

Nr 4

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbildningens organisation vid filosofisk fakultet m. m.; given Stockholms slott den 10 januari 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Moberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om en ändrad organisation av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna (humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna). Vidare förordas en ökning av resurserna för studierådgivning samt en förstärkning av utbildningsnämndernas ställning och resurser. Den nya organisationen avses bli införd den 1 juli 1969.

Utbildningen inom skilda ämnesområden avses ske i studiekurser, vilka delas in i kurser. Studiekurs och kurs ges poängtal, som svarar mot den arbetsinsats som fordras för att den studerande skall inhämta kursen och avlägga prov. Studiearbetet under ett läsår värderas till 40 poäng.

Utbildningen skall organiseras i ett antal utbildningslinjer enligt principen om s. k. successiva val. Den studerande bestämmer sig vid studiernas början, genom val av en studiekurs, för huvudinriktningen av sin utbildning (utbildningslinje). Efter normalt ett års studier sker ett nytt val mellan ett antal alternativa studiekurser, vilka bygger på samma inledande studiekurs. Under det tredje studieåret kan den studerande i regel fritt välja studiekurser.

Antalet studiekurser, som skall kunna genomgåas vid universitetsfilialerna, avses bli ökat.

En ny filosofie kandidatexamen, som normalt kan avläggas efter 3 års studier, föreslås ersätta nuvarande filosofisk ämbetsexamen och filosofie kandidatexamen.

Studerande som inte önskar fullständig utbildning fram till examen skall kunna erhålla bevis över den utbildning han gått igenom.

Den studerande skall efter examen kunna komplettera sin utbildning med en eller flera kurser eller studiekurser.

Studerande skall efter särskild anmälan få kombinera studiekurser till en individuell studiegång, s. k. särskild utbildningslinje. Den studerande, som finner sig ha valt fel studieinriktning, skall ha möjlighet att byta utbildningslinje. Den studerande skall i dessa fall få studierådgivning och vägledning.

Examinationen skall i ökad utsträckning ske på mindre avsnitt eller ingå som en integrerad del i undervisningen. Den studerande skall normalt delta i prov vid det första ordinarie tillfälle som erbjuds. Det nuvarande systemet för betygssättning skall behållas. Viss del av en påbörjad studiekurs skall vara avklarad, innan den studerande får fortsätta med nästa studiekurs.

Ett ändrat tillvägagångssätt föreslås vid fastställande av studieplaner. Universitetskanslersämbetet skall fastställa normalstudieplan för varje studiekurs, vari anges studiekursens huvudsakliga utformning. Den närmare utformningen av studiekurserna fastställs på lokal nivå. Ansvar för utbildningens organisation flyttas över från fakultet till utbildningsnämnd.

Studierådgivningen föreslås få ökade resurser. Medel beräknas för 24 tjänster som utbildningsledare och sju tjänster som studierådgivare vid universitetsförvaltningarna samt för en tjänst som förste byråsekreterare vid universitetskanslersämbetet. Vidare beräknas ett 60-tal tjänster som studievägledare komma till vid institutionerna. Utbildningsledare skall svara för bl. a. frågor rörande samordningen mellan studiekurserna inom en utbildningslinje eller grupp av utbildningslinjer. Studierådgivare skall svara för allmän studierådgivning samt rådgivning till sådana studerande som vill följa särskild utbildningslinje. Studievägledare skall svara för i första hand information till de studerande vid institutionen.

De särskilda kostnader som är förenade med den föreslagna reformen beräknas till 2,5 milj. kr. budgetåret 1969/70.

*Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 10 januari
1969.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GELJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Statsrådet Moberg anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *utbildningens organisation vid filosofisk fakultet m. m.* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10, s. 347) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Vissa kostnader för utbildningen vid filosofisk fakultet m. m. för budgetåret 1969/70 beräkna ett förslagsanslag av 2,5 milj. kr.

Jag anhåller att nu få anmäla denna fråga.

1. Inledning

Med anledning av riksdagens beslut år 1965 angående utbyggnaden av universitet och högskolor m. m. (prop. 141, SU 173, rskr 411) uppdrog Kungl. Maj:t den 21 januari 1966 åt universitetskanslersämbetet att bl. a. utreda och komma in med förslag beträffande en fastare organisation av utbildningen fram till primär-examen vid de filosofiska fakulteterna. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t den 14 april och den 12 maj 1967 — med anledning av riksdagens beslut år 1967 angående reformerad lärarutbildning (prop. 4, SU 51, rskr 143) — åt universitetskanslersämbetet att komma in med förslag beträffande bl. a. organisationen av den ämnes-teoretiska utbildningen för adjunktstjänst i allmänna, tekniska och ekonomiska läroämnen samt förslag till bestämmelser om betygssättning och examination vid denna utbildning.

För att biträda universitetskanslersämbetet vid utredningen och vid utarbetandet av de infordrade förslagen tillsatte ämbetet en särskild arbetsgrupp, universitetskanslersämbetets arbetsgrupp för fasta studiegångar, m. m. (UKAS).

Universitetskanslersämbetet har, i samband med att ämbetet den 15 oktober 1968 kommit in med förslag med anledning av Kungl. Maj:t:s förut nämnda uppdrag, överlämnat arbetsgruppens betänkande Utbildningslinjer vid filosofisk fakultet I (universitetskanslersämbetets skriftserie nr 5 1968) samt de yttranden som avgivits över betänkandet jämte en sammanställning av remissyttrandena. Arbetsgruppen har vidare utarbetat betänkandet Utbildningslinjer vid filosofisk fakultet II, Förslag till studieplaner (universitetskanslersämbetets skriftserie nr 6 1968).

Beträffande åtskilliga av de förslag som förts fram av arbetsgruppen, remissinstanserna m. fl. och av universitetskanslersämbetet fordras inte beslut av riksdagen. För överblickens och sammanhangets skull berörs emellertid även vissa av dessa förslag.

2. Utredningen

I det följande redovisar jag kortfattat arbetsgruppens förslag. I fråga om närmare motiveringar hänvisar jag till betänkandet Utbildningslinjer vid filosofisk fakultet I.

Arbetsgruppen förordar inrättande av en ny, treårig filosofie kandidatexamen, som skall träda i stället för de nuvarande grundexamina, filosofisk ämbetsexamen och filosofie kandidatexamen. Arbetsgruppens förslag berör även dels ekonomexamen vid handelshögskolan i Göteborg eller inom samhällsvetenskaplig fakultet, dels filosofisk-samhällsvetenskaplig examen, dels juridisk-samhällsvetenskaplig examen, akademisk sekreterarexamen och logopedexamen i de delar utbildningen för dessa examina sker inom filosofisk fakultet. Arbetsgruppen framlägger vidare förslag till kungörelse om grundläggande utbildning vid filosofisk fakultet.

Utbildningens ändamål anges i förslaget vara att på vetenskaplig grund och med beaktande av skilda behov i samhället ge de studerande de kunskaper och färdigheter som fordras såsom grund för yrkesverksamhet på olika områden och för fortsatt utbildning.

Med anledning av ett uttalande år 1965 av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet (prop. 141 s. 129) angående fasta studiegångar förordar arbetsgruppen att den grundläggande utbildningen vid de filosofiska fakulteterna skall vara ordnad på utbildningslinjer samt att de studerande inom varje utbildningslinje skall följa en fast studiegång. Förslag läggs fram om 34 olika utbildningslinjer. Förslaget till utbildningslinjer torde som *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

För att inhämta arbetsmarknadens önskemål beträffande utformningen av det nya systemet med fasta studiegångar utförde arbetsmarknadsstyrelsen våren 1967, efter hemställan från UKAS, en avnämarens enkät (Arbetsmarknaden och universitetens fasta studiegångar, AMS 1968).

Då de föreslagna utbildningslinjerna inte kan täcka alla de utbildningsbehov, som de filosofiska fakulteterna har till uppgift att tillgodose, föreslår arbetsgruppen att de studerande skall kunna erhålla tillstånd att genomgå särskild utbildningslinje eller del av utbildningslinje, s.k. partiell utbildning. Sådant tillstånd bör lämnas av universitetskanslersämbetet eller, efter ämbetets bemyndigande, vederbörande rektorsämbete.

Arbetsgruppen föreslår att för tillträde till utbildningslinje skall den studerande i god tid i förväg göra särskild anmälan. I fråga om spärrade utbildningslinjer ersätts denna anmälan med särskild ansökan.

I varje utbildningslinje föreslås ingå studiekurser inom minst två ämnesområden, bestämda med hänsyn till utbildningslinjens målinriktning. I utbild-

ningslinje skall även kunna ingå studiekurs inom ämnesområde, i vilket undervisning och prov är anordnade utanför filosofisk fakultet.

Varje utbildningslinje föreslås uppdelad i två *avdelningar*, av vilka den ena (baskombinationen) är gemensam för samtliga studerande inom utbildningslinjen och i regel omfattar två läsår. Den andra avdelningen omfattar ett antal studiekurser mellan vilka den studerande kan välja. Normalt skall den studerande kunna uppfylla fordringarna inom varje utbildningslinje på sex terminer.

Arbetsgruppen föreslår att en *utbildningsplan* upprättas för varje utbildningslinje. I denna skall utbildningslinjens målinriktning, de huvudsakliga fordringarna inom linjen samt särskilda krav på förkunskaper anges.

Varje studiekurs föreslås bestå av *kurser* vilka åsatts ett bestämt poängtal. Detta poängtal skall svara mot den tid som kursens inhämtande jämte proven normalt antas kräva. En studiekurs föreslås normalt omfatta kurser om sammanlagt 20 eller 40 poäng, där 40 poäng motsvarar studiearbetet under ett läsår. Studiekurserna bör utformas antingen som grundläggande studiekurs (*grundkurs*), motsvarande nuvarande ett och två betyg, eller som studiekurs av påbyggnads- eller tillämpningsnatur (*påbyggnadskurs*), motsvarande nuvarande tre och fyra betyg. Normalt skall tre terminers heltidsstudier i ett ämne utgöra grund för forskarutbildning i detta.

För varje studiekurs föreslås att i en särskild *studieplan* anges bl. a. de kurser som ingår i studiekursen, tillträdesvillkor, litteraturfordringarnas omfattning och plan avseende samordningen mellan undervisning, litteraturstudier och prov.

Arbetsgruppen föreslår att såväl studie- som utbildningsplaner fastställs av universitetskanslersämbetet. Planer som berör lärarutbildning bör fastställas i samråd med skolöverstyrelsen. I enlighet med sina direktiv föreslår arbetsgruppen, att studieplaner för en och samma studiekurs i princip skall vara riksgiltiga. Detta bör dock, enligt arbetsgruppen, inte hindra att en speciell utformning av studieplanerna tillåts i särskilda fall beroende på lokalt betingade förhållanden.

Arbetsgruppens förslag innebär vidare, att man — liksom nu — kommer att ha två terminer per läsår, och förutsätter med hänsyn till att studier skall kunna påbörjas såväl höst- som vårtermin, att de båda terminerna blir lika långa. Frågan om övergång till en annan läsårsorganisation utreds f. n. i annat sammanhang inom universitetskanslersämbetet. Vid tidsplaneringen av undervisningen skall erforderlig hänsyn tas till den militära grundutbildningen. Sålunda skall normalt tiden 3 juni—31 augusti hållas undervisningsfri av hänsyn till de studerandes värnpliktstjänstgöring.

De hittills vanligen förekommande sluttentamina, vilka omfattar relativt stora avsnitt av studiekursen, föreslås ersatta med en mera *kontinuerlig prövning* av kunskaper och färdigheter genom prov på kurser eller kursavsnitt. Arbetsgruppen föreslår att proven obligatorieläggs, varigenom de studerande normalt blir skyldiga att delta vid provtillfället i samband med kursens avslutande. För att undvika parallellläsning föreslås att omtentamenstillfälle anordnas endast vid höstterminens början. Avsikten är att återhämtningsstudier normalt skall ske under ferietid.

Arbetsgruppen föreslår vidare att en fyragradig betygsskala (2, 3, 4, 5) införs. För varje studiekurs föreslås ett sammanfattande betyg beräknat som ett vägt medeltal av de betyg den studerande tilldelats på de enskilda kurserna.

En studerande, som med godkänt resultat genomgått studiekurser om sammanlagt 120 poäng, skall därmed anses ha avlagt filosofie kandidatexamen. Vidare föreslås att studerande som genomgått del av utbildningslinje omfattande minst 20 poäng skall kunna erhålla bevis om partiell utbildning vid filosofisk fakultet. Studerande, som avlagt filosofie kandidatexamen, skall av vederbörande rektorsämbete kunna ges tillstånd att komplettera sin utbildning med en eller flera studiekurser eller kurser. I de fall kompletteringen avser påbyggnadskurs på en i examen ingående grundkurs bör särskilt tillstånd ej erfordras.

För att motverka studieförseningar genom parallellläsning av flera studiekurser föreslås s. k. trösklar. Dessa innebär att en viss andel av studiekurs skall vara avklarad innan övergång får ske till följande studiekurs. För övergång mellan första och andra årens studiekurser föreslås att 3/4 av första årets kurser skall vara avklarade. Motsvarande andel för övergång mellan första och andra avdelningen föreslås vara 80 à 85 %. För övergång från grundkurs till påbyggnadskurs krävs normalt att hela grundkursen klarats av. Arbetsgruppen anger vissa riktpunkter för genomströmningen i systemet. Sålunda föreslås vissa normer för antalet godkända studerande per studiekurs (67 % av de heltidsstuderande som deltagit i minst 75 % av undervisningen) samt vissa gränser för antalet studerande som förväntas klara de s. k. trösklarna (90 % av de heltidsstuderande som deltar i minst 75 % av undervisningen). För deltidstuderande föreslår arbetsgruppen att särskilda anordningar vidtas.

Arbetsgruppen föreslår vidare regler för avvísning av studerande som uppvisat klart otillfredsställande studieresultat. Det bör enligt förslaget ankomma på fakultet (motsv.) att besluta huruvida heltidsstuderande, som under tre på varandra följande terminer inte uppnått sammanlagt minst 40 poäng, skall äga fortsätta sina studier inom utbildningslinjen och vid fakulteten. Härvid bör hänsyn tas till förekommande särskilda omständigheter.

För vissa samordnande uppgifter inom utbildningslinje och inom s. k. blockämne (ämne, som svarar mot visst läroämne inom skolan och innefattar flera traditionella universitetsämnen) föreslår arbetsgruppen att en särskild lärare skall kunna förordnas som studierektor för utbildningslinje resp. blockämne.

De skolämnena, som aktualiserat inrättandet av s. k. blockämnena är biologi, historia, filosofi, religionskunskap, samhällskunskap och svenska. Studiekurserna i *biologi* avses innefatta kurser i de hittillsvarande examensämnena botanik, genetik, limnologi, mikrobiologi och zoologi samt — vid universitetet i Umeå — skoglig produktionslära. På motsvarande sätt föreslås den för lärarutbildning avsedda grundkursen i *historia* innefatta bl. a. kurser i ekonomisk historia, historia samt klassisk fornkunskap och antikens historia. Studiekurserna i *filosofi* föreslås innefatta kurser i praktisk filosofi och teoretisk filosofi och studiekurserna i *samhällskunskap* bl. a. kurser i nationalekonomi, statskunskap samt — i påbyggnadskur-

serna — kulturgeografi. Grundkursen i *svenska* avses innefatta bl. a. kurser i litteraturhistoria och nordiska språk. Studiekursen i *religionskunskap* motsvarar den hittillsvarande översiktskursen i teologi. Arbetsgruppen föreslår vidare att de nuvarande examensämnena fysik och teoretisk fysik med mekanik ersätts med studiekurser i *fysik* samt att de nuvarande examensämnena statistik och matematisk statistik ersätts med studiekurser i *statistik*.

Arbetsgruppen anser, att den nya utbildningsorganisationen kommer att medföra ett ökat behov av studierådgivning och yrkesvägledning. Såväl den förakademiska rådgivningen och vägledningen som studierådgivningen inom de olika studiekurserna måste sålunda förstärkas. Vidare bör inom varje universitets utbildningsenhet en särskild sektion upprättas för information och studierådgivning.

Enligt arbetsgruppen måste de principer som varit vägledande i arbetet med studieplansförslagen fullföljas genom kontinuerlig översyn av utbildnings- och studieplanerna.

Med sina förslag har arbetsgruppen på olika sätt sökt säkerställa dels att en större andel studerande än nu når det uppställda studiemålet, dels att studierna för enskilda studiekurser — och därmed för hel examen — avsevärt bättre än nu ansluter till vad som förutsätts i studieplanerna. Detta skulle innebära en avsevärd minskning av statsutgifterna beräknade per godkänd studiekurs respektive per avlagd examen. Det skulle därutöver innebära en samhällsekonomisk vinst i form av ett större antal utbildade och ett större antal yrkesverksamma år för dessa.

3. Remissyttrandena

Över arbetsgruppens betänkande har, efter remiss, yttranden avgetts av konsistorierna vid universiteten, karolinska institutet och handelshögskolan i Göteborg, efter hörande av berörda fakulteter och sektioner, av konsistorierna (motsvarande) vid de tekniska högskolorna samt av fakultetsrådet för ekonomutbildning vid universitetet i Lund, utbildningsrådet för ekonomutbildning vid universitetet i Umeå och utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg ävensom av universitetspedagogiska utredningen samt de av universitetskanslersämbetet tillkallade sakkunniga för översyn av gällande bestämmelser avseende den samhällsvetenskapliga utbildningen.

Vidare har yttranden avgetts av överbefälhavaren, efter hörande av försvarsgrenscheferna och centrala värnpliktsbyrån, ävensom av värnpliktsnämnden, socialstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statskontoret, statistiska centralbyrån, Sveriges geologiska undersökning, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens personalutbildningsnämnd, samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor (LUP-nämnden), direktionen för Handelshögskolan i Stockholm, efter hörande av högskolans lärarråd, samt av centrala studiehjälpnämnden, Handelskamrarnas nämnd, Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd, Nämnden för svensk språkvård, Biofysiska nämnden inom nationalkommittén för fysik, styrelserna för svenska instituten i Rom och Athén, kompetensutredningen, utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m., Hermods korrespondensinstitutets stiftelse, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges industriförbund och Svenska Arbetsgivareföreningen (gemensamt yttrande), Föreningen Auktoriserade revisorer, Svenska civilekonomföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska livförsäkringsbolags förening, Sveriges förenade studentkårer (SFS) och Sveriges sociologförbund.

Vidare har ett antal myndigheter, organisationer m. fl. inkommit med synpunkter och önskemål med anledning av betänkandet om utbildningslinjer vid filosofisk fakultet. Sådana skrivelser har avgetts av försäkringsinspektionen, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, riks försäkringsverket, Biologilärarnas förening, De handikappades riksförbund (DHR), Föreningen Lärare i företagsekonomi, Föreningen Lärare i religionskunskap, Föreningen Lärare i samhällskunskap, Historielärarnas förening, Modersmållärarnas förening (MLF), Naturkunskapslärarnas förening och Svenska klassikerförbundet, av Studerande för ett demokratiskt samhälle (SDS), Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), Sveriges elevers centralorganisation (SECO), Sveriges konservativa studentförbund (SKSF),

Sveriges liberala studentförbund, Sveriges socialdemokratiska studentförbund (SSSF) och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU) ävensom av civilekonomen Claes A. Palmers, elever och lärare vid Nyckelviksskolan, Lettiska akademiska föreningen och Lettlands nation i Stockholm gemensamt, professorer och laboratorer i biologiämnen vid universiteten, professorn i meteorologi vid Stockholms universitet Bert Bolin, professorn i statistik vid Göteborgs universitet Hannes Hyrenius, studenter vid sociologiska institutionen i Uppsala, U-gruppen vid Lunds universitet och ämnesrepresentanter för matematisk statistik och statistik vid rikets universitet.

I anslutning till universitetskanslersämbetets förslag har ämbetet överlämnat dels en skrivelse från Ingenjörsvetenskapsakademien angående behovet av mikrobiologiskt kunnig personal inom industrin m. m., dels en skrivelse från studentkårerna vid universitetsfilialerna angående inrättande av 3-betygsundervisning vid filialerna fr. o. m. läsåret 1969/70.

Universitetskanslersämbetet har med skrivelse den 7 juni 1965 överlämnat förslag till reviderad utbildningsgång för blivande psykologer.

Därjämte har inkommit vissa skrivelser.

Den av universitetskanslersämbetet överlämnade sammanställningen över yttrandena har i huvudsak följande lydelse.

3.1 Allmänna synpunkter

3.1.1 Direktiven och utredningsarbetets bedrivande

Teologiska fakulteten i Uppsala har funnit direktiven så snäva att en förutsättningslös prövning av olika organisationsformer inte varit möjlig. Det i betänkandet skisserade systemet karakteriseras därigenom av en viss stelhet, som kan komma att motverka det ursprungliga syftet med reformen: en kraftigt ökad genomströmningshastighet vid de filosofiska fakulteterna. *Humanistiska fakulteten i Lund* beklagar att arbetsgruppen varit bunden genom statsmakternas beslut. Likartade synpunkter anläggs av *humanistiska* och *samhällsvetenskapliga fakulteterna i Göteborg*. Den senare fakulteten efterlyser en genomtänkt målsättning för utredningens inriktning.

Tekniska fakultetens utbildningsnämnd vid tekniska högskolan i Lund och *Sveriges sociologförbund* anser att arbetsgruppen alltför ensidigt följt departementschefens direktiv. *TCO* har uppfattningen att arbetsgruppen har dels tolkat sina direktiv mycket snävt, dels arbetat under stark tidspress, vilket har givit till resultat att det saknas nödvändiga kompletterande förslag och att det brister i diskussionen av förslagets följder i olika avseenden. Vissa avsnitt i förslaget är enligt organisationen så svåra att tolka entydigt, att det med skäl kan ifrågasättas om ett viktigt utredningsarbete bör bedrivas under sådana premisser. I huvudsak samma synpunkter anförs av *historisk-filosofiska sektionen i Uppsala*.

SFS framhåller bl. a. att direktiven lett till att ett kortsiktigt ekonomiskt tän-

kande fått dominera på bekostnad av vad som borde ha varit utredningens huvudsyfte, nämligen att ge de studerande meningsfull och tillräcklig utbildning som förberedelse för deras framtida verksamhet i samhälls- och arbetslivet.

Utbildningen är ett av de viktigaste hjälpmedlen att åstadkomma förändringar i rådande sociala, ekonomiska och kulturella värderingar, säger *Sveriges socialdemokratiska studentförbund*. Dessa aspekter har emellertid inte beaktats i direktiven till UKAS. *Sveriges konservativa studentförbund* menar att de långa studietiderna och den låga examinationsfrekvensen vid de filosofiska fakulteterna uppenbarligen av statsmakterna tolkats som ett tecken på bristande effektivitet i utbildningen. Det är därför enligt förbundet märkligt att utredningen för att uppnå ökad effektivitet inte fick möjlighet att föreslå andra än rent organisatoriska förändringar inom nuvarande kostnadsram.

Filosofiska fakulteten i Umeå hävdar att betänkandet innehåller förslag men ingen egentlig utredning; någon redovisning av alternativa lösningar på olika frågor med diskussion av för- och nackdelar förekommer inte. Detta förhållande tillsammans med bristen på empiriskt faktaunderlag försvårar ställningstaganden till förslagen.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm beklagar att principerna som står bakom betänkandet inte blivit remissbehandlade.

I anslutning härtil kan nämnas att några instanser, bl. a. *historisk-filosofiska sektionen i Uppsala* anför att i framtiden längre remisstid bör tillmätas universitetet i för dem fundamentala frågor.

3.1.2 Målsättningen

Samhällsvetenskapliga fakulteterna i Uppsala och Göteborg, matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Göteborg och Stockholm, konsistoriet vid handelshögskolan i Göteborg samt *SFS* framhåller i huvudsak, att eftersom utbildningsmålen inte angivits, den viktigaste förutsättningen för en bedömning av systemet saknas. *SFS* anser att, om reformen skall bli meningsfull, en djupgående diskussion krävs rörande universitetsutbildningens målsättning och roll i samhället, socialt, ekonomiskt och kulturellt. Ett väsentligt krav på utbildningen bör vara att den skall utveckla individens förmåga att kritiskt ta ställning till påståenden om fakta, identifiera underliggande värderingar och självständigt ta ställning till dessa. *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* ger uttryck för samma uppfattning och finner även att målet för universitetsutbildningen bör vara en vidareutveckling av grundskolans och gymnasiets målsättning.

Enligt *konsistoriet* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Göteborg* har universitetsutbildningen tre huvudsyften: att ge direkt yrkesutbildning, att utbilda forskare och att ge utbildning inom ett mera vidsträckt fält i allmänbildande syfte. I betänkandet har emellertid lärarutbildningen överbetonats. *TCO* anser att arbetsgruppen inte tillräckligt ingående analyserat problemet yrkes-

bestämd utbildning i relation till en mera fri obestämd akademisk utbildning inom ett system med fasta utbildningslinjer.

Konsistoriet och *samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Lund* samt *SACO* framhåller särskilt att universitetsutbildningens syfte är att ge insikter i vetenskaplig metodik och problematik, och att *UKAS* lagt alltför liten vikt vid detta. *Statistiska centralbyrån* betonar att utbildningen inom de filosofiska fakulteterna i framtiden måste göras mera yrkesinriktad samtidigt som den skall kunna utgöra grund för framtida fortbildning och vidareutbildning. Målen för de föreslagna utbildningslinjerna är oklart formulerade, anför *konsistoriet vid universitetet i Umeå*, *Civilekonomföreningen*, *Svenska kommunförbundet* och *Svenska stadsförbundet* vilket finner det vara till nackdel för de studerande i de olika valsituationerna och som en följd härav även för avnämarna.

Universitetspedagogiska utredningen understryker att klara och kommunicerbara mål för studiegångar, ämnen och kurser bör utarbetas. Målen måste formuleras efter ingående pedagogiska målanalyser i samarbete mellan fackpedagoger, ämnesspecialister och avnämare. Dessa målanalyser bör ses som ett led i en rullande reform av utbildningssystemet och i en kontinuerlig översyn av de fasta studiegångarnas antal och sammansättning. Endast genom en kraftig satsning på en sådan ständig pedagogisk översyn torde man kunna eliminera riskerna för stagnation i ett samhälle som i övrigt är högst föränderligt.

Universitetet fyller också en viktig uppgift för den som främst söker kunskap av allmänbildningskaraktär utan bestämd yrkesinriktning framhåller *konsistoriet vid universitetet i Göteborg*. Denna grupp låter sig svårigen inpassas i det föreslagna systemet. Enligt konsistoriets mening är det av vikt att universitetens möjligheter att tillgodose behovet av sådan utbildning icke förkväves. En uppmjukning av den föreslagna, hårt bundna studiegången framstår även från denna synpunkt såsom nödvändig.

3.1.3 Principen om fasta studiegångar

Humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Lund, *konsistoriet* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Göteborg*, *konsistoriet* och *samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Stockholm*, *konsistoriet vid karolinska institutet*, *tekniska fakultetens utbildningsnämnd vid tekniska högskolan i Lund*, *skolöverstyrelsen*, *statistiska centralbyrån*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statskontoret*, *centrala studiehjälpsnämnden*, *SACO*, *TCO*, *LO*, *Svenska landstingsförbundet* samt *kommun- och stadsförbunden* stöder — om än i vissa fall med större eller mindre modifikation och kompletteringar av *UKAS'* konkreta förslag — principen att ett fastare och mera målinriktat studiesystem än det nuvarande införs. *Humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Lund* samt *arbetsmarknadsstyrelsen* betonar nödvändigheten av att det nya systemet blir smidigt och ger utrymme för fortlöpande anpassning till arbetsmarknadens ständigt skiftande behov. *Juridiska fakulteten i Uppsala* ställer sig skeptisk

till fasta studiegångar enligt UKAS-förslaget med motiveringen att en hårdare bindning och reglementering av de juridiska studierna och en mera skolmässig uppläggning av dessa säkerligen innebär ett stöd för de svagare bland studenterna men också torde hindra de mera ambitiösa och studievana bland dessa att på mest effektiva sätt utnyttja sin tid.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala anför bl. a. att riksdagsbeslutet med anledning av prop. 1965: 141

innefattade bl. a. införandet av »bundna ämneskombinationer eller om man så vill fasta studiegångar för de studerande vid filosofisk fakultet». En sådan given ordning antogs icke innebära en väsentlig inskränkning i valfriheten i jämförelse med nuvarande förhållanden. Man antog däremot att om ämnesstudierna sker i en fixerad tidsföljd och inom bestämda tidsramar möjliggörs rationaliseringar bl. a. så att utbildningen i skilda ämnen samordnas till innehållet. De fasta studiegångarna med sin inriktning mot skilda avnämningar i samhället skulle ge den studerande en mer målmedveten inriktning och större effektivitet i studierna.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg har i sitt yttrande utgått från antagandet att fasta studiegångar kommer att införas trots att enligt fakulteten den fasta studieordningen synes försvåra den uppgift som universitetet ansett sig ha såsom en tillflyktsort för dem som vill bedriva mera fria studier i bildande syfte utan att dessa leder fram till examen inom bestämd tidsram.

Konsistoriet vid universitetet i Göteborg säger bl. a. följande.

Uppläggningsen av fasta studiegångar och ett fast tidsschema för utbildningen inom de filosofiska fakulteterna innebär på sätt och vis en kopiering av det system som gäller för spärrade utbildningslinjer. Ett försök att applicera ett system med fasta studiegångar i förening med reglerad studietid på icke spärrade utbildningslinjer är emellertid förenat med åtskilliga vanskligheter. Detta beror på att förutsättningarna att genomföra en reglerad studiegång vid fri och spärrad intagning högst avsevärt skiljer sig från varandra. Flertalet spärrade linjer är sålunda utformade med sikte på ett klart definierat utbildningsmål. Studiekurserna och studiegången är uppbyggda med hänsyn till kraven hos relativt enhetliga avnämningarkategorier. I ett spärrat utbildningssystem blir vidare studentmaterialet mer homogent i fråga om förutsättningarna att tillgodogöra sig undervisningen.

Konsistoriet finner det därför angeläget att den hårt bundna studiegången enligt UKAS' förslag uppmjukas och ges större flexibilitet.

Konsistoriet vid universitetet i Stockholm anser att endast den del av de fasta studiegångarna som avser lärarutbildning bör genomföras nu och att UKAS får i uppdrag att fortsätta utredningen beträffande det övriga fältet. Det framlagda förslaget kan enligt konsistoriets mening endast betraktas som ett första steg i en kontinuerlig reform av universitetsutbildningen.

Humanistiska fakulteten i Stockholm kan ej finna, att utredningen ger ett tillräckligt underlag för en så genomgripande förändring av utbildningssystemet vid de filosofiska fakulteterna. Skulle det likväl anses oundgängligt att genomföra en förändring fr. o. m. början av läsåret 1969/70 bör detta ske endast under två bestämda förutsättningar:

1. att ytterligare utredningar snarast företas samt att utbildningssystemet på nytt görs till föremål för översyn med beaktande av utredningarnas resultat
2. att väsentliga modifikationer görs i det av UKAS framlagda förslaget.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm ställer sig i princip inte avvisande till ett system med fasta studiegångar utan endast till den utformning dessa fått i arbetsgruppens förslag. Fakulteten finner det tvärtom önskvärt att studierna ges ökad fasthet för varje enskild studerande i den mening att varje studerande skall ha ett bestämt studieprogram att följa. Men detta är inte tillräckligt. Fakulteten framhåller vissa villkor som måste vara uppfyllda i ett väl fungerande utbildningssystem vid universiteten, bl. a. att systemet måste tillgodose en mängd skilda utbildningsbehov, och de nya som uppstår måste kunna införlivas i systemet utan alltför omfattande administrativ apparat och utan onödiga kostnader. Fakulteten finner emellertid att förslaget med sin stela organisation och sin ensidiga läroinriktning inte kan tillgodose dessa krav och föreslår bl. a. att

1. hela utbildningssystemet på nytt görs till föremål för översyn och frågan om målsättningen för universitetsutbildningen därvid upptas till debatt.
2. i avvaktan på resultatet av en dylik utredning fasta utbildningslinjer införs som ett provisorium och att därvid väsentliga modifikationer måste ske av det föreslagna systemet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund anför bl. a. följande.

Fakulteten, som intar en särställning därigenom att dess ämnen är till så starkt övervägnade del laborativa och som därigenom har en betydande erfarenhet av bundna studier, vill emellertid härtill knyta följande påpekanden. Den förväntade vinsten med fasta studiegångar ligger ej blott studiemässigt utan även ekonomiskt i en förbättrad genomströmning. Erfarenheten visar att en sådan förbättrad genomströmning är i högsta grad avhängig av undervisningens intensitet och därmed av lärartätheten. Ehuru betänkandet framlagts utan att åtföljas av ens en grov ekonomisk kalkyl är det risk för att förslagen kommer att medföra mycket stora kostnader på den administrativa sidan. Då det är utsagt att de totala kostnaderna per student ej får överstiga nu gällande ramor, måste fakulteten understryka, att ett genomförande av förslagen blir omöjligt, om inom de givna ramorna en förskjutning sker mot ökade administrations- och minskade undervisningskostnader.

Önskemål om en ny utredning anförs också av *Sveriges konservativa studentförbund*.

Filosofiska fakulteten i Umeå framhåller att fasta studiegångar med en klarare målinriktning av studierna för sammanhållna grupper av studerande gör det möjligt

att ge studiekurserna inom en studiegång ett innehåll som direkt motsvarar utbildningens målinriktning och som effektivt utnyttjar de gemensamma förkunskaper som de studerande tidigare inhämtat,

att fördela den för utbildningslinjen gemensamma studietiden på olika ämnesområden mera optimalt,

att öka målmedvetenheten, motivationen och »verkningsgraden» i studierna för flertalet studerande.

UKAS har emellertid, enligt fakulteten, inte i någon större utsträckning utnyttjat dessa möjligheter.

SFS anser att en effektivisering av studierna i viss utsträckning kan ske genom organisatoriska förbättringar, men att det f. n. framför allt krävs en pedagogisk upp- rustning och förnyelse vid de filosofiska fakulteterna.

Skolöverstyrelsen framhåller bl. a. följande.

Det av UKAS föreslagna systemet med fixerad tid för studierna, åtgärder för ökad genomströmning av de studerande och reglerna för rätt att fortsätta redan på- började studier är av värde *dels* från mera allmänna utgångspunkter i vad avser möjligheterna och rätten för dem som fullgjort gymnasiestudier att utbilda sig vidare vid de filosofiska fakulteterna, *dels* i vad gäller den för skolans funk- tion så betydelsefulla ämnesteoretiska utbildningen av blivande lärare i läro- ämnen på grundskolans högstadium och de gymnasiala skolformerna. SÖ vill därför tillstyrka förslaget i vad avser dessa delar. Av många skäl, inte minst för att kunna överblicka möjligheterna att i framtiden förse skolan med lärare, är det av otvetydigt värde att de högre studierna inordnas i ett fastare system.

Statistiska centralbyrån anser att erfarenheterna av det nuvarande studiesystemet inom de filosofiska fakulteterna jämte de förestående förändringarna av akademi- kernas arbetsmarknad talar för att ett fastare och mera målinriktat studiesystem bör införas. Samtidigt måste, framhåller ämbetsverket, stor uppmärksamhet ägnas utformningen av studie- och yrkesvägledningen före och under de akademiska stu- dierna.

Statskontoret ansluter sig i allt väsentligt till förslagets huvudlinjer och tillstyr- ker, att UKAS' arbete läggs till grund för fortsatta reformer på universitetsutbild- ningens område.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller bl. a. följande.

Ett system med fasta utbildningslinjer vid de filosofiska fakulteterna kan medföra vissa fördelar från både arbetsmarknads- och utbildningssynpunkt. Det är emeller- tid nödvändigt att det föreslagna systemet visar sig vara så flexibelt att nya utbild- ningslinjer snabbt inrättas och att studieplanerna fortlöpande ändras så att god anpassning till aktuella utbildningskrav och arbetsmarknadens ständigt skiftande behov erhålles. Om dessa villkor uppfylles och om systemet genomförs under nog- grann uppföljning, så att åtgärder mot eventuella negativa konsekvenser snabbt kan vidtas vill arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrka det framlagda förslaget.

Centrala studiehjälpsnämnden tillstyrker UKAS' förslag i allt väsentligt med bl. a. följande motiveringar.

Det måste i sammanhanget starkt understrykas, att den stora friheten i studierna vid filosofisk fakultet i betydande utsträckning blott är skenbar. Om nämligen den studerande inte kan uppvisa tillfredsställande studieresultat mister han rätten till fortsatta studiemedel, och därigenom kan han av studieekonomiska skäl bli för- hindrad att ägna sig åt de fria studier de filosofiska fakulteterna erbjuder honom.

Inrättandet av fasta studiegångar vid filosofisk fakultet innebär tydligtvis att de studerande i framtiden åtminstone i grova drag måste ha bestämt sig för sin fram-

tida yrkesinriktning innan de påbörjar sina universitetsstudier. Detta kan i många fall leda till att en person som avslutat studierna vid gymnasiet i framtiden kommer att se sig föranlåten att vänta något år med övergången till universitetsstudier. Enligt CSNs uppfattning utgör detta dock snarast en fördel eftersom målinriktningen av de följande studierna kan antagas bli avsevärt starkare.

Även *socialstyrelsen* tillstyrker att fasta studiegångar införs vid filosofisk fakultet i huvudsaklig överensstämmelse med arbetsgruppens förslag och fortsätter.

Det är uppenbart, att fasta målinriktade utbildningsvägar bör kunna medföra betydligt högre examinationsfrekvens än de fria filosofiska fakulteternas nuvarande studiegång. Erfarenheter från bl. a. de medicinska, odontologiska och farmaceutiska fakulteterna, vid vilka fasta studiegångar av tradition är etablerade, talar för detta.

Styrelsens uppfattning bekräftas i yttrandet från *konsistoriet vid karolinska institutet* som framhåller att mot bakgrund av erfarenheterna inom den medicinska utbildningen den föreslagna ordningen synes ge en större stadga åt och en bättre överblick över studierna än f. n.

SACO ser *UKAS'* förslag som en administrativ reform och tillstyrker huvudprincipen, att utbildningen vid de filosofiska fakulteterna i likhet med vad som gäller vid andra fakulteter och högskolor ges en fastare organisation.

TCO finner att ett system med fastare linjer inriktade mot olika arbetsmarknadsområden kommer att underlätta ett medvetet utbildningsval från de studerandes sida. Organisationen framhåller bl. a. följande.

Det nuvarande systemet inbjuder till ett planlöst botaniserande bland de olika ämnena och ger inte anledning för den enskilde att grundligt tänka igenom sin situation och sina planer. Även yrkesvägledningens uppgifter underlättas väsentligt av att man kan diskutera ett begränsat antal helhetsalternativ i stället för hela fältet av ämnen i godtycklig ordning. *TCO* delar således den principiella målsättningen om ökad målinriktning av utbildningen vid filosofisk fakultet genom införandet av fasta utbildningslinjer men har däremot starka invändningar mot den organisatoriska lösning som *UKAS* föreslår.

LO framhåller bl. a. följande.

Det föreliggande förslaget med fasta studiegångar tillstyrks av *LO*. Med hänsyn till den rådande vilsheten i valsituationen måste det för den som ska välja te sig som ett stöd att kunna göra ett val med en fast inriktning. *LO* vill dock i sammanhanget i princip betona värdet av friheten i att själv kunna komponera sitt utbildningsprogram och hålla en egen studietakt. Det är dock tydligt att endast ett begränsat antal är mogna för detta. Därtill kommer att föreliggande resurser ej kan medge denna frihet för endast en del av utbildningsväsendet.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* ansluter sig till tanken på att en viss men försiktig styrning av de akademiska studierna på grundexamensnivå av organisatoriska och ekonomiska skäl kan te sig nödvändig. Organisationerna anför vidare.

Den av UKAS föreslagna tidsmässiga styrningen finner organisationerna emellertid för hård, särskilt beträffande den andra avdelningen. Den styrning som ligger i ämneskombinationerna är enligt vår mening ävenledes alltför stel. Avsevärt ökade kombinationsmöjligheter bör erbjudas studenterna så att de kan ägna sig åt ämnen som är dem till gagn på en bredare arbetsmarknad än den traditionella, sålunda företagsekonomi, sociologi m. m.

En för ögonblicket mycket angelägen reform är enligt *lärarrådet vid Handelshögskolan i Stockholm* att ge dem som genomgått gymnasiet möjlighet att under ett par »college-år» vid universitet (eller universitetsfilial) bedriva allmänbildande studier med stor frihet att välja ämnen efter personliga önskemål. Den akademiska yrkesutbildningen kan för vissa studenter börja direkt efter gymnasiet, för andra efter dessa collegear, och den bör dimensioneras med rimlig hänsyn till väntad efterfrågan på akademiskt utbildad arbetskraft.

3.1.4 Avnämarenkäten

Den enkät som verkstälts genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg betecknas som mycket bristfällig av *historisk-filosofiska sektionen* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala*, *teologiska fakulteten i Lund*, *konsistoriet* och *samtliga fakulteter vid universitetet i Göteborg*, *humanistiska* och *samhällsvetenskapliga fakulteterna i Stockholm*, *statistiska centralbyrån*, *SACO* och *TCO*. *Konsistoriet vid universitetet i Umeå* och *SACO* förordar att mer adekvata enkäter kontinuerligt genomförs för att kartlägga arbetsmarknadens efterfrågan av akademisk arbetskraft.

Konsistoriet vid universitetet i Umeå anser att den avnämarenkät som arbetsmarknadsstyrelsen gjort på UKAS' begäran har ett begränsat värde. Den har gett vissa indikationer och torde kunna läggas till grund för fortsatta större och kontinuerliga utredningar om den dynamiska arbetsmarknadens behov av akademiskt utbildad arbetskraft, men den kan icke ge tillräckligt beslutsunderlag för inrättandet av ett visst antal utbildningslinjer med en viss sammansättning.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm anför bl. a. att det från tidigare liknande enkäter är ett välbekant faktum att de tillfrågade har mycket svårt att frigöra sig från dagsituationen och dess krav och att deras önskemål därför regelmässigt blir alltför kortsiktiga och statiskt präglade. I detta fall tillkommer den ytterligare försvårande faktorn att det i framtiden torde bli nödvändigt att finna nya arbetsområden för akademiker.

Statistiska centralbyrån framhåller bl. a. att det är angeläget att

utbildningen vid de filosofiska fakulteterna i olika avseenden anpassas till arbetsmarknadens behov. UKAS redovisar resultatet av en enkät till några hundra arbetsgivare. De reservationer som fogats till redogörelsen medför att SCB avstår från att närmare kommentera undersökningens metodik och resultat. Det synes dock väsentligt att poängtera att uppgiftslämnarna inte torde ha haft någon möjlighet att förutse de väntade konsekvenserna av den ökade examinationen från de

filosofiska fakulteterna. Bl. a. med anledning härav och p. g. a. uppgiftslämnarnas bristande representativitet synes inga kvantitativa uppgifter rörande de enskilda utbildningslinjernas dimensionering kunna erhållas genom enkäten.

3.1.5 Relationen mellan lärarutbildning och annan utbildning

Ett flertal remissinstanser, bl. a. *konsistoriet och samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Uppsala, konsistoriet och teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, konsistoriet och samliga fakulteter vid universitetet i Göteborg, konsistoriet och humanistiska fakulteten vid universitetet i Stockholm, skolöverstyrelsen, statistiska centralbyrån, LO, Svenska landstingsförbundet samt Svenska stadsförbundet* finner det mindre tillfredsställande att endast skolans behov beaktas.

Skolöverstyrelsen anför bl. a. följande.

[Det är] angeläget att snarast utarbeta andra klart målinriktade utbildningsprogram, främst i vad gäller de fasta studiegångarnas tredje år. Risken är eljest stor, att de specifika lärarutbildningsbehoven med pedagogiska inslag och anknytning till betingelserna i skolan inför trycket från allt större grupper icke-läroinriktade studerande kommer i andra hand. Lärarutbildningsdelen vid universitetet kommer att utgöra en relativt sett klart krympande del av helheten.

Statistiska centralbyrån håller inte för osannolikt att endast ca en femtedel av de examinerade kommer att förvärvsarbeta inom skolväsendet; utformningen av utbildningslinjer och studieplaner måste därför göras på ett sådant sätt att utbildningsalternativ erhålls, som svarar mot det stora flertalet studerandes val av förvärvsarbete, dvs. val utanför skolväsendet.

LO framhåller att även om den framtida arbetsmarknaden får ett allt kraftigare inslag av läraryrken, dominansen ändå inte är så stor att utbildningslinjerna i så hög grad bör domineras av detta. Utanför läraryrket finns en mycket vid arbetsmarknad som har behov av ett flertal yrkesutövare med akademisk examen. En bättre analys av arbetsmarknadens behov bör komplettera utredningen.

3.1.6 Anknytningen mellan grundutbildning och forskarutbildning

Teologiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Lund framhåller vikten av att universitetens lägre utbildning ordnas så att den kan bli en god grund för forskarutbildning. Fakulteterna menar att ett system med successiv differentiering skapar bättre förutsättningar i detta avseende. Ett sådant system skulle tillåta den som har intresse och är lämpad för forskning att välja sådana kurser och ämnen, som är av betydelse för hans kommande forskningsinriktning.

SACO ser det som viktigt, att forskarutredningens förslag om en förbättrad forskarutbildning realiserar, och att denna nya forskarutbildning kan samordnas med det utbildningssystem som *UKAS* föreslår. *Matematisk-naturvetenskapliga fakul-*

teten i Göteborg beklagar att den vid sin bedömning av en långt gående omformning av grundutbildningen inte vetat hur den framtida forskarutbildningen kommer att gestaltas. Fakulteten menar att systemet i många fall kan utgöra en acceptabel forskarutbildningsbas av minimikaraktär. *Humanistiska fakulteten i Stockholm* anser däremot att sex terminers studier är en för klen bas för forskarutbildning. *Humanistiska fakulteten i Lund* hävdar att för tillträde till forskarutbildning bör fordras fyra terminer i det valda (enkla) ämnet. Med instämmande av *konsistoriet vid universitetet* framhåller samma fakultet att man som allmän regel beträffande blockämnena bör fordra fem terminers studier — 100 poäng — som grund för forskarutbildning.

3.2 Utbildningens organisation

3.2.1 Allmänt

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala anser att en från effektivitets- och integrationssynpunkt onödig diskussion kring antalet utbildningslinjer har fördunklat den avgörande frågeställningen att utvecklingen är beroende av bredden på den akademiska utbildningen. Frågan om antalet utbildningslinjer — om sådana skall införas — och dessas utformning måste bli föremål för ytterligare utredning innan statsmakterna tar ställning härtill.

Konsistoriet vid universitetet i Lund framhåller att det av UKAS föreslagna systemet av utbildningslinjer är stelt och innebär en låsning av utvecklingen och kommer att utgöra ett hinder för innovationer. Det har större nackdelar än fördelar. Bl. a. kan en betydande del av eleverna inte träffa sitt definitiva yrkesval så tidigt som förutsatts av UKAS.

Konsistoriet vid universitetet i Göteborg anser att studiegångens uppbyggnad försvårar eller omöjliggör en anpassning till kraven på akademisk utbildning för annan yrkesverksamhet än läraryrket.

Konsistoriet vid universitetet i Stockholm ser UKAS' förslag som ett första steg i en kontinuerlig reform av universitetsutbildningen.

Konsistoriet vid universitetet i Umeå anser att ett alltför snävt tilltaget antal utbildningslinjer torde skapa problem som det senare blir svårt att rätta till och anser att det är bättre att i början taga upp ett relativt stort antal utbildningslinjer och senare successivt avföra dem som visat sig föga attraktiva.

Statistiska centralbyrån framhåller att den av utredningen föreslagna konstruktionen, med i många fall inom breda arbetsmarknadssektorer användbara baskombinationer åtföljda av specialiseringskurser, i regel synes kunna motsvara kraven på fasthet och målinriktning och *centrala studiehjälpsnämnden* anser, att det i och för sig vore möjligt att konstruera andra system som också ger förutsättningar för en väsentligt ökad målinriktning av studierna vid filosofisk fakultet, men att UKAS' förslag med utgångspunkt i studiesociala aspekter är utformade på sådant sätt, att

de vid sin tillämpning kan förena rimliga krav på frihet och flexibilitet å ena sidan med fasthet å andra sidan, så att en ökad genomströmningstakt kan erhållas.

SFS anser att UKAS har varit alltför bundet till det nuvarande ämnesbegreppet vilket förhindrat en rationell organisatorisk uppbyggnad av utbildningen.

3.2.2 Modul- och creditsystem

Som alternativ till det av UKAS föreslagna systemet har *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* föreslagit ett system med parallellt löpande kurser, vilka alltid börjar och slutar vid vissa tidpunkter — fasta brytpunkter. Fördelen med ett sådant system är enligt fakulteten, att det ej blir så stelt som det av UKAS föreslagna i fråga om kursvalet. Det kan också göras hastighetsdifferentierat, genom att den som önskar läsa snabbt väljer att parallellläsa flera kurser, medan den som föredrar en långsammare studiegång väljer endast en eller ett par kurser. En fast studiegång kan inordnas i ett sådant system genom en successiv differentiering och begränsning av valmöjligheterna. Fakulteten anser vidare, att det av UKAS föreslagna systemet med utbildningslinjer bör genomföras, men att försök med parallellt löpande kurser skall få göras där detta kan visa sig lämpligt. Därigenom erhålles bättre underlag för en prövning av de olika systemens för- och nackdelar.

Historisk-filosofiska sektionen i Uppsala och humanistiska fakulteten i Stockholm anser att ett modulsystem med kurser om 5 eller 10 poäng med hjälp av vilka olika studiegångar inom en studiekurs kan sättas ihop erbjuder betydande fördelar inte minst genom att det medger en efter arbetsmarknadens behov lämpad variation i studiernas målinriktning. Terminerna indelas i detta system i två perioder under vilka den studerande genomgår två 5-poängskurser eller en 10-poängskurs.

Konsistoriet vid universitetet i Stockholm kan för sin del tänka sig att en rullande universitetsreform resulterar i införande av ett fullständigt creditsystem — där begreppet studiekurs i UKAS' mening ej existerar — med möjlighet att foga samman kurser från olika ämnen med stora möjligheter att ändra eller byta ut kurser allt eftersom nya behov uppstår.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm vill att hela systemet på nytt görs till föremål för översyn och framhåller ett creditsystem som alternativ.

Även *SACO* finner det önskvärt att man i det fortsatta arbetet utgår från den enskilda kursen som basenhet i stället för det traditionella ämnes- och terminsbegreppet och framhåller att man med fasta brytpunkter kan underlätta individualisering och hastighetsdifferentiering. Ett sådant system vore enligt *SACO* avsevärt mer innovationsanpassat än det helterminsmodulsystem som arbetsgruppen föreslagit. *Sveriges liberala studentförbund* förordar ett system med lösa studieblock av kurser i stället för fasta studiekurser.

Konsistoriet vid universitetet i Göteborg föreslår att studiekurser utformade som halvterminskurser omfattande 10 poäng erbjuds den studerande i andra avdel-

ningen och *samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg* framhåller att terminskurser om 20 poäng ofta är alltför stora byggklossar för att anpassning till nya undervisningsbehov skall bli möjlig. *Filosofiska fakulteten i Umeå* anser att studietiden inom första avdelningen i många fall skulle kunna utnyttjas mer optimalt om fördelningen på olika studiekurser inte begränsades till terminsenheter. *Statistiska centralbyrån* framhåller att systemet med 20-poängsmoduler kan medföra problem vid utbildning av vissa specialister.

3.2.3 Gemensam utbildning — differentiering

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala framhåller att den av UKAS åsido-lämnade frågan om en gemensam inledning av de samhällsvetenskapliga studierna förtjänar ett allvarligt övervägande, och *samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg* vill aktualisera denna tanke som icke enbart skulle ge möjligheter till en allmän orientering i de olika ämnena och ett därpå grundat val hos den studerande av lämplig studielinje etc. vid den efterföljande egentliga akademiska undervisningen, utan även innebära en mognadsperiod, vilka omständigheter i sin tur a priori skulle öka genomströmningen i den fortsatta undervisningen. En sådan grundkurs skulle eventuellt kunna betraktas som ett fristående collegeår.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm har starka sympatier för en samhällsvetenskaplig första avdelning om 40—60 poäng bestående av kurser om 5—10 poäng täckande det samhällsvetenskapliga området. Även *statistiska centralbyrån*, *TCO* och *SFS* anser att en konstruktion som inleds med brett orienterande grundkurser vore att föredra.

LO vill ifrågasätta om man inte i högre grad borde pröva det s. k. blocksystem eller ämnesfamiljesystem som föreslagits av yrkesutbildningsberedningen att gälla på den gymnasiala yrkesutbildningen. Detta skulle i princip betyda att man inom de fria fakulteterna i högre grad än som föreslagits konstruerade breda block eller ämnesfamiljer vilka vore gemensamma för ett antal yrken att gälla från den första terminen. Från denna gemensamma grund avsmalnas blocket till ett antal yrken under de fortsatta terminerna. Den slutliga specialiseringen i en femte eller sjätte termin skulle leda fram till den studerandes mål, specialisering eller yrke.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala anser att man bör diskutera om det är möjligt att de studerande vid första årets slut får välja bland alternativa utbildningslinjer som bygger på samma inledande studiekurs. Dylika system föreslås av *språkvetenskapliga sektionen*, *samhällsvetenskapliga fakulteten* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala*. *Konsistoriet vid universitetet i Lund* förordar ett system som medger successiv differentiering genom att den studerandes val av utbildningsprogram endast behöver avse ett år i sänder. Härvid bör dock de två första studieåren de fasta baskombinationerna i princip behållas. Samma ståndpunkt intar *teologiska fakulteten*, *humanistiska fakulteten*, *samhällsvetenskapliga fakulteten* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Lund*. *Samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg* anser att byte bör tillåtas mellan

linjer med delvis sammanfallande innehåll i första avdelningen. Samma åsikt har även *konsistoriet* och *filosofiska fakulteten vid universitetet i Umeå*. *Konsistoriet* anser att ett sådant system skulle ligga inom ramen för riksdagsbeslutets intentioner och arbetsgruppens direktiv. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Stockholm* anser att den studerande vid tillträde till studierna endast skall binda sig för ett år och att ämnesvalet för andra året skall breddas.

Även *tekniska fakultetens utbildningsnämnd vid tekniska högskolan i Lund, statskontoret* och *SFS* förordar en valmöjlighet mellan linjer som bygger på samma inledande studiekurs, och *SACO* anser att man närmare bör undersöka denna möjlighet. *TCO* anser att i avvaktan på ett system med breda grundkurser och successiv specialisering bör under ett övergångsskede de av arbetsgruppen föreslagna studiekurserna ligga till grund för ett system med successiv differentiering. Flertalet av de parallellutbildningar arbetsgruppen föreslagit skulle utan större svårighet kunna sammanföras till fasta studiegångar med successiv differentiering.

Konsistoriet och *historisk-filosofiska sektionen vid universitetet i Uppsala* har den uppfattningen att den i vissa utbildningslinjer använda alternativkonstruktionen i första avdelningen med fördel kan användas i betydligt fler utbildningslinjer.

Att möjligheten till val av studiekurser i andra avdelningen ej skall begränsas anser bl. a. *konsistoriet, teologiska fakulteten, historisk-filosofiska sektionen, språkvetenskapliga sektionen, samhällsvetenskapliga fakulteten* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Uppsala, konsistoriet, teologiska fakulteten, humanistiska fakulteten* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Stockholm, konsistoriet* och *filosofiska fakulteten i Umeå, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, SACO, Handelskamrarnas nämnd* och *SFS*. Den sistnämnda organisationen anser att om andra avdelningen ej görs helt fri kan UKAS' system ej accepteras ens under en övergångsperiod.

För ökad valfrihet i andra avdelningen har uttalat sig *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg* samt *Svenska Arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund*.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm anser att UKAS' kataloger över studiekurser inom utbildningslinjernas andra avdelning kan vara motiverad.

3.2.4 Tillströmningen till påbyggnadskurser m. m.

Utifrån synpunkten att nuvarande examensämnen som i baskombinationerna endast är placerade som förstaårsstudiekurser i framtiden kan riskera att få en minskad tillströmning till forskarutbildningen på grund av att påbyggnadskurser ej kan genomgå direkt efter grundkurs har *konsistoriet, historisk-filosofiska sektionen* och *språkvetenskapliga sektionen vid universitetet i Uppsala, humanistiska fakulteten i Lund*, samt *konsistoriet* och *humanistiska fakulteten vid universitetet i Stockholm* framfört önskemål om modifiering innebärande antingen att på-

byggnadskurs skall få genomgå direkt efter första årets studier eller att ordningsföljden mellan baskombinationens studiekurser görs valfri. *Konsistoriet vid universitetet i Lund* anser att man bör överväga att låta ordningsföljden mellan studiekurserna i första avdelningen av utbildningslinjerna 18—34 vara fri.

Även *SFS* anser att det skall vara möjligt att direkt efter grundkurs genomgå påbyggnadskurs.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg framhåller att vissa studiekurser kan komma att väljas av så få studerande att undervisning endast kan ordnas en gång per år och att man i sådana fall bör ha rätt att kasta om studiegången för att möjliggöra undervisning av mer än en studentkull.

3.2.5 Examensbegreppet och utbildningens omfattning

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, skolöverstyrelsen och statskontoret förordar att en grunde x a m e n benämnd filosofie kandidatexamen, omfattande 120 poäng, inrättas i enlighet med utredningens förslag. *Statskontoret* framhåller att en examen om 120 poäng inte utesluter att vissa utbildningslinjer får ett större omfång än 120 poäng. *SACO* instämmer i arbetsgruppens resonemang att examensbegreppet inte kan avskaffas enbart vid de filosofiska fakulteterna, men menar att i ett läge då de olika utbildningslinjerna grundas på målanalyser bör frågan tas upp till förnyad prövning och då på hela det eftergymnasiala stadiet. *Handelskamrarnas nämnd* anser att examensbegreppet vid filosofisk fakultet bör bibehållas.

Konsistoriet och humanistiska fakulteten vid universitetet i Stockholm, centrala studiehjälpsnämnden, TCO, SFS, Sveriges liberala studentförbund och Sveriges socialdemokratiska studentförbund anser att examensbegreppet bör avskaffas och ersättas med bevis över genomgången utbildning.

Humanistiska fakulteten i Stockholm framhåller att önskemålet om likformighet med övriga fakulteter inte kan motväga vad arbetsgruppen anfört om det önskvärda i att anpassa utbildningsomfånget och därmed studietidens längd till det med utbildningen avsedda syftet. Erfarenheten visar, att åtskilliga studerande önskar studera endast ett ämne eller i övrigt har mera begränsade behov av teoretisk utbildning än sådan, som kräver tre år. En organisation som gör det lätt att förena ett visst mått av teoretiska studier med praktisk yrkesutbildning bör eftersträvas. Fakulteten vill förorda att grundexamen avskaffas och ersättes med utfärdade bevis om genomgångna kurser och studiekurser.

I samband därmed bör för olika yrkesutbildningslinjer samt för fortsatt högre utbildning vid universitetet fastställas minimikrav på genomgången grundläggande universitetsutbildning.

Enligt *centrala studiehjälpsnämnden* innebär existensen av en examen en onödig fixering vid att studierna skall föras fram till minst 120 poäng och om studierna avbryts dessförinnan det är stor risk för att vederbörande stämplas som misslyckad.

TCO menar att de argument som arbetsgruppen anfört som skäl för ett slopande av hela det nuvarande examensbegreppet är starka. Som ytterligare skäl därför kan

anföras att den akademiska utbildningen på grundexamensnivå inte utgör en för den studerande helt avslutad utbildning utan blott en viss etapp i den totala utbildningen. Det väsentliga i ett utbildningssystem bör vara att en studerande vid utbildningens slut kan verifiera en för ett visst avnämrområde tillfredsställande utbildning. Ett bibehållande av vissa benämningar på uppnådda etapper i en längre sammanhållen utbildning kan medföra ett ytterligare konserverande av ett äldre utbildningssystem, som i viss mån hade andra uppgifter än det nutida akademiska utbildningsväsendet.

SFS betonar att — även om examensbegreppet bibehålles — systemet med bevis som anger alla genomgångna kurser och studiekurser omedelbart bör införas. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* framhåller att frågan om möjlighet till examen efter t. ex. två år bör utredas.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala framhåller att det är behovet av utbildning och icke en på förhand fastställd utbildningstid som bör bestämma utbildningens omfattning, och *konsistoriet vid universitetet i Göteborg* framför kritik mot att den treåriga lärarutbildningen har blivit normerande för studietidens längd oavsett målinriktning. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg, samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm, konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola, SACO* och *SFS* framhåller att studietiden för primärexamen vid filosofisk fakultet inte à priori skall vara densamma oavsett utbildningslinje och utbildningsmål. Så vill t. ex. *samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm* peka på det olämpliga i att göra likformigheten till ett självändamål. All utbildning, även den akademiska, måste väsentligen ses som ett medel och som en förberedelse för framtida yrkesverksamhet. Avgörande för innehållet i och omfattningen av utbildningen måste bli de krav som ställs inom olika yrken och verksamhetsområden. Det förefaller fakulteten som om inom vissa områden en två- eller fyraårig akademisk utbildning skulle kunna vara väl så ändamålsenlig som en treårig.

Konsistoriet vid tekniska högskolan i Stockholm framhåller att ett exempel på den enligt konsistoriets mening alltför stela utformningen av systemet med fasta studiegångar är att man synes åsyfta en begränsning av det antal kurser, i vilka en utexaminerad skall få delta utöver dem som normalt ingår i vederbörande utbildningsplan. Vid en teknisk fakultet har det — i varje fall gäller detta vid denna högskola — inte visat sig påkallat att här uppställa några spärar.

Handelskamrarnas nämnd finner det inte vara tillfredsställande att man begränsar möjligheterna att ytterligare bredda eller fördjupa utbildningen efter grundexamen. Då flertalet studerande väljer en relativt kort utbildning och torde ha avslutat sina studier efter tre år, är det väsentligt att studerande med speciell inriktning ges möjlighet att bredda och fördjupa sina studier. Enligt nämndens mening bör därför en helt fri påbyggnad av studierna upp till den av arbetsgruppen i vissa fall tillåtna gränsen, nämligen 180 poäng, automatiskt medges efter vederbörlig förhandsanmälan.

SFS understryker att någon begränsning i rätten att studera efter det att examen avlagts inte skall få finnas utöver de bestämmelser om trösklar och spärr som kan bli gällande.

3.3 Poängsystemet

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, teologiska fakulteten i Lund, skolöverstyrelsen, statskontoret, centrala studiehjälpsnämnden, SACO, LO och Handelskamrarnas nämnd tillstyrker det föreslagna poängsystemet. Även *konsistoriet, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund* tillstyrker poängsystemet men framhåller, liksom SFS, att läsåret bör värderas till 36 poäng, så att antalet arbetsveckor och poäng korresponderar. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg* föreslår att läsåret utökas till 280 dagar = 40 veckor, så att en poäng kommer att motsvara en arbetsvecka.

Centrala studiehjälpsnämnden biträder förslaget om att studiekurserna byggs upp av kurser, som ger ett visst poängtal. Förutom de fördelar UKAS pekar på i fråga om poängsystemet vill nämnden anföra att studiemedelsnämndernas arbete med bedömningen av studiemeriter kommer att underlättas.

SACO hyser förhoppningen, att ett likartat poängsystem införs för all eftergymnasial utbildning. Därigenom underlättas inte bara inrättandet av s. k. blandade utbildningar utan även möjligheterna för de studerande att få tillgodoräkna sig utbildning vid skilda läroanstalter. Arbetsgivarna får det vidare, efter initialsvårigheter, lättare att jämföra olika utbildningar. *Handelskamrarnas nämnd* värderar möjligheterna att genom poängsättning av kurserna kontinuerligt följa de studerandes studieresultat — en fördel för både de studerande och universiteten. Det är också praktiskt att kunna ange kursernas inbördes vikt och svårighetsgrad i poäng.

SFS vill att poängsystemet utformas så att ett system med s. k. fasta brytpunkter — beskrivet i det föregående — kan införas. Vidare förordar SFS liksom *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* att ett treterminssystem övervägs. Frågan om en ny läsårsindelning påtalas även av *Hermods korrespondensinstituts stiftelse* som finner det oekonomiskt att universitetens resurser inte utnyttjas i högre grad än som nu är fallet.

Humanistiska fakulteten i Stockholm understryker vikten av att frågan om läsårets organisation bringas till en för de studerande acceptabel lösning. Det är uppenbart att en delvis förändrad läsårsorganisation kan medföra en radikal omprövning av väsentliga delar av den föreslagna utbildningsorganisationen, vilket också påpekas av arbetsgruppen.

3.4 Anpassningen till värnplikssystemet

Beträffande anpassningen till värnplikssystemet har framhållits att problem kan uppstå för de studerande både i samband med grundläggande värnpliksutbildning

och i samband med repetitionstjänstgöring. Frånvaron av tidsmarginaler framhålls som särskilt besvärande för de underofficersuttagna som kan få svårigheter att under somrarna läsa in resterande kurser.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala framhåller t. ex. att de studerande som nödgas göra militärtjänst under studierna i olika avseenden kommer i ett sämre läge än övriga studerande. Bl. a. minskas deras möjligheter att inhämta resterande prov sommartid. Inkallelse till repetitionsövning kommer för studerande inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet som regel att medföra en termins studieförsening. Studerande som rycker ut från grundutbildning i mitten av september torde som regel ej kunna påbörja sina studier under höstterminen.

Värnpliktsnämnden anser att det föreslagna studiesystemet i princip går att förena med nuvarande system för grundutbildning av värnpliktiga, men understryker också att problem kan uppstå för underofficersuttagna och att det är viktigt med noggrann information till de studerande om gällande regler. UKAS' förslag kommer enligt värnpliktsnämnden att innebära väsentligt minskade möjligheter för de studerande inom de filosofiska fakulteterna att fullgöra sin värnpliktsutbildning utan avsevärda studietidsförseningar.

Förslag i samordningsfrågan har framförts av *överbefälhavaren* som anser att utredningen i flera hänseenden framlagt värdefulla förslag bl. a. genom att möjliggöra klart avgränsade årskurser i den fasta studiegången och genom uppdelningen av läsår och terminer i mindre delkurser. Detta underlättar samordningen mellan de akademiska studierna och värnpliktstjänstgöringen, den fråga som överbefälhavaren i första hand ansett sig böra behandla i sitt yttrande. Vissa samordningsproblem föreligger, vilka dock delvis kan lösas genom mer flexibla regler för studiernas påbörjande såväl vid början av både höst- och vårterminerna samt även mitt i en termin. Värnpliktstjänstgöring bör motivera dispenser i fråga om poängkraven för fortsatta studier i likhet med sjukdom eller andra laga skäl i enlighet med chefens för armén förslag med högst 10 poäng.

Chefen för armén framhåller att dispens med komplettering av studiebrister bör meddelas studenter som på grund av militär grundutbildning och befälsutbildning under sommaren inte kunnat genomföra kompletteringsstudier. Dispensen bör omfatta 10 poäng utöver redan medgivna 10 poäng för fortsatta studier andra studieåret. Kungörelsens 25 § bör ändras med hänsyn härtill. Dispens med komplettering av studiebrister bör vidare meddelas studenter på grund av genomförd repetitionsutbildning. Dispenspoäng bör beräknas så att bortfall av hel(a) kurs(er) eller delar av kurs(er) kompenseras på motsvarande sätt som sjukdom, barntillsyn och förvärsarbete.

Chefen för marinen anser att frågan om de värnpliktigas grund- och repetitionsutbildning inte behandlats av UKAS och finner detta märkligt samt understryker bl. a. de problem som uppstår för flottans bemanningsgrupp A och kustartilleriets värnpliktiga vilka avslutar sin grundutbildning senast den 15 september.

Chefen för flygvapnet framhåller att samordningsproblemen är av begränsad omfattning vad avser flygvapnet.

Centrala värnpliktsbyrån förutsätter att den praktiska tillämpningen av arbetsgruppens förslag utformas så att olägenheterna för den enskilde av en begränsad tids frånvaro från studier i möjligaste mån begränsas och att den fasta studiegången icke kommer att medföra en skärpning av eventuellt avsevärt avbräck i påbörjade studier.

SACO föreslår att de som avser att bedriva studier vid filosofisk fakultet bör få förhandsrätt att fullgöra sin militärtjänst omedelbart efter avslutade gymnasiestudier. *SFS* anser att värnpliktstjänstgöringen inte får inkräkta på utbildningen och att tjänstgöringen för alla studerande som så önskar bör förläggas antingen i omedelbar anslutning till gymnasiestudiernas avslutande eller universitetsutbildningens slut.

3.5 Särskilda utbildningslinjer och partiell utbildning

Teologiska, humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Uppsala, teologiska, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna i Lund, humanistiska fakulteten i Stockholm, skolöverstyrelsen, statskontoret, kompetensutredningen, utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m., SACO, SFS och Sveriges sociologförbund, Handelskamrarnas nämnd samt Svenska landstingsförbundet tillstyrker förslaget att studerande skall kunna medges rätt att genomgå särskild utbildningslinje eller partiell utbildning. Tillstånd bör ges generöst i de fall en studerande sakligt kan motivera sin begäran.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala hyser den förhoppningen, att vid utformningen av särskilda utbildningslinjer fakultetsgränserna inte skall utgöra hinder. Härigenom kan universitetets undervisningskapacitet utnyttjas på ett mera smidigt sätt. Även *SACO* framhåller, att interfakultära utbildningar bör kunna inrättas inom ramen för särskilda utbildningslinjer. Dessa bör permanentas, om de svarar mot ett relativt stort avnämningarområde.

Konsistoriet och teologiska fakulteten vid universitetet i Lund förmodar att mycket få nyblivna studenter kan definiera sina önskemål så exakt att de vågar begära särskild utbildningslinje. Tillstånd till sådan linje bör därför kunna ges även sedan den studerande påbörjat sina studier inom en av de reguljära utbildningslinjerna.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg finner möjligheterna till särskilda utbildningslinjer angelägna, eftersom de utgör incitament till nydaning inom såväl forskning som yrkesverksamhet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg anser att dessa utbildningslinjer måste betraktas som en normal företeelse, för vilka tillstånd av dispenskaraktär inte bör fordras och för vilka medel bör beviljas.

TCO framhåller att några andra kompetenskrav än de som gäller för de fasta studiegångarna givetvis inte bör gälla för de särskilda utbildningslinjerna.

Statskontoret förordar att dispensvillkoren övervägs mer ingående.

Enligt *SACO* bör den partiella utbildningen kunna utnyttjas för en del yrkesverksamma grupper som fort- eller vidareutbildning. I vissa fall — t. ex. för hushållslärare, ekonomiföreståndare och hushållstekniker — bör kunna göras vissa avsteg från de formella behörighetskraven. *TCO* framför liknande synpunkter och betonar behovet av partiell utbildning för övningslärare, något som skulle kunna utgöra en tillfredsställande utgångspunkt för fortsatta resonemang om att övningsämne och läroämne skall kunna utgöra grund för lärartjänst. Grupper som kan antas behöva partiell utbildning är folkhögskollärare med musikpedagogisk eller teckningspedagogisk utbildning, studieförbundsinstruktörer och redan utbildade lärare som kan tänkas vilja gå över till en annan skolform.

TCO menar att den partiella utbildningen kan komma att spela en stor roll i framtiden genom den ökade satsningen på vuxenutbildning.

Historisk-filosofiska sektionen och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala*, *konsistoriet* och *teologiska fakulteten vid universitetet i Lund*, *filosofiska fakulteten i Umeå* och *Svenska klassikerförbundet* betonar att tillstånd bör ges av rektorsämbetena efter hörande av utbildningsnämnd utan särskilt bemyndigande av universitetskanslersämbetet. Även *SACO* avstyrker den av *UKAS* föreslagna modellen för tillståndsgivning. I stället förordar organisationen en tillståndsnämnd bestående av utbildningsbyråns (motsv.) chef som ordförande samt en lärar- och en studeranderepresentant utsedda av berörd utbildningsnämnd. Ständigt adjungerade bör vara handläggande studierådgivare och en representant för länsarbetsnämnden.

Handelskamrarnas nämnd befarar att tillstånd kommer att ges alltför restriktivt om tillståndsgivningen skall vila på vederbörande rektorsämbete och föreslår i stället i likhet med *Sveriges liberala studentförbund* att en studierådgivare bör kunna ge dispens.

Sveriges socialdemokratiska studentförbund kan inte acceptera att uppgiften lagts på rektorsämbetena, dvs. organ utan studentrepresentation. Tillstånd bör beviljas av en central instans med lika representation av studerandeorganisationer och utbildningsmyndigheter.

Historisk-filosofiska sektionen och *samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala* betygar vikten av att tillräckliga resurser avsätts för de särskilda utbildningslinjerna.

3.6 Yrkesinriktande kurser

Ett stort antal remissinstanser framhåller det önskvärda i att yrkesinriktande kurser kommer till stånd vid de filosofiska fakulteterna. Remissinstanserna erinrar därvid om det stora intresset från näringslivet för sådana kurser, vilket bl. a. framgått av arbetsmarknadsstyrelsens enkät.

3.7 Deltidsstuderande

Juridiska fakulteten i Uppsala finner det angeläget att förvärvsarbete kan förenas med studier. Samma ståndpunkt intar *kompetensutredningen* och ansluter sig till de av UKAS framförda synpunkterna och förslagen.

Språkvetenskapliga sektionen och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala*, *konsistoriet*, *teologiska*, *juridiska* och *samhällsvetenskapliga fakulteterna i Lund*, *samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg*, *humanistiska* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Stockholm*, *filosofiska fakulteten i Umeå* och *SFS* är otillfredsställda med att utredningen inte närmare försökt visa hur de deltidstuderande skall inpassas i det system som föreslagits. En rad väsentliga praktiska frågor har inte berörts.

Juridiska fakulteten i Lund saknar i stor utsträckning konkreta förslag för denna kategori av studerande. Redan nu är cirka 1/5 av Stockholms universitets studenter deltidstuderande. Vidare kan man klart utläsa en tendens till avsevärd ökning av antalet studerande vid kvällsuniversitet.

Hermods korrespondensinstitutets stiftelse och *arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller att antalet deltidstuderande i framtiden kommer att bli allt större på grund av växande behov av fortbildning och vidareutbildning hos allt fler yrkesgrupper. Det föreslagna systemet får inte medföra att det blir svårare för förvärvsarbetande att bedriva deltidstudier. *Filosofiska fakulteten i Umeå*, *SACO*, *Handelskamrarnas nämnd* och *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* efterlyser en klar definition av vad som menas med deltidstuderande.

Statistiska centralbyrån hävdar att studiesystemet inom de filosofiska fakulteterna bör anpassas efter heltidstuderande elever, men att därutöver möjligheter till effektiva studier även måste beredas dem som av olika skäl önskar studera på deltid.

Konsistoriet vid universitetet i Stockholm framhåller bl. a. följande.

Den enskilda kursens stoff [bör] anpassas efter studier på deltid, detta som skulle lösa åtskilliga av problemen för deltidstuderande och ge samtliga studerande möjlighet till differentierad studietakt. Den heltidstuderande förutsätts således läsa fler kurser under samma period. Det föreslagna systemet passar bäst i stora ämnen, torde även gå att genomföra i mindre ämnen medan däremot de laborativa ämnena får lämnas utanför, eftersom man där måste utnyttja laborationerna maximalt och dessa ämnen som regel är spärrade.

Även *samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm* anser att kurser med långsammare studietakt bör inrättas för deltidstuderande och enligt *humanistiska fakulteten i Stockholm* bör den studerande ha möjlighet att byta studietakt när omständigheterna kräver det t. ex. för kvinnor i samband med barnsövd.

Centrala studiehjälpnämnden, *TCO* och *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* önskar att man skapar reguljära studiegångar för dem som under hela studietiden eller delar därav inte kan eller önskar studera på heltid.

Humanistiska fakulteten i Göteborg menar att studerande, som spärrats ut, skall äga rätt att fortsätta sina studier som deltidsstuderande.

Statistiska centralbyrån framhåller att deltidsstuderande i registreringshänseende bör särskiljas från heltidss studerande genom att den studerande inför varje termin till institutionen bör anmäla om han avser att bedriva heltids- eller deltidssstudier.

Centrala studiehjälpsnämnden förordar också ett sådant registreringsförfarande. Nämnden finner det vidare angeläget att skilja mellan de studerande, som av legitima skäl bedriver deltidssstudier och de som är deltidss studerande av bekvämlighets-skäl. Det skulle enligt nämnden strida mot studiemedelsförordningen om även de studerande, som utan legitima skäl faktiskt bedriver deltidssstudier, skulle kunna erhålla studiemedel. Nämnden aktualiserar frågan om att för vissa studerande kunna reducera studiemedlen i proportion till den tid som ägnas åt annat än studier.

Konsistoriet och humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund påpekar att det finns en risk för att åtskilliga studerande låter registrera sig som deltidss studerande för att därigenom kunna passera trösklarna mellan olika studiekurser och löpa mindre risk att bli avvisade om studieresultaten inte blir tillfredsställande. För att detta skall undvikas, bör en studerande registreras som deltidss studerande endast om han kan styrka ett rimligt skäl till att han inte ämnar studera på heltid. De skäl som institutionerna skall godta bör av rektorsämbetet närmare specificeras.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala och *SACO* påpekar att *UKAS* bland de deltidss studerande kategorierna borde medtagit förenings-, kårs- och nationsfunktionärer.

Språkvetenskapliga sektionen och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* samt *i Stockholm*, *SACO* och *Handelskamrarnas nämnd* tillstyrker utredningens förslag att undervisningsgrupper för deltidss studerande bör få inrättas utan hinder av gällande regler om visst minimiantal deltagare.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm anser att de deltidss tude- rande bör få större antal studierådgivningstimmar än heltidss studerande.

Socialstyrelsen understryker arbetsgruppens uttalande att vissa handikappade studerande, som inte förmår bedriva studier på heltid och i normal takt, bör anses ha berättigade krav på särskilda anordningar i form av möjlighet till deltidssstudier. Det är angeläget, att de handikappade studerandes situation särskilt beaktas och att åtgärder vidtas för att underlätta deras studier. Dessutom bör en generös inställning föreligga när det gäller frågor om inrättande av särskilda utbildningslinjer i sådana aktuella fall.

Även *TCO*, *SFS*, *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* och *De handikappades riksförbund* framhåller att särskild uppmärksamhet bör riktas mot de handikappades studieförhållanden. *TCO* ser det som självklart att handikappade bör få ut oreducerade studiemedel, även om de bedriver deltidssstudier.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm, *filosofiska fakulteten i Umeå* och *SFS* framhåller att särskilda regler rörande studiemedel till deltidss studerande bör utarbetas.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, *teologiska fakulteten i Lund*, *Handels-*

kamrarnas nämnd och SFS föreslår en särskild utredning som bör behandla de deltidsstuderandes problem. *Filosofiska fakulteten i Umeå* förordar en vidgad verksamhet för deltidsstuderande, vilket enligt fakulteten implicerar en ökning av den decentraliserade undervisningen.

3.8 Undervisningen

Språkvetenskapliga sektionen och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala, teologiska fakulteten i Lund, samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm, universitetspedagogiska utredningen samt SFS understryker nödvändigheten av att individualiserad och differentierad undervisning ordnas inom ramen för den föreslagna utbildningsorganisationen.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala och SACO säger att särskild vikt bör läggas vid den kritiska skolningen och den vetenskapliga metodiken. *Svenska landsningsförbundet* och SACO framhåller att de studerande bör ges tillfälle att lära sig tillämpa vetenskapliga arbetsmetoder, varmed avses metoder för faktainsamling och analys av dessa i form av uppsatser och examensarbeten.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala föreslår att vad i betänkandet kallas ensidigt faktainlärande inom språkundervisningen tillerkännes sin givna plats och att färdighetsmomentets betydelse i språken tydligt framhäves, framför allt i de enskilda språkämnenas studieplaner. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg* anför att metodikträning kan bli meningslös, om inte ett tillräckligt mått av faktainläring tolereras.

Hermods korrespondensinstituts stiftelse anför.

I dagens universitetsundervisning tillämpas fortfarande högst traditionella undervisningsmetoder. Hermods skulle vilja föreslå en försöksverksamhet med upplösning av terminsbegreppet, varvid de studerande bedriver självstudier på basis av självinstruerande material med möjlighet till tvåvägskommunikation, eventuellt i form av datarättade prov i anslutning till en i fråga om timalt starkt reducerad muntlig undervisning. Man skulle härvid kunna utnyttja vissa av de erfarenheter som göres av skolöverstyrelsen, Sveriges radio och Hermods i det s. k. deltaprojektet för lärarfortbildning i matematik. Att bedriva en dylik undervisningsmetodik i större skala bör starkt underlättas genom utredningens förslag att studie- och organisationsplaner göres likformiga för hela riket. Härigenom breddas underlaget för framställning av läromedel av olika slag.

Teologiska fakulteten i Lund, SACO och SFS uttrycker sin tillfredsställelse över förslaget om studieteknisk träning i början av de akademiska studierna.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund anser att undervisningen i princip bör göras obligatorisk, men dispens lämnas frikostigt. SFS motsätter sig generellt en obligatorisk undervisning men undantar laborativa moment, viss seminarieundervisning, exkursioner och därmed direkt jämförbara moment.

3.9 Proven

Konsistoriet vid universitetet i Lund finner det önskvärt att diagnostiska prov utnyttjas i undervisningen i högre grad än vad som för närvarande sker. Framför allt torde diagnostiska prov vid studiernas början kunna ge förutsättningar för en realistisk studievägledning, grundad på den studerandes reella förkunskaper och förmåga att tillgodogöra sig undervisningen, och för en differentiering och individualisering av undervisningen redan på ett tidigt stadium. Även *SACO* förordar diagnostiska prov.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala och *SFS* varnar för alltför täta prov särskilt under den första terminen.

Teologiska fakulteten i Lund finner det olämpligt med alltför täta prov, då sammanhanget i undervisningen därigenom lätt kan gå förlorat. Bortsett från rent undervisningsvärderande prov, som bör kunna användas i viss omfattning, torde det vara lämpligt med ett prov var fjärde till sjätte vecka. Det blir då emellertid mycket väsentligt att de studerande genom en grundlig studieteknisk träning i början av de akademiska studierna får lära sig att läsa med sikte på kunskapsredovisning i större avsnitt än de tidigare varit vana vid. Fakulteten och *SACO* understryker därför vad utredningen säger om behovet och utformningen av en sådan träning.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg finner diagnostiska prov värda att pröva, dock icke i den omfattning, som utredningen förordar. Tendensen att dela upp de egentliga kunskapsproven, så att de fördelas på många små kursavsnitt får enligt fakulteten icke drivas för långt. *UKAS* betonar, att överblick och känsla för sammanhang i annat fall kan gå förlorade. Fakulteten vill starkare än utredningen understryka riskerna och framhålla värdet av sluttentamina på större avsnitt.

SFS anför att en klar uppdelning måste göras mellan prov i diagnostiskt syfte och i examinationssyfte och att prov i examinationssyfte endast bör förekomma under undervisningsmoment där klara och entydiga målbeskrivningar finns för undervisningen.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala delar helt arbetsgruppens mening att provens innehåll och utformning över huvud taget måste ägnas stor uppmärksamhet, detta på grund av den starkt styrande effekt som examinationen har på de studerandes studier. Examinationen måste spegla målsättningen att öka metodträningen på den ensidiga faktainläringens bekostnad.

Konsistoriet och humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund påpekar att examinationen generellt blir mera resurskrävande än nu. De diagnostiska proven — som för att ge effekt inte får komma med alltför långa mellanrum — kommer att kräva avsevärda arbetsinsatser. Om lärarnas arbetsbörda inte skall bli orimlig, måste dessa ökade förpliktelser kompenseras genom nya normer för nedsättning i undervisningsskyldigheten för examination.

3.10 Betygssättningen

Konsistoriet och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Uppsala, konsistoriet, teologiska, humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm, statistiska centralbyrån, utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m., Handelskamrarnas nämnd samt Hermods korrespondensinstitutets stiftelse tillstyrker den fyrgradiga betygsskalan.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg accepterar den fyrgradiga skalan under förutsättning att den innebär absolut betygssättning.

Teologiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna i Uppsala, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm, konsistoriet vid universitetet i Umeå, skolöverstyrelsen, centrala studiehjälpsnämnden, SACO och TCO förordar en tregradig betygsskala.

SFS, Sveriges liberala studentförbund och Sveriges socialdemokratiska studentförbund avstyrker förslaget med kvalitetsbetyg samt förordar i stället »godkänd» och »icke godkänd».

SFS anser vidare att talan mot beslut om betyg skall få föras.

Humanistiska fakulteten i Stockholm avstyrker sammanfattande betyg med följande motivering.

Studiekurserna kommer i många fall att innehålla delkurser av mycket varierande beskaffenhet. I ett modernt språk kan det mycket väl tänkas att en och samma studerande erhåller ett högt vitsord för språklig färdighet och ett lågt vitsord för metodiska insikter. En sammanräkning kan resultera i ett medelgott betyg, som är föga upplysande för den som skall använda betyget för att bilda sig en uppfattning om vederbörandes kapacitet. Enligt fakultetens mening bör vitsorden för varje kurs anges i de bevis, som universitetet utfärdar.

TCO anför att, eftersom sammanfattningsbetyget anges med en decimal, resultatet alltså blir en 41-gradig betygsskala — från 2,0 till 5,0. Ett sådant betygssystem skulle om det genomfördes skapa en onödig betygshets bland de studerande och förvirring på arbetsmarknaden. Med de minst sagt bristfälliga normer som gäller för betygssättningen skulle det uppstå stora orättvisor mellan studerande t. ex. från olika universitetsorter.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm och arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att det från arbetsmarknadssynpunkt är angeläget att ett enhetligt betygssystem införs för hela det akademiska utbildningsområdet så att det blir möjligt för arbetsförmedlare och arbetsgivare att betygsmässigt jämföra sökande av skilda utbildningskategorier.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala, konsistoriet och samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Göteborg och filosofiska fakulteten i Umeå förordar att universitetskanslersämbetet låter utreda de problem som hänger samman

med differentierad betygssättning. *Universitetspedagogiska utredningen* aviserar att den i sitt principbetänkande kommer att behandla bl. a. betygssättnings- och examinationsfrågor.

3.11 Åtgärder för förbättring av genomströmningen

Konsistoriet vid universitetet i Lund, statistiska centralbyrån, centrala studiehjälpsnämnden, SACO och LO finner de framlagda förslagen vara i hög grad ägnade att minska parallellläsning och innebära betydande fördelar jämfört med nuvarande förhållanden. Systemet torde leda till att studietiderna kan förkortas. *Universitetspedagogiska utredningen* framhåller att pedagogiska åtgärder och studierådgivning är väsentligare än administrativa föreskrifter om en ökad genomströmning skall uppnås. *TCO* ser en effektivisering av undervisningen som det bästa sättet att komma till rätta med de långa studietiderna.

Konsistoriet vid tekniska högskolan i Stockholm framhåller bl. a. följande.

Vid de tekniska fakulteterna har emellertid parallellläsning i någorlunda begränsad omfattning ansetts vara lämplig. Man torde sålunda i allmänhet inom fakulteten ha den uppfattningen, att två eller tre ämnen kan läsas parallellt. Man bör överväga huruvida man inte försöksvis bör enligt konsistoriets mening i vissa fall medge parallellläsning vid de filosofiska fakulteterna, även om man inför ett system med fasta studiegångar.

3.11.1 Obligatorieläggande av proven

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala, teologiska och filosofiska fakulteterna i Lund, konsistoriet, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Göteborg, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Stockholm, SACO samt Handelskamrarnas nämnd tillstyrker obligatorieläggande av proven.

Övervägande antalet remissinstanser, som tagit upp denna fråga, förordar att omtentamen bör medges — också i betygshöjande syfte. I sammanhanget presenteras ett stort antal förslag främst rörande tidpunkten för omtentamenstillfällena.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala anser att den studerande bör få ett tillfälle att höja betyget. Man får annars räkna med den konsekvensen, att den som vid första tentamenstillfället blivit underkänd, trots detta i sina examenshandlingar kan få ett högre betyg i ämnet än den som vid första tillfället presenterat en godkänd tentamen. Även *humanistiska fakulteten i Göteborg, filosofiska fakulteten i Umeå* och *konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola* förordar ett tillfälle att höja betyg.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund framhåller bl. a. följande.

I en studiekurs bygger de olika kurserna ofta på förkunskaper, som förvärvats i tidigare kurser. En studerande som misslyckats i en kurs får därför svårare att

tillgodogöra sig stoffet i den följande. Det vore därför lämpligare, om han så snart som möjligt kunde läsa in det försummade och erhöll möjlighet till omprovning. Även från inlärnings synpunkt vore detta att föredraga.

Fakulteten vill av denna anledning föreslå ytterligare ett provtillfälle under terminen i kombination med ökad studierådgivning. Efter ett underkänt prov bör den studerande bli föremål för individuell studierådgivning, varvid en bedömning görs i fråga om lämplig tidpunkt för nytt prov. Erforderliga resurser för verksamheten måste ställas till förfogande.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm framhåller bl. a. följande.

Det är synnerligen önskvärt att en möjlighet till omtentamen ges i anslutning till kursen. Detta gäller särskilt för de kurser i vilka goda kunskaper är nödvändiga för de fortsatta studierna. Elever kan även misslyckas i tentamen p. g. a. tillfälliga orsaker och det förefaller fakulteten väl hårt att omtentamen inte skall kunna ske förrän vid höstterminens början i sämsta fall nära ett år efter den aktuella kursen. Det hade naturligtvis varit önskvärt med två perioder för omtentamen och fakulteten anser att en dylik anordning är möjlig trots den nuvarande terminsindelningen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund och *centrala studiehjälpsnämnden* stöder UKAS' förslag att endast ett omtentamenstillfälle ges vid höstterminens början. Nämnden, *TCO* och *filosofiska fakulteten i Umeå* önskar att detta tentamenstillfälle flyttas från den 1 september till omkring den 20 augusti, så att resultaten från dessa prov kan föreläggas vid höstterminens början den 1 september.

Konsistoriet samt *teologiska* och *humanistiska fakulteterna i Lund* framhåller att omtentamen bör kunna ske — förutom omkring den 1 september — under en eventuell återläsningstermin.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, *humanistiska* och *samhällsvetenskapliga fakulteterna i Stockholm*, *filosofiska fakulteten i Umeå*, *konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola*, *socialstyrelsen*, *Handelskamrarnas nämnd*, *TCO* och *SFS* anser att möjlighet till omtentamen bör finnas också före vårterminens början, för att inte tidsintervallet mellan de båda proven skall bli för långt.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala, *TCO*, *SFS* och *värnpliktsnämnden* vill ha ett extra tentamenstillfälle vid vårterminens slut eller omkring den 1 juli.

Värnpliktsnämnden anför bl. a. följande.

För att i görligaste mån minska repetitionsutbildningens negativa effekter på studierna är det av vikt att antalet tentamenstillfällen ökas och att reglerna för tillträde till följande års studiekurser uppmjukas. Bl. a. synes det angeläget att ett extra tentamenstillfälle anordnas i slutet av juni eller början av juli.

Juridiska fakulteten och *historisk-filosofiska sektionen i Uppsala*, *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund* och *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* förordar att möjlighet till provning bör kunna erbjudas i princip när som helst eller ett flertal gånger under terminerna.

3.11.2 Repetitorier sommartid

Teologiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten samt språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, konsistoriet, teologiska, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna i Lund, filosofiska fakulteten i Umeå och Handelskamrarnas nämnd finner det angeläget att repetitorier sommartid kommer till stånd, för att genomströmningstakten skall kunna hållas. De betonar också, liksom *samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm*, vikten av att tillräckliga resurser ställs till förfogande. *Centrala studiehjälpnämnden* anser att möjligheter till organiserade sommarstudier bör öppnas även för dem som bedrivit sina studier i normal takt.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, TCO och SFS framhåller att studiemedel bör utgå också under sommaren.

3.11.3 Trösklar

SACO framhåller att tröskelsystemet bör ses inte som ett avvisningssystem utan som en »uppflyttnings spärr», där den studerande inte tillåts påbörja parallellstudier utan får »sitta kvar» en termin.

SFS anser att tröskelsystemet bör utformas så att den som inte når upp till tröskeln får ett individuellt studieschema för den kommande terminen.

Konsistoriet samt *teologiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg och humanistiska fakulteten i Stockholm* accepterar i princip tröskelreglerna men önskar i vissa fall en uppmjukning när det gäller t. ex. övergång från grundkurs till påbyggnadskurs. *Konsistoriet vid universitetet i Lund* menar att sådan övergång bör få ske även om en mindre eftersläpning föreligger.

Teologiska fakulteten i Lund anser att samma generella regler bör gälla för övergång från grundkurs till påbyggnadskurs som för övergång från första till andra avdelningen. I respektive studieplaner bör anges om något eller några moment i grundkursen ovillkorligen måste vara avklarade innan påbyggnadskursen får påbörjas.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala påpekar de speciella svårigheter som kan uppstå, när en studerande vill börja en påbyggnadskurs på vårterminen och inte haft tillfälle till inläsning och tentamen mellan höst- och vårterminerna.

Konsistoriet vid universitetet i Lund påpekar att blockämnena intar en särställning vid övergång från grundkurs till påbyggnadskurs.

Tekniska fakultetens utbildningsnämnd vid tekniska högskolan i Lund anser att den föreslagna spärran mellan det första och andra året är olämplig.

3.11.4 Kvarsittningstermin

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala ifrågasätter om inte studerande som uppnått 30 respektive 70 poäng bör få möjlighet att frivilligt sitta kvar. Detta skulle

ge de studerande med svårigheter att hålla en normal studietakt möjlighet att påbörja det andra respektive det tredje studieåret utan att belastas av eftersläpande delar av första respektive andra studieåret.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm finner förslaget med kvarsittningstermin orationellt och framhåller bl. a. följande.

En studerande som inte lyckas uppnå tröskeln 30 poäng under första året måste få stora svårigheter att helt på egen hand, utan stöd av lärare, tillgodogöra sig de moment som han misslyckats med. Om han dessutom nekas studiemedel försätts han i en ohållbar situation.

Det framgår inte av betänkandet om man tänkt sig att kvarsittarna skall ges särskilda tentamenstillfällen eller om de skall tentera i samband med den ordinarie examinationen på resp. avsnitt. Om det senare är fallet råkar den som misslyckats på kurser som ligger tidigt på terminen illa ut.

Det vore säkert effektivare om för de studenter som efter en eller ett par kurser, dvs. kanske efter en halv termin, kan konstateras ha halkat efter undervisningen kunde organiseras med utgångspunkt från att 40 poäng kommer att erfordra tre terminer.

Enligt *teologiska fakulteten i Lund* bör den studerande göra upp en studieplan för terminen i samråd med studierådgivare och eventuellt ämnets studierektor. Fakulteten förutsätter också, att den studerande skall ha rätt att gå om kurser och inte behöva vara hänvisad till enbart självstudier.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala anför att den studerande bör vara garanterad förslagsvis två tentamensmöjligheter på varje resterande kurs under kvarsittningsterminen. De av UKAS föreslagna möjligheterna att i mån av tid under en kvarsittningstermin kunna få delta i kurser inom andra avdelningen torde behöva preciseras närmare. Man bör kanske snarare räkna med att kvarsittare kan hinna genomgå smärre kurser i ADB, statistik och liknande, eller delta i delar av undervisningen för följande studiekurs.

SFS anser att studiemedel skall beviljas för studier under kvarsittningstermin.

3.11.5 Studierektorer

Förslaget om särskild studierektor för varje utbildningslinje tillstyrks av *konsistoriet* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Uppsala*, *teologiska* och *humanistiska fakulteterna i Lund*, *samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm*, *filosofiska fakulteten i Umeå*, *konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola* samt *SACO*.

Humanistiska fakulteten i Lund och *SACO* förutsätter att de lärare som förordnas på dessa befattningar får väsentligt nedsatt undervisningsskyldighet, enligt *SACO* även arvode.

Statskontoret ställer sig tveksamt till förslaget om studierektorer som administrativa ledare för utbildningslinjerna inte minst med hänsyn till att samma ämne ofta förekommer vid flera linjer och framhåller bl. a. följande.

Härtill kommer att andra avdelningen av en utbildningslinje normalt omfattar ett stort antal studiekurser i skilda ämnen, vilket snarare synes aktualisera frågan om fakulteternas och utbildningsnämndernas uppgifter och organisation.

Den administrativa ledningen för utbildningslinjerna bör förläggas till fakultetsnivån och utövas av utbildningsnämnderna och inte studierektorer eller studierektorskollegier. Med administrativa ledningsuppgifter förstås härvid främst översiktlig utbildningsplanering, samordning av studiekurserna inom och mellan linjerna samt uppföljning av studieresultat. Dessa ledningsfunktioner bör lämpligen utövas av de organ som ytterst är ansvariga för hur utbildningen genomförs. Om detta ansvar läggs på utbildningsnämnderna, skapas garantier för att skilda studiekurser samordnas under hänsynstagande till samtliga berörda utbildningslinjer. Samtidigt kan renodlat administrativa arbetsuppgifter överföras till administrativ personal vid utbildningsbyråerna och lärarnas direkta befattning med löpande administrativa göromål minskas.

Humanistiska fakulteten i Stockholm avstyrker förslaget om linjerektor och anför bl. a. följande.

Skulle man införa ett system med studierektorer för de olika utbildningslinjerna, skulle detta ytterligare öka de nuvarande studierektorernas administrativa arbete genom formella sammanträden och skriftväxling med ett flertal instanser. Så långt möjligt bör man lösa samordningsfrågorna genom ett informellt samarbete mellan institutionernas studierektorer. Det torde också i regel vara svårt att finna personer, som är kompetenta att bedöma de pedagogiska problemen i ämnen, i vilka de saknar undervisningserfarenhet.

3.12 Rikt punkter för genomströmning

Centrala studiehjälpnämnden tillstyrker rikt punkterna för genomströmning. Nämnden understryker att studieresultaten vid de olika institutionerna följs med uppmärksamhet och snabbt analyseras så att åtgärder omedelbart kan vidtas om det visar sig att studietiderna tenderar att överskridas.

Konsistoriet vid universitetet i Lund konstaterar att rikt punkterna endast avser aktiva studerande och att begreppet »aktiv studerande» nu ges en klar definition. Självklart är enligt konsistoriet att universitetet inte kan åläggas ett ansvar för studietiderna för dem som ej i full utsträckning utnyttjar undervisningen. Samtidigt bör dock påpekas att det krävs avsevärda administrativa resurser för att fastställa vilka enskilda studerande som verkligen deltagit i 75 % av undervisningen. Om detta system ej skulle visa sig fungera, måste andra vägar sökas.

Humanistiska fakulteten i Lund finner det angeläget att statistiken över genomströmningen endast räknas på dem som deltagit i minst 75 % av undervisningen.

Statistiska centralbyrån ser de föreslagna reglerna som en förbättring men avstyrker att 75-procentskriteriet skall ingå i en ny normalstudietidsbestämmelse. Centralbyrån anser att beräkningarna i stället skall grundas på dem som vid anmälan till terminens studier angivit att de planerar studera på heltid och som ej senare meddelat oförutsedda studiehinder.

Beträffande 75-procentskriteriet ställer sig *statskontoret* tveksamt till möjligheterna att åstadkomma en tillförlitlig och hanterlig närvaroredovisning, som också innehåller uppgifter om deltagande i undervisningen, och erinrar om erfarenheterna av hittills bedrivna försök med ämnesvis närvaroredovisning. Det kan för övrigt ifrågasättas, om procenten »deltagande i undervisning» verkligen utgör något lämpligt mått på studieaktivitet, eftersom undervisningen vid högre läroanstalter i princip är frivillig.

SFS anser att arbetsgruppens förslag om riktpunkter för genomströmningen bör genomföras, dock med inräknande även av studerande som inte deltagit i 75 % av undervisningen.

Konsistoriet och *teologiska fakulteten vid universitetet i Lund* framhåller att riktpunkterna främst bör ses som en indikator på studiesituationen inom de enskilda studiekurserna. Om särskilda skäl föreligger — exempelvis att studerandegruppen har dåliga studieförutsättningar — bör en lägre genomströmningstakt kunna accepteras.

Bestämmelserna för att garantera genomströmningstakten måste enligt *SACO* förses med vissa reservationer för att inte leda till orimliga resultat. Om speciella skäl till en lägre genomströmning än den fastställda visar sig föreligga, exempelvis att studerandegruppen genomsnittligt har dåliga studieförutsättningar, måste en lägre takt för genomströmningen kunna accepteras. Riktpunkterna för denna förutsätts sålunda avse en population med normala studieförutsättningar. Vidare bör en något lägre takt accepteras när det gäller förstaterminsämnen.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala påpekar att hänsyn måste tas också till sådana som på grund av sjukdom eller handikapp ej är lika snabba som flertalet.

Filosofiska fakulteten i Umeå anför bl. a. följande.

I princip beror proportionen godkända studerande på en kurs av åtminstone följande faktorer:

- a) kursens svårighetsgrad,
- b) studentgruppens studieförutsättningar,
- c) undervisningens effektivitet,
- d) examinationsförfarandet.

Den reella konsekvensen av *UKAS'* förslag om en föreskriven framgångskvot kan bli en studentstyrning av examinationsförfarandet, där faktorerna a, b och c praktiskt taget elimineras. Risken finns alltså att institutionerna justerar kravnivån på examinationen utan att ta vederbörlig hänsyn till de reella pedagogiska problemen. För att undvika en sådan ogynnsam utveckling krävs i själva verket ytterst omsorgsfulla målanalyser av varje studiekurs. Sådant underlag för den föreslagna åtgärden saknas emellertid.

3.13 Regler för rätten till fortsatta studier

LO tillstyrker de föreslagna avvisnings- och dispensreglerna. Organisationen framhåller dock nödvändigheten av att hänsyn tas till sådana individuella olikheter vilka ej kan inskrivas och preciseras i regler och vilka kan medverka till att studietakten ej kan hållas.

Konsistoriet och samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund, SACO och SFS avstyrker avvisningsreglerna och framhåller att den adekvata reaktionen vid ett studiemisslyckande bör vara studierådgivning.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala vill att avstängning från studier inom fakulteten tillämpas med varsamhet.

Humanistiska fakulteten i Lund anser att det i vissa fall kan vara befogat att avvisa en studerande från fortsatt utbildning om hans studieresultat är klart otillfredsställande och anför bl. a. följande.

Avvisningsregeln bör utformas så, att fakulteten kan besluta om avvisning, men att det inte skall åligga den att ex officio pröva varje förekommande fall. En sådan regel skulle i sak ansluta sig till de nuvarande föreskrifterna i de medicinska och odontologiska examensstadgorna, där fakulteten, om någon underkänts fyra gånger, »må besluta, att han icke vidare äger rätt att undergå prövning inom fakulteten».

Enligt statskontoret bör övervägas att införa en första prövning redan efter två terminers studier med ovillkorlig rätt till fortsatta studier endast för studerande som då uppnått förslagsvis minst 20 poäng. Otillräckliga studieförutsättningar hos de studerande eller misslyckade studieval skulle härigenom kunna upptäckas tidigare. En prövning redan efter andra terminen anknyter också bättre till studiemedelsystemet.

Humanistiska fakulteten i Göteborg framhåller att prognosen för den, som under de tre första terminerna framgångsrikt avslutat studierna i ett ämne, bör anses så god, att senare utspärning inte bör komma ifråga. Senare studiesvårigheter bör mötas med rådgivande och kuratoriska åtgärder, inte med hot om avvisning.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner det vara rimligt att de som inte fyller vissa minimikrav beträffande studieprestationer inte utan vidare ges rätt att fortsätta studierna. De föreslagna reglerna bör ges en sådan tillämpning att den som har en relativt kort återstående studietid beviljas möjlighet att fullgöra den påbörjade utbildningen.

Centrala studiehjälpsnämnden tillstyrker UKAS' förslag om att i framtiden rätten till studier vid filosofisk fakultet begränsas så att i första hand studieresultat och studieförmåga i stället för privatekonomiska förhållanden får avgöra om studierna kan fortsättas. Nämnden föreslår att — så länge en filosofisk grundexamen bibehålles — den som nått fram till andra avdelningen inom en utbild-

ningslinje aldrig skall kunna förlora rätten att delta i undervisning och examination. För en person som nått så långt i sin utbildning kan det knappast vara motiverat att uppställa några gränser varinom studierna måste fullföljas.

TCO vill speciellt framhålla att hänsyn tas till om den studerande befinner sig nära sitt utbildningsmål. I så fall bör man kunna tillåta att han får avsluta sina studier.

Teologiska fakulteten i Uppsala och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg* framhåller möjligheterna att byta utbildningslinje efter första årets studier underlättas för sådana studenter, som finner sig ha valt fel.

Historisk-filosofiska sektionen i Uppsala och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* yrkar på generell rätt att byta utbildningslinje mellan första och andra året.

SFS anför bl. a. följande.

att utspärrning endast skall kunna gälla utbildningslinje,

att den som avvisas från vidare studier vid universitet ej skall avstängas från rätten att genomgå examination,

att minst ett byte av utbildningslinje generellt bör medges efter enbart anmälan härom.

Konsistoriet och *teologiska fakulteten vid universitetet i Lund* påpekar att förslaget till kungörelse saknar föreskrifter om byte av utbildningslinje.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala, *konsistoriet* och *samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Lund* anser att ärenden om dispenser och utspärrning skall bedömas på lärosätetsnivå och avgöras utifrån den studerandes studieförutsättningar utan att höra studiemedelsnämnd. *Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala* föreslår att dessa ärenden regelmässigt delegeras till utbildningsnämnden, som skall ha beslutanderätt.

SACO och *filosofiska fakulteten i Umeå* betonar behovet av koordinering mellan utbildnings- och studiemedelsnämnd i frågor som sammanhänger med tillämpningen av tröskelregler.

Enligt *TCO* bör beslutanderätten läggas på ett speciellt organ med anknytning till utbildningsnämnderna, där fakultet eller sektion, de studerande och studiemedelsnämnderna får utse representanter.

Även *Sveriges socialdemokratiska studentförbund* förordar att ett särskilt organ inrättas, där studiesocial expertis ingår och där studentorganisationerna får hälftenrepresentation.

3.14 Studieplaner

Endast ett fåtal remissinstanser har lämnat synpunkter på den principiella uppbyggnaden av studieplanerna. Detta torde få ses mot bakgrunden av att studieplanerna avses bli behandlade i samband med arbetsgruppens betänkande II.

Statskontoret, centrala studiehjälpsnämnden och kompetensutredningen tillstyrker riksgiltiga studieplaner. Nämnden framhåller att riksgiltiga studieplaner i hög grad kommer att underlätta jämförelsen av studieprestationer mellan olika lärosäten. En annan och väsentligare sak är dock att byte av läroanstalt kan ske utan att studieförseningar behöver uppstå.

TCO instämmer i förslaget om riksgiltiga studieplaner men anför bl. a. följande.

Man bör gå längre i samordningen av den undervisning som ges vid de olika universiteten. Denna större samordning bör ha till uppgift att framför allt göra de krav som ställs på de studerande mera riksgiltiga. Denna målsättning kan bättre tillgodoses, om man låter UKÄ kontrollera att omfånget på den litteratur som ingår i kurserna är någorlunda lika över hela landet. Därutöver torde man kunna överväga att, när det gäller grundkurserna, gå längre och försöka fastställa riksgiltiga litteraturlistor. Härigenom skulle man också få möjlighet att på dessa kurser få riksgiltiga prov. Inom vissa ämnen har man med framgång gjort försök med sådana prov. Denna försöksverksamhet bör fortsätta, och UKÄ bör göra insatser för att stimulera all sådan verksamhet. Den ytterligare samordning av undervisningen som *TCO* här förordar innebär inte att man bör eftersträva ett fullständigt utsuddande av alla lokala profiler, men dessa bör framför allt kunna komma till uttryck i påbyggnadskurserna och forskningen.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala, konsistoriet, teologiska, humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg, filosofiska fakulteten i Umeå, konsistoriet vid handelshögskolan i Göteborg och SACO kan acceptera riksgiltiga studieplaner, om lokala avvikelser från studieplanen medges.

Filosofiska fakulteten i Umeå befarar att riksgiltigheten kan verka hämmande på den lokala innovationsverksamheten och lämna alltför stort spelrum för konservativa krafter.

Humanistiska fakulteten i Stockholm anser att riksgiltigheten bör begränsas till att gälla standardkurser.

SFS framhåller att studieplanerna bör vara riksgiltiga till 40-poängsnivå och att ämneskonferenser hålls regelbundet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg förordar också ämneskonferenser på riksplanet före fastställandet av studieplanerna.

Skolöverstyrelsen tillstyrker att studieplanerna fastställs i samråd mellan universitetskanslersämbetet och skolöverstyrelsen och förutsätter därvid, att detta inte innebär någon minskning av styrelsens nuvarande möjligheter att påverka studieplanernas utformning.

SFS framhåller bl. a.

att studieplanerna måste innefatta en detaljerad beskrivning av studiekursernas målsättning samt de i studiekursen ingående enskilda kursernas målsättning, att studietidsplanerna bör fastställas lokalt, att särskild litteraturförteckning bör uppgöras för varje kurs.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg ifrågasätter den s. k. pedagogiska strimman i lärarutbildningslinjerna, eftersom utbildningen i många fall kommer att bli gemensam för blivande lärare och studerande med annan inriktning.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm föreslår att den pedagogiska strimman utgår ur den ämne-teoretiska delen av utbildningen, eftersom den kommer att innebära stora organisatoriska svårigheter. Enligt SACO har UKAS inte klargjort hur den pedagogiska strimman skall inordnas i studiegången eller hur den skall värderas poängmässigt. SACO föreslår att dessa frågor utreds närmare.

Kompetensutredningen föreslår att principerna för utformning för förkunskapskrav för tillträde till ämne-teoretisk lärarutbildning också skall gälla för andra utbildningslinjer och studerande än de lärarinriktade. Vidare tillstyrks att möjligheten till dispens från stadgade krav på förkunskaper skall få en motsvarighet i den nya utbildningsorganisationen och att som alternativ till angivna förkunskapskrav alltid skall anges »motsvarande kunskaper».

Humanistiska fakulteten i Lund påtalar det orimliga i att i utbildningslinjerna 18—25 kräva latin eller allmän språkkunskap för tillträde till lärarhögskola. Självfallet skall dessa förkunskaper vara villkor för tillträde till de teoretiska studierna. SFS framhåller att endast sådana förkunskapsprov uppställs, som är nödvändiga för att tillgodogöra sig kursen.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala framhåller bl. a. följande.

För ämnet matematik innebär förkunskapskraven att en stor del av de studerande kan beräknas ha mycket blygsamma matematikkunskaper från gymnasiet. Analoga förhållanden torde gälla även andra universitetsämnena. Fakulteten anser att propedeutiska kurser för sådana studerande är en lämplig åtgärd för att effektivisera deras studier.

Språkvetenskapliga fakulteten i Uppsala förordar att studiemedel skall utgå för alla kompletteringsstudier som är avsedda att utgöra direkt förberedelse för universitetsstudier.

3.15 Ökat behov av studierådgivning

Remissinstanserna instämmer i arbetsgruppens framhävande av studierådgivningens vikt. En allmän åsikt är att det av UKAS föreslagna utbildningssystemet ställer ökade krav på yrkesvägledande och studierådgivande organ och att en ökad satsning på dessa områden är nödvändig såväl på gymnasialt stadium som vid universitetens utbildningsenheter och institutioner.

Så understryker t. ex. *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund* vikten av sakkunnig yrkesvägledning redan i gymnasiets avgångsklass och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg* framhåller vikten av att välunderbyggda prognoser om yrkessituationen står till buds.

Konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola tillstyrker förslagen om en förstärkt förakademisk rådgivning och vägledning men framhåller bl. a. följande.

En effektivisering i detta avseende behöver icke enbart innebära krav på nya tjänster för yrkesvägledning. Det torde i nuläget vara viktigare att bearbeta mål-analyserna för de olika utbildningslinjerna. Den frågan bör ställas: vilka råd kan yrkesvägledarna ge gymnasister inför valet av utbildningslinjer med hjälp av de beskrivningar som kommer att stå till förfogande under nästa läsår. Såvitt konsistoriet kan finna erfordras åtskillig komplettering av dessa för att en godtagbar yrkesvägledning, avseende främst näringslivets olika områden, skall kunna genomföras.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att en avsevärd yrkesvägledningsinsats kombinerad med arbetsmarknadsinformation kommer att krävas inför övergången till den andra avdelningen i studierna. Valet mellan påbyggnadskurs(er) och ytterligare grundkurs(er) kan vara avgörande för vilka möjligheter som sedan öppnar sig på arbetsmarknaden.

Handelskamrarnas nämnd anser att det med hänsyn till resurskraven vore lämpligast att satsa på studierådgivning vid början av eller före studierna. Därför bör obligatorisk individuell studierådgivning krävas före påbörjande av studierna i någon baskombination. Sådan studierådgivning skulle avsevärt minska behovet av ordinarie (i efterhand uppsökande) studierådgivning.

Svenska stadsförbundet vill framföra ett önskemål om att den högre utbildningens organ sprider information till avnämarna, dvs. arbetsgivare av alla kategorier, om ämneskombinationer, betygssystem etc. En sådan marknadsföring, som f. n. helt saknas, framträder som så mycket mera angelägen när nu genomgripande förändringar i utbildningssystemet kommer till stånd.

Skolöverstyrelsen anför bl. a. följande.

I den studie- och yrkesvägledning, som bör ges långt ner i skolan, är det viktigt att söka konkretisera vad de hårt bundna studie villkoren för att få gå vidare och att uppbära studiemedel innebär i fråga om anslag och färdighet »att studera». De individuella olikheterna i dag kan säkerligen genom en bättre studieteknik och en starkare målinriktning minskas, men ingalunda utplånas. Elever och föräldrar bör få tillfälle att beakta även dessa förhållanden, så att de inte aningslöst uppfattar universitetsstudier som en räddning undan mer krävande mål, bundna studier.

SACO förordar att det inom den gymnasiala sektorn inrättas särskilda lärartjänster för studie- och yrkesutbildning och att en ettårig utbildning i yrkes- och studierådgivningsmetodik bör ges vid universiteten.

Vidare framhåller t. ex. *konsistoriet vid universitetet i Uppsala* att det bör tillskapas en ökad studentrepresentation vid genomförande av en ökad studierådgivning. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* anser att studierådgivningen på institutionsnivå bör vara studiekursanknuten och omhänderhas av studierådgivare som studerat studiekursen eller dess motsvarighet och har erfarenhet av undervisning och helst även forskning inom området i fråga.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm förordar att den uppföljande och

stödande studierådgivningen bör omhänderhas av assistenter som har denna uppgift kombinerad med undervisning.

Universitetspedagogiska utredningen framhåller att uppsökande studierådgivning i förening med studieteknisk orientering och handledning i smågrupper torde vara ett viktigt hjälpmedel att hjälpa dem tillrätta som misslyckats eller blivit efter i studierna. *SACO* understryker särskilt vikten av att den uppsökande studierådgivningen ges ökade resurser och att dessa sätts in på institutionsnivå.

Socialstyrelsen vill understryka arbetsgruppens uttalande att den skärpta studie-situationen synes komma att kräva ett ökat behov av studiesociala åtgärder, bl. a. i form av studerandehälsövård och kuratorsverksamhet av skilda slag. Det är enligt styrelsens uppfattning angeläget, att resurser härför ökas i erforderlig utsträckning.

3.16 Kontinuerlig översyn av utbildnings- och studieplanerna

Ett stort antal remissinstanser poängterar önskvärdheten av kontinuerlig översyn av utbildnings- och studieplanerna.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala föredrar ett system med täta ämneskonferenser framför inrättandet av ämnesexperttjänster vid UKÄ.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala menar att utbildningslinjer och studieplaner bör ses över genom årlig behandling i institutionskollegier och utbildningsnämnder.

Universitetspedagogiska utredningen framhåller att fackpedagoger, ämnesspecialister och studerande i samarbete måste engageras i en rullande översyn av utbildningssystemet.

Statistiska centralbyrån anför bl. a.

att formerna för översyn av studieplanernas och utbildningslinjernas utformning även måste inrymma möjligheter för arbetsgivarna att få sina synpunkter beaktade; härvid måste hänsyn även tas till bl. a. den ökade internationaliseringen av akademikernas arbetsmarknad och till U-ländernas behov av experter,

att en undersökning bör göras av arbetsmarknaden för olika utbildningslinjer inom de filosofiska fakulteterna; SCB är villig att inom ramen för tillgängliga resurser göra en sådan undersökning.

SACO betonar vikten av att avnämarnas synpunkter på utbildningslinjernas innehåll kontinuerligt insamlas. Förslag till nya utbildningslinjer bör, när de framförs, bli föremål för skyndsam prövning. Särskilt gäller det att inhämta synpunkter från avnämare utanför skolväsendet. *SACO* föreslår därför, att man i samband med införandet av de fasta studiegångarna fattar beslut om en översyn av systemet efter förslagsvis en tid av tre år. Frågan om inrättande av utbildningsråd vid de filosofiska fakulteterna bör prövas. *SACO* tillstyrker, att rätten att fastställa nya utbildningslinjer delegeras till universitetskanslersämbetet. Beslut om nya utbildningslinjer bör föregås av remissbehandling. *SACO* anför vidare att försöksverksamheten med nya kurser och alternativa studieplaner måste stimuleras.

SFS framhåller bl. a.

att som ett led i den kontinuerliga översynen obligatorisk kursvärdering bör introduceras på samtliga kurser,

att 15 § i förslaget till kungörelse bör ändras så att UKÄ får det slutliga ansvaret för utformningen av utbildningsplaner och studieplaner,

att samtidigt med reformens genomförande bör tillsättas en arbetsgrupp, bestående av företrädare för lärare, utbildningsadministration och studerande, med uppgift att följa systemets funktion under den första tiden och med ledning av det samma,

att den kontinuerliga bevakningen av utbildningslinjernas innehåll och struktur måste beaktas.

Konsistorierna vid universiteten i Uppsala, Stockholm och Umeå samt vid tekniska högskolan i Stockholm, SACO och TCO föreslår att utbildningsråd inrättas för att främja kontakten med avnämarna.

3.17 Övergångsanordningar

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala framhåller bl. a. följande.

Vidare kan vissa ämnen komma att tillfälligt få en väsentlig nedgång i studentantalet. Detta gäller framför allt de ämnen som ej är förstaårsämnen. Då lärartilldelningen sker enligt automatik och en nedgång i studerandeantalet medför minskat lärarbehov skulle detta medföra en minskning av lärartilldelning för dessa ämnen. Ett följande år kan lärarbehovet öka igen och institutioner skulle kunna råka i den situationen att ena året få friställa lärare för att efter ett läsår försöka rekrytera lärare på nytt. Konsistoriet finner det nödvändigt att resurser ställs till förfogande så att detta tillfälliga friställande under övergångsperioden inte behöver ske. Konsistoriet förutsätter att beräkning av resurser för omlägningsplanering och utvecklingsarbete göres i god tid innan övrig lärartilldelning sker. Skulle det därvid visa sig erforderligt med ytterligare resurser för att undvika tillfälliga friställningar av lärarkrafter bör framställning härom göras i anslutning till ordinarie lärarkraftstilldelningen.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Uppsala och Lund pekar på problemet med att tillfälliga nedgångar i lärarkraftstillsättningsunderlaget kan inträffa och framhåller att lärarstaben i sådana fall bör bibehållas.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala, konsistoriet och samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund och humanistiska fakulteten i Göteborg anser att särskilda resurser bör ställas till förfogande för att underlätta övergången till det nya systemet. *Konsistoriet vid universitetet i Lund* framhåller att övergången till den nya studieordningen kräver stora resursförstärkningar, om den åsyftade reformen skall få ett reellt innehåll; det gamla utbildningssystemet måste fortleva under några år, ett omfattande förberedelsearbete måste sättas igång och lärartilldelningen får inte vara alltför restriktiv i inledningskedet.

SACO anser det vara nödvändigt att klarare övergångsbestämmelser utarbetas

t. ex. angående rätt till efterprovning för dem som avlagt examen efter 1953 års stadga, rätt för redan verksamma studerande att övergå till den nya studieordningen samt meritvärdering vid jämförelser mellan gamla och nya examina.

3.18 Allmänt om blockämnena

Till fakulteternas yttranden har i många fall bifogats särskilda promemorior utarbetade av enskilda eller institutioner.

SACO finner det positivt, att ökad kongruens uppnås mellan skolans blockämnena och motsvarande lärarutbildningslinjer genom att de sex blockämnena inrättas.

TCO framhåller att konstruktionen av ämnena svenska, biologi och samhällskunskap i viss mån tillgodoser önskemål om en bättre anpassning av den akademiska utbildningen till skolans läroplaner än vad den nuvarande ordningen medger. Trots dessa förändringar kan man ifrågasätta om den ämnesteoretiska lärarutbildningen vid de filosofiska fakulteterna i tillräcklig grad anpassats till skolans utveckling.

Konsistoriet i Lund anser att i blockämnena biologi, samhällskunskap och svenska måste krävas 60 poäng för behörighet som gymnasielärare.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala tillstyrker grundkursen i blockämnet biologi och kräver att biologilärare såväl i grundskolan som på gymnasiet skall ha minst 60 poäng inom det biologiska ämnesområdet.

Beträffande möjligheterna att kombinera biologi med andra ämnen finner fakulteten att det föreslagna systemet i hög grad är inriktat på utbildning av biologilärare med kombinationen kemi-biologi. För många av de biologer, som ej siktar på lärarbanan, är geovetenskap väl så viktig som kemi, t. ex. för systematiker, ekologer, paleontologer m. fl.

Införandet av en för alla biologer gemensam grundkurs innebär en stor omvälvning för de biologiska ämnesområdena. Som en konsekvens härav bör universitetskanslersämbetet enligt fakultetens åsikt snarast tillkalla särskilda sakkunniga för att se över utbildningsbehovet inom hela det biologiska ämnesområdet.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala stöder matematisk-naturvetenskapliga fakultetens krav på en utredning av utbildningsbehovet inom hela det biologiska ämnesområdet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Lund och Stockholm avvisar införandet av ett blockämne med benämningen biologi utom vad det gäller den föreslagna grundkursen. Fakulteten i Lund framhåller bl. a. följande.

De av *UKAS* utarbetade planerna synes tillgodose skolans krav men knappast några andra och det är uppenbart att endast enstaka typer av forskarutbildning direkt kan bygga vidare på den föreslagna utbildningen.

Beträffande påbyggnadsmöjligheterna måste man vidhålla kravet att dessa för det

stora flertalet studerande inom ramen för en treårig utbildning dels måste ge underlag för yrkesutövning inom skolan och de andra områden där endast en grundexamen erfordras, dels också kunna utgöra grunden för en forskarutbildning i ett biologiskt ämne eller ämneskombination.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Göteborg och Stockholm anser att studietiden för de biologiska ämnena vid utbildningen av lärare för grundskolans högstadium inte får understiga 3 terminer (60 poäng). Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg anför vidare att för gymnasielärare och som grund för forskarutbildning måste den totala utbildningstiden inom den biologiska ämnesgruppen omfatta minst 2 resp. 2,5 år.

Konsistoriet vid universitetet i Umeå önskar att hela frågan om blockämnena och då särskilt biologiämnet tas upp till förnyad prövning. Ytterligare någon eller några biologiska utbildningslinjer bör skapas.

Konsistoriet vid universitetet i Lund anser att man ovanför grundkursnivån (40 poäng) inte bör bibehålla blockämneskonstruktionen i biologi.

Professorer och laboratorer i biologiämnen vid universiteten anför bl. a. följande.

Följden av förslagets genomförande skulle bli att lärarutbildningen i biologi skulle ge vårt land vad utbildningens längd beträffar en av de sista platserna bland kulturnationerna samt att grundexamen som förberedelse till forskarutbildning inte i något ämne skulle ge en motsvarighet till 3 betyg; i flera ämnen icke ens motsvarighet till 1 betyg.

Biologiämnets säregna, integrerade struktur nödvändiggör enligt vår mening att för adjunkskbehörighet över huvud kräves minst 60 poäng biologiundervisning i varje kombination.

Biologilärarnas förenings allvarligaste erinran mot UKAS' förslag till utbildning i biologi och naturkunskap gäller den tid som anses erforderlig för utbildningen. Föreningen framför, att det för gymnasietjänst i biologi bör fordras minst 60 poängs grundutbildning i ämnet. Denna grundutbildning bör även utgöra basen för grundskoletjänst.

Föreningen framhåller vidare att biologi inte är att betrakta som ett ämne utan som ett ämnesfält, större än något annat representerat i skolan. Utöver de biologiska ämnena inom en matematisk-naturvetenskaplig fakultet, som motsvarar 10-talet professurer, skall skolämnet biologi svara mot det humanbiologiska fältet och ge medicinsk orientering.

Teologiska fakulteten i Lund framhåller att man vid utarbetandet av en studieplan för en femte termins studier i r e l i g i o n s k u n s k a p måste beakta behovet av fördjupade filologiska insikter för forskarutbildning i de exegetiska ämnena och av filosofikunskaper för forskarutbildning i de systematiska ämnena vid teologiska fakulteten.

Föreningen Lärare i religionskunskap menar att ämnet är för omfattande för att en fullvärdig lärarutbildning skall kunna ges på den tid som ställs till förfogande.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala anser s a m h ä l l s k u n s k a p e n s innehåll vara bundet av läroämnenas konstruktion i grundskola och gymnasium. UKAS har enligt fakulteten lämnat åsido frågan om en gemensam inledning till samhällsvetenskapliga studier, utformad med annan syftning än den specialiserade lärarutbildningens och omfattande till exempel ett första studieår med inslag av alla de samhällsvetenskapliga ämnena. Fakulteten finner att denna fråga förtjänar ett allvarligt övervägande.

Enligt *samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund* innebär blockämnet samhällskunskap en standardsänkning för berörda lärare jämfört med nuvarande utbildning — något som fakulteten bestämt motsätter sig. Fakulteten förordar vidare särskilda förstärkningsåtgärder för att blockämnet samhällskunskap skall kunna utgöra bas för högre studier i de berörda universitetsämnena.

Skolöverstyrelsen förordar att lärarutbildningen i samhällskunskap även för tjänst i gymnasiet inryms inom 40 poäng.

Föreningen Lärare i samhällskunskap betonar vikten av att lärare i samhällskunskap bör ha 80 poäng i ämnet. Som grund för vidareutbildning och forskning skulle behövas motsv. 3 betyg, men varken i statskunskap eller nationalekonomi uppnås mer än motsvarande 2 betyg inom ramen för 80 poäng. Föreningen förordar därför en extra termins påbyggnadskurs i dessa ämnen för att fortsatta studier skall kunna bedrivas med framgång.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala föreslår att en institutionsgrupp, bestående av nordiska språk och litteraturvetenskap, bildas för blockämnet s v e n s k a och att särskild studierektor bör utses för detta ämne.

Skolöverstyrelsen hävdar att lärare i svenska — både på grundskolans högstadium och gymnasiestadiet — bör ha tre terminer utbildning i ämnet — 60 poäng. Detta innebär att samtliga kombinationer, där UKAS föreslagit svenska som tredje ämne med 40 poäng, bör utgå. Denna uppfattning delas av *språkvetenskapliga sektionen i Uppsala* och *Modersmålläraarnas förening*.

Enligt *nämnden för svensk språkvård* bör krävas antingen en grundkurs om 60 poäng eller en grundkurs om 40 poäng med en obligatorisk påbyggnadskurs I om 20 poäng för behörighet att undervisa i svenska.

SACO anser, att ämnet svenska inte skall få förekomma i kombination med andra ämnen som kan anses lika krävande för läraren, t. ex. samhällskunskap.

Språkvetenskapliga sektionen i Uppsala framhåller att riktlinjer saknas för utbildning av lärare i röst- och talvård för grundskolan och gymnasiet. Eleverna i skolan behöver hjälp med brister som felaktig andningsteknik, fel röstläge och spänningar av olika slag, suddigt och slappt uttal, läspning och nasalering. Enligt sektionen bör en studiekurs inrättas, som kan ge svensklärare nödig kompetens att avhjälpa dessa brister.

3.19 Matematisk statistik och statistik — försäkringsmatematik

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm samt vissa lärare för matematisk statistik och statistik avstyrker av UKAS föreslagen sammanslagning av ämnena matematisk statistik och statistik.

Statistiska centralbyrån anför bl.a. följande.

Inom ramen för de föreslagna utbildningslinjerna kan skapas förutsättningar för en ändamålsenlig grundutbildning i statistik med en för den yrkesverksamma statistikern lämplig avvägning mellan teoretiska och tillämpade moment.

Med hänsyn till att dessa två ämnen [matematisk statistik och statistik] bedriver utbildning inom ett till stora delar gemensamt ämnesområde, ehuru från olika utgångspunkter, synes utifrån de synpunkter SCB har att beakta som statistikproducent den föreslagna sammanslagningen naturlig.

En förutsättning för att denna åtgärd skall bli ändamålsenlig är dock, enligt SCB:s uppfattning, att en effektiv samordning av undervisningen åger rum.

SCB vill därför poängtera att den i utredningen föreslagna sammanslagningen av ämnena statistik och matematisk statistik bör följas av motsvarande organisatoriska åtgärder. Sammanslagningen får ej leda till en i förhållande till nuläget minskad differentiering av den högre undervisningen och forskningen inom det statistiska ämnesområdet.

Professorn Hannes Hyrenius förordar sammanslagning av de båda ämnena och anför bl. a. att nuvarande förhållanden är konstlade och medför flera icke önskvärda verkningar bl. a. bristande täckning av tillämpningsområdena samt snedvriden och otillräcklig rekrytering till högre studier.

Riksförsäkringsverket, Svenska livförsäkringsbolagens förening och försäkringsinspektionen understryker värdet av att möjligheter till akademisk utbildning och forskning inom matematik med särskild inriktning på försäkringsmatematik säkerställs.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i Uppsala och Lund samt vissa lärare i matematisk statistik och statistik finner arbetsgruppens behandling av ämnet försäkringsmatematik vid Stockholms universitet anmärkningsvärd.

3.20 Ekonomutbildningen

SACO anser, att civilekonomutbildning bör ges även vid universiteten. Organisationen finner UKAS' förslag till ekonomlinje utgöra ett gott exempel på de utvecklingsmöjligheter, som finns inom de filosofiska fakulteterna genom förekomsten av många ämnen. SACO tillstyrker denna linje men vill framhålla det angelägna i att man bibehåller den nuvarande ekonomutbildningens kvalitet.

Fakultetsrådet för ekonomutbildning i Lund motsätter sig den föreslagna linje 16.

Rådet framhåller bl. a. att en diskrepans kommer att uppkomma mellan å ena sidan den föreslagna utbildningslinje nr 16 och å andra sidan den ekonomutbildning, som kommer att bedrivas vid Handelshögskolan i Stockholm. Åtgärder har redan vidtagits för att vid detta lärosäte anordna en ekonomutbildning, som skiljer sig från den statliga och som avses att bli kvalitativt och kvantitativt överlägsen den statliga. UKAS' förslag med en läsning av den statliga ekonomutbildningen omöjliggör en effektiv konkurrens med utbildningen vid HHS.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund anför bl. a. följande.

Allvarliga problem uppkommer genom att civilekonomutbildning meddelas dels vid statliga universitet och högskolor, dels vid den privatägda men statsunderstödda handelshögskolan i Stockholm. Inom denna pågår för närvarande en utredning som syftar till att markera en kvalitativ skillnad mellan dess egen utbildning och den statliga civilekonomutbildningen. En sådan ordning är enligt fakultetens mening oförsvarlig. Statens egna utbildningsanstalter måste kunna konkurrera på lika villkor med den privatägda högskolan, särskilt som denna drives med hjälp av statsbidrag.

Svenska Arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* saknar i UKAS' uppläggning av utbildningslinje 16 den anknytning av studierna till administration och organisation som torde vara ett av de värdefullaste nya inslagen i den moderna ekonomutbildningen. Förbunden finner att studiegången ger ett mycket konventionellt intryck, vilket genom större valfrihet i andra avdelningen eller helt fritt ämnesval skulle kunna motverkas.

Universitetskanslersämbetet har med skrivelse den 31 oktober 1968 överlämnat yttrande från de av ämbetet tillkallade sakkunniga för översyn av gällande bestämmelser avseende den samhällsvetenskapliga utbildningen. De sakkunniga kan ej acceptera att studerande med samma utbildning erhåller olika examina beroende på huruvida han antagits till spärrad linje eller ej. Tills vidare bör — i avvaktan på förslag från de sakkunniga — innehållet av ekonomexamen vid de skilda läroanstalterna utformas enligt nu gällande stadgor.

Enligt UKAS skall linje 16 leda fram till civilekonomexamen endast om den studerande antagits till ekonomutbildning i Lund eller Umeå eller vid handelshögskolan i Göteborg, alltså ej i Uppsala och Stockholm, där utbildningen leder fram till filosofie kandidatexamen.

SACO ser inga skäl tala för att ekonomutbildningen skall vara spärrad på vissa orter, medan man på andra ger en ospärrad utbildning — låt vara att den senare inte leder fram till civilekonomtitel utan till filosofie kandidatexamen. Enligt SACO:s mening är ett sådant blandat system med likartad utbildning organiserad på olika sätt klart olämpligt. Samma organisatoriska förhållanden bör gälla, när utbildningen är identisk eller i det närmaste identisk.

Samhällsvetenskapliga fakulteterna i Uppsala, Lund och Stockholm samt SFS finner den nämnda gränsdragningen orimlig och förordar att spärrarna avskaffas.

Statskontoret ifrågasätter om inte nuvarande ekonomexamen bör ersättas med filosofie kandidatexamen. UKAS' förslag innebär i praktiken gemensam utbildning

för blivande filosofie kandidater med ekonomisk inriktning och ekonomer. Statskontoret påpekar att UKAS' förslag på den här punkten rycker undan grunden för att ha särskild antagning av studerande till ekonomutbildning vid samhällsvetenskaplig fakultet och handelshögskola.

Utbildningsrådet för ekonomutbildning vid universitetet i Umeå ifrågasätter om inte ekonomutbildningen i paritet med den filosofisk-samhällsvetenskapliga utbildningen bör omfatta 140 poäng.

Civilekonomföreningen hävdar att utbildningen bör omfatta minst 140 poäng, om nuvarande kvalitetskrav skall bibehållas.

Civilekonomen Palmers förordar att examen skall få kompletteras med grund- och påbyggnadskurser om högst 40 poäng utan särskilt tillstånd.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund anser att frågan om en ökning av ekonomutbildningen utöver 120 poäng bör utredas.

Föreningen auktoriserade revisorer finner att utbildningslinje 16 ger tillfredsställande teoretisk utbildning för auktorisation som revisor, förutsatt att utbildningen kompletteras med minst 20 poäng.

Utbildningsrådet för ekonomutbildning vid universitetet i Umeå ställer sig tveksamt inför den föreslagna ekonomiska orienteringskursen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm betvivlar att orienteringskursen kan göras meningsfull som inledningsmoment och föreslår att den i studiegången sammanförs med övriga kurser i ekonomiska ämnen.

Konsistoriet vid handelshögskolan i Göteborg ser orienteringskurser som något positivt eftersom man där har möjlighet att markera den ämnesmässiga integrationen. Flertalet utbildningslinjer borde enligt konsistoriet inledas med sådana kurser.

Juridiska fakulteten i Uppsala anser att studiekursen i handelsrätt innebär en försvagning av det obligatoriska inslaget av juridiskt studium jämfört med vad som nu gäller för ekonomutbildningen i Göteborg, Lund och Umeå. Det kan enligt fakultetens bedömning ifrågasättas huruvida en så kort studietid i ämnet som 6 veckor — utan att kompletteras med andra juridiska studier — kan vara tillräcklig för att göra ämnet meningsfyllt.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm anför bl. a. följande.

Som andra studiemoment föreslås en kurs i handelsrätt. Inom ekonomutbildningen studeras av juridikens delområden ej blott handelsrätt utan även beskattnings- och associationsrätt. Därför bör lämpligen alla juridikstudier sammanföras till en kurs benämnd rättskunskap, förslagsvis omfattande högst 10 poäng. Denna bör ligga i slutet av första avdelningen. En analog förändring bör vidtagas inom samhällsplanerarlinjen, där studier i kommunalrätt synes böra infogas i bas-kombinationen.

Civilekonomföreningen och *utbildningsrådet för ekonomutbildning vid universitetet i Umeå* framhåller att utbildningen i juridik är alltför kort och förordar att den utökas till 20 poäng. *Utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg* anser att handelsrätten bör utökas från 6 till 16 poäng.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund förordar att linje 16 ändras så att ekonomisk orienteringskurs 4 + handelsrätt 6 + statistik 20 utbyts mot handelsrätt 15 och statistik 15.

Handelskamrarnas nämnd föreslår följande.

1. Kurser omfattande 13 poäng i statistik och 13 poäng i handelsrätt läses i första avdelningen.
2. Utbildningslinjen uppdelas på två linjer. Dessa skiljer sig endast genom att man i första avdelningen i den ena linjen läser en kurs omfattande 20 poäng i handelsrätt och en kurs om 6 poäng i statistik och i den andra linjen läser en kurs omfattande 20 poäng i statistik och en kurs om 6 poäng i handelsrätt.
3. Den första avdelningens studiekurser ökas, så att där läses 100 poäng, varav handelsrätt läses omfattande 20 poäng.

Fakultetsrådet för ekonomutbildning i Lund finner möjligheterna att studera handelsrätt alltför begränsade. En följd härav är att studerande som önskar utbildas till revisor icke kan göra detta inom ramen för tre års studier. Rådet förordar att studiekurser i handelsrätt inom andra avdelningen ordnas i Stockholm och Uppsala, så att full utbildning till revisor blir möjlig i dessa städer.

Frågan om möjlighet till påbyggnadskurser i handelsrätt vid andra lärosäten än Lund och Göteborg bör utredas enligt *juridiska fakulteten i Stockholm*. Fakulteten önskar också en påbyggnadskurs i beskattningsrätt.

Juridiska fakulteten i Stockholm föreslår att institutioner inom samhällsvetenskapliga fakulteten ansvarar för kursen i handelsrätt, men att förslag till nya eller ändrade studieplaner bör godkännas även av juridiska fakulteten.

Flera remissinstanser, däribland *utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg* förordar en nedskärning av kursen i statistik från 20 till 10 poäng. *Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund* vill att statistikkursen skall omfatta 15 poäng.

Föreningen auktoriserade revisorer anför bl. a. följande.

Huvuddelen av den utökning av kursplanen, som blivit möjlig inom »3-årsramen» genom språkstudiernas slopande, har utfyllts med betydligt utvidgade kurser i statistik. Enligt förslaget omfattar första avdelningens — dvs. den obligatoriska delens — studiekurser 20 poäng statistik motsvarande ett halvt års studier. Även om statistiska metoder under senare år fått vidgad användning ifrågasättes om inte ämnet givits alltför stort utrymme inom den obligatoriska delen av kursplanen.

Flera instanser, bland dem *utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg* anser att utbildningen i företagsekonomi bör utökas till 60 poäng inom första avdelningen alternativt 40 poäng + obligatorisk påbyggnadskurs om 20 poäng.

Svenska kommun- och stadsförbunden anför bl. a. följande.

Förslaget till studieplaner i företagsekonomi är så utformat, att det ger de enskilda institutionerna relativt stor frihet vid den mera detaljerade utformningen av utbildningen. Studerande som inriktar sig på den kommunala arbetsmarknaden

borde därför beredas möjlighet att läsa företagsekonomi med kommunal ekonomi och planering.

Svenska kommun- och stadsförbunden önskar en kurs i statskunskap i andra avdelningen, för att göra ekonomutbildningen mera ändamålsenlig ur kommunernas synpunkt.

Föreningen auktoriserade revisorer anser att utbildningen för revisorer bör utökas med förslagsvis 10 poäng i informationsbehandling, som inplaceras bland andra avdelningens kurser. Föreningen och *Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd* framhåller vidare att möjligheter bör skapas för kompletterande utbildning i moderna språk med ekonomisk anknytning.

Konsistoriet vid handelshögskolan i Göteborg och *fakultetsrådet för ekonomutbildning i Lund* saknar ämnet internationell ekonomi. Fakultetsrådet efterlyser också ämnena statskunskap och pedagogik inom ramen för den grundläggande ekonomutbildningen.

Utbildningsrådet för ekonomutbildning i Umeå understryker angelägenheten av en matematisk-statistisk utbildningslinje inom ekonomutbildningen.

3.21 Utbildningen vid universitetsfilialerna

Att möjligheterna till påbyggnadskurser vid universitetsfilialerna bör utredas tillstyrks av *konsistoriet vid universitetet i Uppsala*, *konsistoriet vid universitetet i Lund*, *humanistiska fakulteten i Lund*, *humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* samt *statskontoret*.

SACO anser att skäl kan anföras för att undervisning ges vid filialerna upp t. o. m. 60 poäng och *SFS* framhåller att möjligheterna att genomgå avslutad utbildning vid filialerna måste göras större. *Humanistiska fakulteten i Stockholm* anser att full adjunktutbildning bör kunna genomgåas vid universitetsfilialerna.

TCO påpekar att organisationen redan i sitt remissvar på U 63 framhöll att universitetsfilialerna borde byggas ut för att kunna ge ett mera differentierat utbildningsutbud. Vid ett genomförande av fasta studiegångar torde enligt *TCO* en sådan utbyggnad vara ofrånkomlig. I annat fall kommer de studerande vid filial-orterna knappast att ha några som helst valmöjligheter. Det är också nödvändigt att det ges möjligheter att bedriva trebetygsstudier vid filialerna, eftersom det enligt riksdagsbeslutet 1967 krävs sådana studier för att få ämnesteoretisk behörighet för adjunktstjänst i gymnasium.

Införande av påbyggnadskurser vid universitetsfilialerna avstyrks av *samhällsvetenskapliga fakulteterna* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund* och *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg*. *Konsistoriet vid universitetet i Lund* ställer sig tveksamt till möjligheten att införa påbyggnadskurser vid filialerna.

3.22 Vissa övriga synpunkter

Konsistoriet, språkvetenskapliga sektionen och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala förordar att utbildningsnämnderna omorganiseras på grund av den ökade arbetsbördan.

SFS framhåller bl. a.

att utbildningsnämndernas sekretariatsresurser måste förstärkas väsentligt, att utbildningsnämnderna bör bli beslutande organ i alla frågor rörande utbildningens organisation och innehåll som för närvarande är föremål för beredning i nämnderna och beslut i fakultet/sektion.

Sveriges socialdemokratiska studentförbund kräver att dispenser och beslut om utspärning från utbildningslinjer skall handhas av organ med studentrepresentation. Förbundet vill att, på kortare sikt, studenterna bör ges 50-procentig representation. Detta måste även gälla i institutionskollegier och utbildningsnämnder. På längre sikt kräver förbundet att studenterna ges majoriteten i här nämnda organ.

Vad gäller institutionskollegiernas och utbildningsnämndernas kompetensområden inom rådande system, bör utbildningsnämnderna ha det slutgiltiga inflytandet över studiekursernas utformning samt kurslitteraturen. Institutionskollegierna måste överta professorernas beslutanderätt.

Humanistiska fakulteten i Stockholm anser att nuvarande former för samverkan mellan universitet och lärarhögskolor bör behållas.

SFS kan inte acceptera ytterligare förstärkning av lärarhögskolas representation i utbildningsnämnd vid filosofisk fakultet.

Enligt *språkvetenskapliga sektionen i Uppsala* bör representanter för institutionerna beredas tillfälle att närvara vid lärarhögskolornas handläggning av ärenden som rör lärarutbildningen.

Humanistiska fakulteten i Lund anför bl. a. följande.

Bland de reformer som bör övervägas i samband med införandet av fasta studentegångar vill fakulteten peka på universitetslärares behov av kontakter med skolan. Det är av väsentlig betydelse för lärarna att genom självsyn kunna bilda sig en uppfattning om den bakgrund som de blivande studenterna ges i gymnasiet. Fakulteten ser det därför som ett angeläget önskemål att universitetslärares bereds möjlighet att inom ramen för sin tjänstgöring auskultera på gymnasiestadiet, delta i ämneskonferenser osv.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm finner det anmärkningsvärt att ingen av de samhällsvetenskapliga utbildningslinjerna har en klart internationell inriktning. Fakulteten anför bl. a. följande.

De studerande önskar i allt större utsträckning sådan utbildning och växande internationella kontakter skapar här ett stort och betydelsefullt utbildningsbehov. Fakulteten föreslår att frågan om lämpliga utbildningsalternativ med internationell inriktning snabbt utreds, så att sådana alternativa utbildningslinjer kan tillämpas

från den tidpunkt, då de fasta studiegångarna skall genomföras. Bland ämnen, som synes böra infogas i dessa alternativ, nämner fakulteten moderna språk, internationell ekonomi, internationell politik, internationell ekonomisk geografi, socialantropologi, vartill bör kunna fogas påbyggnads- och grundkurser i vissa ämnen. På bägge avdelningarna bör möjlighet ges till area-specialisering.

U-gruppen vid Lunds universitet framhåller att förutom det stora behovet av experter — för biståndsarbete och annan internationell verksamhet — kommer det att behövas en omfattande kunskap om internationella förhållanden inom såväl näringslivets som statens olika verksamhetsområden. U-gruppen finner det oförklarligt att arbetsgruppen inte föreslagit internationellt inriktade utbildningslinjer. Betänkandet innebär tvärtom att universitetsutbildningen helt inriktas på svenska förhållanden.

3.23 Resurser

Konsistoriet vid universitetet i Lund anser att de resursförstärkningar som behövs är så stora att det är osäkert om de kostnadsökningar som de medför uppvägs av den vinst som är förenad med den ökande genomströmningstakten. De ökade kostnaderna per studerande och tidsenhet föranleds bl. a. av intensifierad undervisning, repetitorier sommartid, ökade administrationskostnader och av det stegrade behovet av studenthälsovård m. m. Det bör dock framhållas att — som UKAS själv påpekar — även en betydande förändring av de totala kostnaderna för utbildning inom filosofisk fakultet ger ett relativt obetydligt utslag på de samlade kostnaderna för högre utbildning.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund anser att en större satsning på undervisning — framför allt undervisning i smågrupper — effektivare än något annat skulle öka genomströmningen. Fakulteten framhåller att utredningen inte klarlagt huruvida de ökade kostnader som reformen kräver uppvägs av den ökade genomströmningen.

Konsistoriet vid universitetet i Uppsala anser att den ogynnsamma relationen mellan antalet studenter och lärare är huvudorsaken till de många studieavbrotten och att givna resurser inte får överföras från pedagogisk verksamhet till administration.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund framhåller, att ett genomförande av förslagen blir omöjligt, om inom de givna ramarna en förskjutning sker mot ökade administrations- och minskade undervisningskostnader.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg anser att de studieorganisatoriska åtgärderna måste kompletteras med åtgärder i fråga om resurstilldelning och pedagogisk uppläggning.

SACO framhåller att förarbetena till UKAS ger intryck av att kostnaderna för utbildningen kan sänkas samtidigt som genomströmningen ökar. Enligt SACO:s mening är det väsentligt, att man beaktar de ökade krav på resurser som mål-

sättningen om en ökad genomströmning måste medföra. Det är enligt SACO:s mening av största betydelse, att de i huvudsak administrativa förändringar, som UKAS föreslår, åtföljs av ett universitetspedagogiskt reformarbete.

Sveriges sociologförbund anför bl. a. följande.

UKAS [har] i sina försök att skapa ett kvantitativt och kostnadsmässigt sett effektivare utbildningssystem inom de filosofiska fakulteterna i alltför hög grad begränsat sig till de besparingar som det nya systemet skulle medföra och underlåtit att tillräckligt beakta de individuella och sociala kostnader, som det nya systemet kan komma att medföra. Förbundet tänker här speciellt på de ökade kostnaderna i form av studievägledning, omskolning och vård som kan behöva ges till de studerande individerna, samt de sociala och kulturella kostnader, som en mindre fri forskarutbildning samt en begränsning av det mera fria bildningssökandet kan komma att medföra.

4. Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet erinrar inledningsvis om att de åt ämbetet anförtrorda uppdragen avser verkställighetsåtgärder till följd av de tidigare nämnda riksdagsbesluten åren 1965 och 1967. Såsom huvudpunkter i de direktiv som gällt för uppdragens utförande har ämbetet sett dels uppgiften att konstruera ett system med ett begränsat antal fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna, dels angelägenheten att förbättra genomströmningen av studerande vid dessa fakulteter. Härtill har ämbetet haft att föreslå en innehållsmässigt ny utbildning vid ifrågavarande fakulteter, föranledd av 1967 års riksdagsbeslut om reformerad lärarutbildning.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att debatten kring förslaget till utbildningslinjer vid filosofisk fakultet varit osedvanligt intensiv. Den har på vissa håll kommit att gälla generella frågor, som universitetens roll i samhället, universitetsutbildningens mål och de studerandes roll i den fortgående utvecklingen av universitetsväsendet. Den kritiska granskning av motiven för och utformningen av ett principbeslut rörande utbildningsorganisationen vid de filosofiska fakulteterna som sålunda kommit till stånd, är något som bör ses med tillfredsställelse. Granskningen visar, att de utbildningspolitiska åtgärderna börjar dra till sig ett allt starkare intresse.

Intensiteten på några håll i den offentliga debatten återspeglar oro för sådana ingrepp i universitetsväsendets grundläggande villkor, som skulle kunna äventyra universitetens uppgift att vara en bas också för kritisk skolning.

Ämbetet konstaterar, att den snabba ökningen av antalet studerande vid de filosofiska fakulteterna nödvändiggjort vissa rationaliseringar för att man skall på ett meningsfullt sätt kunna tillgodose den växande efterfrågan på utbildning. Uppenbart är att samhällsekonomiska aspekter måste läggas även på utbildningsväsendet. Däremot är kostnadsaspekten i snäv bemärkelse inte av utslagsgivande betydelse. Ämbetet framhåller vidare att principbeslutet om en fastare organisation av studierna inom filosofisk fakultet rymmer ännu en väsentlig aspekt, nämligen att underlätta ett fullföljande av studierna. Ämbetet ser en utbildningsreform som minskar riskerna för studiemisslyckanden som en nödvändighet, såväl för den enskildes studietrygghet som ur samhällsekonomisk synvinkel.

Universitetskanslersämbetet har i skilda sammanhang betonat vikten av att utbildningsväsendet ger tillräckligt utrymme åt individuella val och kan inte finna att införandet av en fastare utbildningsorganisation, liknande den som förekommer vid övriga fakulteter, äventyrar dessa värden.

I debatten kring utredningsförslaget har även uppmärksamhets utbildningens anpassning till arbetsmarknadens behov. Ämbetet fäster stor vikt vid de synpunkter,

som kommit fram under remissbehandlingen, och föreslår därför vissa ändringar i arbetsgruppens förslag.

Debatten kring arbetsgruppens förslag har enligt ämbetet delvis kommit att gälla frågor och värderingar kring utbildningspolitiska åtgärder och målsättningar, vilka inte ingått i det aktuella utredningsuppdraget.

Efter beaktande av de synpunkter som lagts fram bl. a. av remissinstanserna finner universitetskanslersämbetet sig böra lägga fram ett förslag, som i väsentliga delar grundar sig på arbetsgruppens resultat men i vissa betydelsefulla hänseenden avviker därifrån. De åtgärder, som ämbetet föreslår, bör betraktas som en grund för fortsatt utveckling. Det nya utbildningssystemet bör successivt utvärderas och ses över med beaktande av de erfarenheter som vinnas. I det följande redogörs i korthet för de enskilda frågor beträffande vilka ämbetet föreslår andra lösningar än arbetsgruppen eller vilka ämbetet i övrigt funnit särskild anledning att beröra.

Ämbetet finner, att *exa menssystemet* vid de filosofiska fakulteterna tills vidare inte bör avskaffas. Frågan bör dock tas upp till förnyad behandling vid senare tidpunkt.

Ämbetet ansluter sig till arbetsgruppens principiella konstruktion med *u t b i l d n i n g s l i n j e r* och föreslår, att Kungl. Maj:t fastställer utbildningslinjerna 1—34 vad avser den första avdelningen i enlighet med arbetsgruppens förslag. Valet av studiekurser under andra avdelningen bör enligt ämbetet vara helt fritt. Ämbetet bör bemyndigas att meddela rekommendationer om lämpliga studiekurser i andra avdelningen för resp. utbildningslinje. Ämbetet bör dessutom bemyndigas att inom en fyraårsperiod försöksvis inrätta ytterligare högst tio utbildningslinjer och vidare att inom ramen för den fastställda organisationen företa de ändringar, som en fortlöpande översyn kan ge anledning till. Vid bifall härtill avser universitetskanslersämbetet att inrätta en utbildningslinje för logopeder läsåret 1970/71. De under remissbehandlingen framförda kraven på inrättande av utbildningslinjer med inriktning mot internationell verksamhet resp. miljövärd bör vidare beaktas.

Ämbetet anser i likhet med arbetsgruppen att möjlighet bör finnas att följa en utbildningslinje, vars sammansättning bestäms av individuella önskemål. I sådan *s ä r s k i l d u t b i l d n i n g s l i n j e* bör ingå minst en grundkurs om 40 poäng.

Särskild utbildningslinje bör, enligt ämbetets förslag, inrättas efter anmälan till vederbörande rektorsämbete, som skall se till att gällande förkunskapskrav uppfylls. Rektorsämbetet bör däremot inte pröva linjens ändamålsenlighet för den studerande.

Ämbetet föreslår, vad gäller *b y t e a v u t b i l d n i n g s l i n j e*, att en studerande efter anmälan skall kunna byta linje, under förutsättning att bytet sker mellan första och andra studietermen. Den av arbetsgruppen föreslagna regeln

att den studerande skall erhålla minst 40 poäng under tre på varandra följande terminer förutsätts gälla även vid byte av utbildningslinje.

Arbetsgruppens förslag beträffande studieplaner och studiekurser bör genomföras som grund för den fortsatta utvecklingen. Därvid bör ett system med mindre enheter än helterminsstudiekurser eftersträvas för studiekurser som inte är avsedda för lärarutbildning.

Ämbetet framhåller vikten av att principen om riksgiltiga studieplaner inte får leda till att utvecklingen av studieplanernas innehåll och uppläggning försvåras och förutsätter, att ämbetet ges möjlighet att medge avvikelser från gällande studieplaner.

Ämbetet föreslår, att det i enlighet med arbetsgruppens förslag inrättas särskilda studiekurser med långsam studietakt för *deltidsstuderande*. Normalstudietidsbestämmelserna bör härvidlag tillämpas på ett sådant sätt, att hänsyn tas till de deltidstuderandes speciella studiesituation.

Ämbetet förordar, att de frågor som hänger samman med möjligheterna till deltidstudier utreds särskilt.

Ämbetet finner det angeläget att de studerande vid *universitetsfilialerna* även i fortsättningen kan genomgå fullständig ämneoretisk lärarutbildning för adjunktstjänst vid gymnasiala skolformer. I första hand bör införas påbyggnadskurser i svenska och samhällskunskap, och man bör vidare överväga att införa grundkurser inom nya ämnesområden.

Ämbetet konstaterar att trots de åtgärder av skilda slag, som under senare år vidtagits för att förbättra studiebetingelserna vid de filosofiska fakulteterna, de faktiska studietiderna ofta är längre än vad som anges i normalstudietidsbestämmelserna. Ämbetet biträder därför huvudpunkterna i arbetsgruppens förslag beträffande *riktpunkter för studietiderna*. Dessa riktpunkter avses dels ha en normerande effekt vad beträffar tillämpningen av studieplanerna inom de enskilda studiekurserna och i fråga om undervisningens och provens uppläggning, dels möjliggöra en kontinuerlig bevakning av studiesituationen i dess helhet.

Ämbetet är inte berett att nu ta ställning till om studieintensiteten skall mätas på det sätt arbetsgruppen föreslår eller på annat sätt.

Ämbetet föreslår, att en tregradig *betygsskala* med vitsorden 3, 4 och 5 införs, där lägsta betyget bör markera en fullt godkänd prestation. I övrigt framhåller ämbetet att resultatet av universitetspedagogiska utredningens arbete måste avvaktas, innan närmare anvisningar för betygssättningen kan ges.

Universitetskanslersämbetet delar arbetsgruppens syn på *proven* som integrerade delar av undervisningen och förordar att proven görs obligatoriska. Om-

prövning i syfte att höja betyg bör tillåtas. Denna fråga bör dock senare tas upp till förnyad prövning.

Ämbetet anser att arbetsgruppens förslag i fråga om bedömningen av den som inte deltar vid första provtillfället blivit för rigoröst utformat. Ämbetet bör i stället få meddela erforderliga anvisningar.

Ämbetet biträder arbetsgruppens förslag till *t r ö s k l a r* för övergång mellan första och andra årets studiekurser resp. mellan första och andra avdelningen. Bestämmelserna om övergång mellan grundkurs och påbyggnadskurs bör utformas som en rekommendation att grundkursen normalt skall vara godkänd, innan den studerande får gå över till påbyggnadskurs.

Ämbetet accepterar de av arbetsgruppen föreslagna reglerna för rätten till fortsatta studier men framhåller, att dessa regler torde komma att beröra ett mycket litet antal studerande. *A v v i s n i n g* från utbildningslinje eller fakultet bör i första hand komma ifråga under studiernas tidigare del, och den studerande bör därvid få tillgång till yrkesvägledning.

Ämbetet finner det väsentligt, att studierna underlättas för den som har en långsammare studietakt än flertalet. Ämbetet biträder därför arbetsgruppens förslag att den som ej kommit över tröskeln skall få ägna följande termin åt att inhämta vad som återstår av studiekursen. För sådana studerande bör särskild studiegång organiseras, vilket enligt ämbetets mening är att betrakta som ett extra hjälpmedel att uppnå stipulerade riktpunkter.

Ämbetet konstaterar, att problem kan uppstå för de studerande, som efter ett års universitetsstudier börjar eller fullföljer sin militära grundutbildning. Ämbetet kan dock inte biträda de militära myndigheternas förslag om en reducering av det antal poäng, som krävs för att den studerande skall få gå vidare inom utbildningslinjen, i de fall studieförsening orsakats av militärtjänst. En sådan reducering av poängantalet skulle enligt ämbetet leda till parallell läsning vilket av studietekniska skäl inte är önskvärt.

En översyn av samordningen mellan militär och civil utbildning bör enligt ämbetets uppfattning komma till stånd.

Ämbetet anser, att behovet av *s t u d i e r å d g i v n i n g* kommer att öka starkt i samband med en ny organisation av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna. I ämbetets förslag till anslagsframställning för budgetåret 1969/70 beräknas löne- kostnaderna för en förstärkning av studierådgivningen inom universitetens utbildningsbyråer (motsv.) till totalt 420 000 kr. Vidare föreslår ämbetet att i enlighet med arbetsgruppens förslag särskilda utbildningsledare förordnas för samordnande uppgifter inom utbildningslinje eller grupp av utbildningslinjer. Utbildningsledarna bör ges ställning som föredragande i utbildningsnämnderna. Kostnaderna för budgetåret 1969/70 beräknas till 500 000 kr.

För inrättande av studierådgivartjänster på institutionsnivå beräknar ämbetet för år 1969/70 ett utrymme av 2,3 milj. kr. Ämbetet föreslår, att inom denna ram heltidstjänst som studierådgivare inrättas vid institutionerna. Enligt ämbetets mening bör inrättas tjänster som amanuens/byråsekreterare i reglerad befordringsgång.

Vidare föreslår ämbetet, att 100 000 kr. ställs till ämbetets förfogande budgetåret 1969/70 att fördelas mellan läroanstalterna för utbildning av institutionernas studierådgivare.

Den föreslagna utbyggnaden av studierådgivningen på lokal nivå ställer ökade krav på samordnande insatser från universitetskanslersämbetets sida. För detta ändamål beräknar ämbetet medel motsvarande lönen i löneklass 24 för arvode åt en förste byråsekreterare.

För information om den nya organisationen av utbildningen beräknar ämbetet ett medelsbehov av 160 000 kr.

Ämbetet finner att starka skäl anförts för en särställning för ämnet svenska i lärarutbildningen. För ämnesteoretisk behörighet för adjunktstjänst i svenska bör för samtliga skolformer fordras 60 poäng.

Ämbetet anser, att man bör överväga att inrätta en för varje universitets filosofiska fakulteter gemensam utbildningsnämnd med uppgifter av samordnande natur.

För förstärkt utrednings- och biträdes hjälp åt utbildningsnämnderna bör budgetåret 1969/70 500 000 kr. ställas till förfogande.

Universitetskanslersämbetet bör ges ökade möjligheter att tillkalla experter och att genomföra utredningar och konferenser som ett led i den kontinuerliga över synen av utbildningsinnehållet. Ämbetet avser även att överväga frågan om inrättande av utbildningsråd för de filosofiska fakulteterna och att senare återkomma med förslag i detta avseende.

Universitetskanslersämbetet förordar mot bakgrund av att den nya studieordningen avses bli införd läsåret 1969/70 att de som påbörjar utbildning för filosofisk grundexamen efter utgången av april 1969 skall hänvisas till den nya utbildningsorganisationen. Studerande, som dessförinnan påbörjat studier vid filosofisk fakultet i enlighet med 1953 års examensstadga, bör kunna avlägga examen i enlighet med denna stadga intill utgången av år 1974.

Ämbetet utgår från att utbildning påbörjas inom samtliga reguljära utbildningslinjer läsåret 1969/70. Det bör undersökas, i vilken omfattning reviderade studieplaner kan tillämpas även för studier enligt 1953 års examensstadga. Övergången till den nya studieordningen kommer att kräva ett omfattande planerings- och förberedelsearbete för institutionerna. Ämbetet bör ges bemyndigande att tilldela särskilda resurser för detta planeringsarbete.

Övergången till det nya systemet kommer också att medföra förändringar i tillströmningen av studerande till vissa ämnen, särskilt till ämnen som nu har en stor

andel nyinskrivna men som i den nya studieordningen placerats i andra årets kurser. Tillfälliga nedgångar i studerandeantalet av detta skäl bör inte få leda till motsvarande nedskärningar i lärarkrafttilldelningen. De resurser, som inte tas i anspråk för undervisning, bör kunna användas för undervisningsplanering och läro-medelsframställning i samband med den nya studieordningen.

Universitetskanslersämbetet har slutligen överlämnat förslag till kungörelse om grundläggande utbildning vid filosofisk fakultet.

Ledamoten av ämbetets styrelse Willers anmäler skiljaktig mening och förklarar sig icke beredd att ansluta sig till arbetsgruppens förslag i den av universitetskanslersämbetet nu modifierade formen utan förordar en snabböversyn på departemental nivå.

Skiljaktig mening såvitt gäller graderad betygsskala, omprövning i betyghöjande syfte och behörighetsregler för adjunktstjänst i svenska anmäls av föredragandena byrådirektören Ahlberg och förste byråsekreteraren Strandell.

5. Föredraganden

5.1 Inledning

Utbildningen på eftergymnasial nivå har under 1950- och 1960-talen byggts ut i snabb takt. Medan antalet personer som erhöll högre utbildning vid mitten av 1940-talet var ca 15 000 beräknas f. n. ca 100 000 personer få sådan utbildning. Den kraftigt ökade tillströmningen till eftergymnasiala studier har i stigande grad gällt universitetens filosofiska fakulteter. Antalet studerande vid dessa fakulteter har under den nämnda perioden ökat från ca 5 000 till ca 70 000.

Som en följd av denna utveckling har en stigande andel av samhällets resurser tagits i anspråk för utbildningen och forskningen vid de filosofiska fakulteterna. Vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition (bil. 10) kommer utgifterna över driftbudgeten för dessa fakulteter nästa budgetår att uppgå till drygt 225 milj. kr. Därvid räknar jag — liksom i det följande — handelshögskolan i Göteborg till de filosofiska fakulteterna.

I takt med utbyggnaden har universitetsutbildningen också delvis ändrat karaktär. Universiteten har alltmer utvecklats till att bli utbildningsenheter, öppna för alla studielämpade oavsett deras ekonomiska och sociala bakgrund och förhållanden.

Många av de studerande som börjar sin utbildning vid de filosofiska fakulteterna fullföljer aldrig studierna fram till avsett studiemål, andra åter uppnår det först efter långt utdragna studier. Av dem som fullföljer utbildningen till examen har endast ungefär var fjärde gjort det på avsedd tid, dvs. förvärvat en betygsenhet på en termin. I vissa ämnen är det en ännu lägre andel av de studerande som hinner avsluta sina studier på avsedd tid.

En orsak till att den enskilde studeranden inte inom föreskriven tid förmår förverkliga de uppställda studiemålen är brister inom den nuvarande studieorganisationen. Många studerande upplever svåra omställningsproblem vid övergången från gymnasiets bundna studiegång till studier där den enskilde har att på egen hand utforma sitt studieprogram. Valet av ämne, särskilt i studiernas inledningsskede, görs ibland planlöst och studierna organiseras inte så att de olika ämnena stöder varandra. Det helt obundna ämnesvalet medverkar således, främst för studerande utan preciserade studiemål, till studieförseningar. Kontakten mellan lärare, universitetsmyndigheter och studerande är ibland bristfällig. Studiemisslyckanden upptäcks därför ofta på alltför sent stadium för att den studerande skall kunna få verklig hjälp.

Det är mot denna bakgrund som statsmakternas beslut år 1965 om införande av en fastare organisation av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna (prop. 141, SU 173, rskr 411) bör ses. Universitetens ändrade roll i samhället, den kraftiga ökningen av antalet studerande, de alltför vanliga studieförseningarna samt strävan

att hjälpa de studerande till rätta i en ny studiesituation och strävan efter ett mer rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser bildar bakgrund även till mina förslag i det följande till utformning av utbildningens organisation vid dessa fakulteter.

Vid utformningen av den högre utbildningen måste man självfallet sträva efter att så många som möjligt av de studerande skall kunna nå sina studiemål på avsedd tid. En fastare organisation av utbildningen vid filosofisk fakultet och som följd därav större möjlighet för de studerande till medvetna val av studieinriktning bör verksamt kunna bidra till att förverkliga detta mål.

Den eftersträlvade förbättringen av utbildningssituationen vid de filosofiska fakulteterna kan självfallet inte uppnås enbart genom organisatoriska förändringar. Pedagogisk förnyelse och förbättring av utbildningen är lika väsentliga faktorer. Jag vill erinra om att chefen för utbildningsdepartementet i årets statsverksproposition (bil. 10) förordat en avsevärt ökad medelsanvisning för detta ändamål under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete m. m. vid universitet och högskolor.

De lokala utbildningsorganen måste i ökad utsträckning uppmärksamma studieresultat och studietider. Dessa organ bör också ges större möjligheter att ta initiativ till förändringar i den pedagogiska verksamheten. I detta syfte kommer jag i det följande att förorda en ökning av resurserna för studierådgivning samt en väsentlig förstärkning av utbildningsnämndernas ställning och resurser. För att det nya utbildningssystemet skall fungera är studie- och yrkesvägledningen inom skolväsendet av central betydelse. Jag vill i detta sammanhang erinra om att de riktlinjer för det frivilliga skolväsendet som beslöts av 1968 års riksdag (prop. 140, SU 195, rskr 404) innebär bl. a. att studie- och yrkesvägledningen i de gymnasiala skolorna skall ses över.

Väsentligt för att beslutade reformer inom utbildningsväsendet skall kunna genomföras i avsedd utsträckning är att alla berörda grupper engageras såväl i utformningen av den dagliga verksamheten som i planerings- och utvecklingsarbetet. Jag kommer därför i det följande att förorda ändrade former för fastställande av de planer som närmare reglerar uppläggningsen av utbildningen. Jag vill vidare erinra om att universitetskanslersämbetet den 17 juli 1968 bemyndigats att inleda försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor.

5.2 Utbildningens mål

I anslutning till remissbehandlingen av utredningsförslaget om utbildningslinjer vid filosofisk fakultet har förts en intensiv debatt om universitetsutbildningens allmänna mål. I denna debatt har man behandlat inte enbart frågor om målet för utbildningen vid de filosofiska fakulteterna utan även frågor om universitetens uppgift i samhället och om de studerandes roll i den fortgående utvecklingen av universiteten. Att de utbildningspolitiska åtgärderna på universitetsnivå tilldrar sig ett ökat intresse är något som enligt min mening bör hälsas med tillfredsställelse.

Verksamheten vid de filosofiska fakulteterna utgör en del av den eftergymnasiala utbildningen i dess helhet. Jag vill erinra om att 1968 års utbildningsutredning (U 68) har till uppgift bl. a. att utforma förslag till riktlinjer för det eftergymnasiala utbildningssystemet under 1970-talet. Jag räknar med att denna utredning successivt skall lägga fram material som kan bidra till att stimulera en konstruktiv debatt om utbildningens mål. Det är emellertid inte möjligt att i avvaktan på resultatet av denna utredning skjuta upp ställningstagande till delreformer av den typ som föreliggande reformförslag utgör. De snabba förändringarna i samhället gör det nödvändigt att fortlöpande förnya utbildningsväsendet inom skilda sektorer. Med hänsyn till studieförhållandena vid de filosofiska fakulteterna är det enligt min mening nödvändigt att nu — som en delreform inom ramen för nuvarande utbildningssystem — förändra organisationen av utbildningen vid dessa fakulteter. Eljest kan man befara starkt växande svårigheter att mottaga alla dem som önskar universitetsutbildning.

Jag vill i detta sammanhang redovisa några allmänna synpunkter med anledning av den diskussion som förts kring målen för denna sektor av universitetsutbildningen. Liksom övriga eftergymnasiala utbildningsenheter bör de filosofiska fakulteterna primärt ha till uppgift att förbereda för framtida insatser i yrkeslivet. Grundutbildningen vid dessa fakulteter bör inriktas mot att på vetenskaplig grund och med ledning av individens önskemål och samhällets behov ge erforderlig förberedelse i form av kunskaper och färdigheter för yrkesverksamhet och för fortsatt utbildning.

Utbildningen vid filosofisk fakultet har hittills i första hand lett till verksamhet som lärare inom skolväsendet och som forskare. Forskarutbildningen kommer givetvis även framdeles att vara en väsentlig uppgift för de filosofiska fakulteterna. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare att föreslå Kungl. Maj:t att till 1969 års riksdag lägga fram förslag om reformerad forskarutbildning m. m. I takt med den ökade tillströmningen av studerande minskar lärarutbildningens relativa betydelse även om hänsyn tas till det ökade behovet av lärare för bl. a. vuxenutbildningen. Ett växande antal studerande vid de filosofiska fakulteterna kommer därför att gå vidare till annan verksamhet inom bl. a. förvaltning, utredningsväsen, massmedia, näringsliv och samhället i övrigt.

De filosofiska fakulteternas yrkesutbildande uppgift får inte innebära att utbildningen ges en snäv och specialiserad utformning. Tendensen i yrkesutbildningen inom alla områden går mot minskad specialisering och ökad inriktning mot breda sektorer av yrkeslivet. Denna strävan efter bredd i utbildningen måste gälla även vid de filosofiska fakulteterna. Det bör i sammanhanget strykas under att en sådan bred utbildning ger den enskilde inte bara stor frihet att välja mellan existerande yrken utan också beredskap inför en övergång till de nya verksamhetsområden, som den snabba förändringen av samhället ständigt ger upphov till.

En förutsättning för att ökad bredd i utbildningen skall kunna nås utan förlängda studietider är att metodträning och faktainläring på lämpligt sätt kombineras med uppövning av förmågan att självständigt uppsöka, inhämta och värdera

information. Betoningen av metodträning i utbildningen låter sig väl förena med strävan att skapa självständighet i fråga om attityder till rådande värderingar och förhållanden i samhället. Den kritiska skolningen måste — utöver kunskaper om de traditionella vetenskapligt kritiska metoderna — innefatta även träning av förmågan att sätta in kunskaper och metoder i deras samhälleliga sammanhang. Att på detta sätt söka utveckla ett ansvar hos den enskilde för vad den egna utbildningen och arbetet inom ett visst område kan betyda för samhället i dess helhet är ett väsentligt led i samspelet mellan utbildning och samhällsutveckling. I själva verket är detta ett grundläggande mål för hela utbildningsväsendet. Såväl grundskolan som de frivilliga skolformerna har utformats med utgångspunkt häri.

Till universitetsutbildning rekryteras f. n. främst studerande med utbildning från gymnasium. Universitetsutbildningens mål och inriktning bör av denna anledning i första hand grundas på de mål som angetts för grundskolan och de gymnasiala skolformerna. Under senare år har det framstått som alltmer önskvärt att även personer som saknar formell behörighet men som genom praktisk erfarenhet av samhälle och arbetsliv förvärvat reella studieförutsättningar i ökad utsträckning skall beredas tillfälle att bedriva universitetsstudier. Denna utveckling kommer att ställa nya krav på universitetsutbildningen, samtidigt som universitetsmiljön tillförs nya, värdefulla erfarenheter.

Det är enligt min mening också mycket angeläget med en internationalisering av kunskapsstoffet i universitetsutbildningen. Sverige har sedan länge kunnat tillgodogöra sig kunskaper och erfarenheter från andra länder. Även i fortsättningen kommer impulser utifrån att ha väsentlig betydelse för landets utveckling. Sverige har emellertid f. n. ett gynnsamt läge såväl kulturellt som materiellt. Det är därför naturligt att vårt land i det internationella samarbetet bidrar med insatser — främst till utvecklingsländerna — i fråga om specialutbildad arbetskraft, forskningsresultat m. m. Självfallet måste universitetsutbildningen utformas så att de studerande får såväl nödiga kunskaper och färdigheter som behövlig insikt och förståelse för ett vidgat internationellt samarbete.

5.3 Utbildningens organisation

5.3.1 Studiekurser m. m.

Utbildningen vid de filosofiska fakulteterna meddelas f. n. inom ramen för ett antal fastställda examensämnen. Utbildningen inom varje examensämne anordnas så att varje betygsenhet normalt skall kräva en termins studier.

Det utredningsförslag som universitetskanslersämbetets arbetsgrupp lagt fram innebär bl. a. att de olika ämnesområdena indelas i studiekurser — grundkurser och påbyggnadskurser — om i regel 20 eller 40 poäng. Varje studiekurs indelas i kurser av varierande längd. För varje kurs bestäms poängtal, som skall svara mot omfattningen av den arbetsinsats som bedöms erforderlig för att kursinne-

hållet skall kunna inhämtas. Studiearbetet under ett läsår värderas till 40 poäng. Grundkurs och påbyggnadskurser inom samma ämnesområde omfattar normalt högst fyra terminers studier. Universitetskanslersämbetet har sedermera lagt fram förslag som stämmer överens med utredningsförslaget i denna del.

Vissa remissinstanser har som alternativ till det av arbetsgruppen föreslagna systemet aktualiserat andra modeller för organisationen av utbildningen, såsom olika modul- och creditsystem och system med parallellt löpande kurser, vilka alla börjar och slutar vid vissa fasta tidpunkter.

Den nuvarande indelningen av utbildningen i examensämnen och terminsvis anordnade kurser är enligt min mening ett alltför stelt system. Poängsystemet och en indelning av ämnesområdena i studiekurser och kurser innebär en väsentlig förbättring framför allt i fråga om möjligheterna till pedagogisk uppläggning av studierna. Jag avser därför att senare föreslå Kungl. Maj:t att vidta de åtgärder som behövs för att utbildningen vid de filosofiska fakulteterna i dessa avseenden skall kunna organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med universitetskanslersämbetets förslag.

Jag kommer i det följande att starkt betona vikten av en kontinuerlig översyn av utbildningens organisation. Vid denna översyn bör man beakta även de förslag till vidare utveckling av poängsystemet som aktualiserats av vissa remissinstanser. En utgångspunkt bör därvid vara att utbildningen skall kunna byggas upp av kortare kurser än terminskurser i de fall där utbildningsbehoven motiverar detta. Å andra sidan får inte det nuvarande systemets fördelar i form av grundligare utbildning inom några få ämnesområden gå förlorade genom att studierna inom vart och ett av ett stort antal områden blir alltför begränsade. Utformningen av utbildningen enligt de av vissa remissinstanser föreslagna modellerna kräver i flera fall ytterligare utredningsarbete. Detta gäller t. ex. förslagen om grundläggande utbildning inom det samhällsvetenskapliga ämnesområdet. Ett genomförande av poängsystemet och en uppdelning av ämnesområdena i studiekurser och kurser kommer enligt min mening att underlätta försök med och en framtida utveckling i riktning mot de modeller som föreslagits av remissinstanserna.

5.3.2 Utbildningslinjer m. m.

Universitetskanslersämbetet har på grundval av de av Kungl. Maj:t den 21 januari 1966 givna direktiven och av den inom ämbetet utförda utredningen lagt fram förslag till utformning av fasta studiegångar vid filosofisk fakultet. Beträffande åtskilliga av de förslag som förts fram ankommer det som förut nämnts på Kungl. Maj:t att besluta. För överblickens och sammanhangets skull vill jag emellertid här beröra även vissa av dessa förslag. Utredningsförslaget, som innebär bl. a. att den studerande i regel från början binder sig för de två första årens utbildning, har mött kraftig kritik under remissbehandlingen. Man har hävdats bl. a. att, om syftet med en fastare organisation av utbildningen vid filosofisk fakultet är att hjälpa de studerande till ett välgrundat val av utbildningsväg, man inte alltför

tidigt skall tvinga dem till ett val, vars konsekvenser de kan ha svårt att överblicka. I det föreslagna systemet anses risken för felval vara alltför stor. Detta kan leda till att den eftersträfvade målmedvetenheten i studierna inte uppnås. Ett väsentligt syfte med utbildningsreformen — att underlätta för de studerande att nå sina studiemål — skulle därmed äventyras.

Jag anser att denna kritik har fog för sig och bör beaktas vid utformningen av den nya utbildningsorganisationen. Flera remissinstanser, däribland konsistorierna vid universiteten i Uppsala, Lund och Umeå samt TCO, SFS och Sveriges socialdemokratiska studentförbund, har förespråkat en alternativ utformning av de fasta studiegångarna enligt en princip om successiva val. En utformning av utbildningen i enlighet med denna princip medför bl. a. att den studerande inte redan före studiernas början behöver definitivt binda sig för val av utbildning även under det andra studieåret. En fördel med en sådan utformning är att den studerande kommer att kunna uppfatta sitt val som meningsfullt, genom att valet görs i takt med att han under studierna vinner ökad kunskap om sina möjligheter och intressen.

Mot denna bakgrund finner jag att utbildningen vid de filosofiska fakulteterna bör organiseras enligt principen om successiva val.

De studerande bör vid studiernas början genom val av en studiekurs bestämma sig för huvudinriktningen av sin utbildning (utbildningslinje). Efter normalt ett års studier bör ett nytt val göras, nu mellan ett antal alternativa studiekurser som bygger på samma inledande studiekurs. Under det tredje året bör den studerande i regel kunna fritt välja studiekurs(er). Universitetskanslersämbetet bör till de studerandes ledning utfärda rekommendationer om lämpliga studiekurser under detta år. Rekommendationerna bör ställas upp med utgångspunkt i dels studiekursernas innehållsmässiga samhörighet, dels behoven inom de skilda verksamhetsområden som utbildningen kan tänkas leda till.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att fastställa utbildningslinjer enligt följande förteckning.

<i>Utbildningslinje</i>	<i>Första avdelningen</i> studiekurs(er)/poäng	<i>Andra avdelningen</i> studiekurs(er)/poäng	<i>Tredje avdelningen</i> valfri studiekurs(er) omfattande poäng
1	matematik 40	a) fysik 40 b) kemi 40 c) informationsbehandling 40 d) samhällskunskap 40 e) matematisk statistik 40 f) matematisk statistik 20 + informationsbehandling 20	40 40 40 40 40 40
2	matematik 20	a) fysik 40 + kemi 40 b) fysik 20 + kemi 20 + geovetenskap 20 c) statistik 40	20 40 60
3	kemi 40	a) biologi 40	40 ¹
4	psykologi 40	a) sociologi 20 + pedagogik 20 b) samhällskunskap 40	40 ² 40
5	pedagogik 40	a) sociologi 20	60
6	ekonomisk och juridisk översiktskurs 10 ³ + statistik 20 + nationalekonomi 20	a) företagsekonomi 40 b) företagsekonomi 10 + kulturgeografi 40	30 ⁴ 20 ⁵

Utbildningslinje	Första avdelningen studiekurs(er)/poäng	Andra avdelningen studiekurs(er)/poäng	Tredje avdelningen valfri studiekurs(er) omfattande poäng
7	statistik 20	a) nationalekonomi 20 + sociologi alt. statskunskap 40	40
		b) sociologi 20 + nationalekonomi 40	40
		c) statskunskap 20 + nationalekonomi 40	40
8	sociologi 40	a) företagsekonomi 40	40
		b) konstvetenskap 40	40
		c) litteraturvetenskap 40	40
		d) psykologi 20	60
		e) socialantropologi 40	40
		f) statskunskap 40	40
		g) svenska 40	40
9	samhällskunskap 40	a) företagsekonomi 40	40
		b) historia 40	40
10	engelska 40	a) franska 40	40
		b) latin 40	40
		c) ryska 40	40
		d) spanska 40	40
		e) svenska 40 ^o	40
		f) tyska 40	40
11	franska 40	a) engelska 40	40
		b) latin 40	40
		c) ryska 40	40
		d) spanska 40	40
		e) svenska 40 ^o	40
		f) tyska 40	40
12	tyska 40	a) engelska 40	40
		b) franska 40	40
		c) latin 40	40
		d) ryska 40	40
		e) spanska 40	40
		f) svenska 40 ^o	40
13	historia 40	a) religionskunskap 40	40
		b) samhällskunskap 40	40
		c) svenska 40 ^o	40
14	filosofi 40	a) svenska 40 ^o	40
15	religionskunskap 40	a) svenska 40 ^o	40
16	nordisk fornkunskap 40	a) folklivsforskning 40	40
		b) konstvetenskap 40	40
17	konstvetenskap 40	a) folklivsforskning 40	40
		b) litteraturvetenskap 40	40
		c) nordisk fornkunskap 40	40

¹ Kungl. Maj:t bör uppdrå åt universitetskanslersämbetet att komma in med förslag till utformning av blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning samt utbildning inom det mikrobiologiska ämnesområdet.

² Utbildningslinje 4 med studiekurs a) i andra avdelningen kan utformas som *psykologutbildning* (avsedd för tjänst som biträdande psykolog), tredje avdelningen omfattar då en särskilt utformad påbyggnadskurs, 40 poäng.

³ Kungl. Maj:t bör uppdrå åt universitetskanslersämbetet att under våren 1969 närmare fastställa utbildningens innehåll samt komma in med förslag till benämning av studiekursen.

⁴ Utbildningslinje 6 med studiekurs a) i andra avdelningen utgör *ekonomutbildning*. Tredje avdelningens studiekurser kan väljas bland studiekurser i ekonomisk historia, företagsekonomi, handelsrätt, informationsbehandling, kulturgeografi/ekonomisk geografi, matematik, nationalekonomi, psykologi, sociologi eller statistik. Utbildningen är integrerad, dvs. kortare kurser från flera studiekurser inhämtas samtidigt.

⁵ Utbildningslinje 6 med studiekurs b) i andra avdelningen utgör *samhällsplannerutbildning*. Tredje avdelningens studiekurser kan väljas bland studiekurser i företagsekonomi, informationsbehandling, kulturgeografi, nationalekonomi, sociologi, statistik eller statskunskap. Utbildningen är integrerad, dvs. kortare kurser från flera studiekurser inhämtas samtidigt.

⁶ Studiekursen kan alternativt omfatta 60 poäng.

Jag vill — liksom universitetskanslersämbetet — starkt betona vikten av att utbildningen vad beträffar såväl innehåll som organisation kontinuerligt ses över. Sådana arbetsformer bör skapas, att såväl nya pedagogiska rön och erfarenheter i fråga om studietider och studieresultat som vetenskapens utveckling och samhällets förändrade behov kan påverka utbildningens utformning och innehåll. Det är enligt min mening angeläget att arbetet med att konstruera lämpliga utbildningslinjer för olika utbildningsbehov fortsätts. Ytterligare linjer eller studiealternativ i andra avdelningen bör komma till allt eftersom nya utbildningsbehov kan konkretiseras. Å andra sidan bör linje eller studiealternativ som visar sig inte svara mot något aktuellt utbildningsbehov utgå ur förteckningen. Universitetskanslersämbetet och de lokala universitetsmyndigheterna bör noggrant följa såväl de studerandes studieval som samhällets utbildningsbehov och ämbetet bör på grundval härav komma in till Kungl. Maj:t med förslag till förändringar av utbildningslinjernas sammansättning.

Som exempel på utbildningsbehov som bör beaktas i detta sammanhang vill jag nämna utbildning för verksamhet inom miljövard, internationell tjänst och massmedia. Vidare kan nämnas den försöksverksamhet med utbildning av logopedier, som beslöts av 1964 års riksdag (prop. 1964: 1 bil. 10 s. 429, SU 55, rskr 158). Jag vill vidare erinra om att Kungl. Maj:t den 28 juni 1968 uppdrog åt ämbetet att utreda och till Kungl. Maj:t komma in med förslag om anordnande av teknisk utbildning motsvarande de ämnestoretiska delarna av nuvarande utbildning för teknisk magisterexamen inom ramen för utbildningen vid filosofisk fakultet.

Skolväsendet utgör det största klart definierade yrkesområdet för personer som erhåller utbildning vid filosofisk fakultet. Inom skolväsendet uppställs — till skillnad från flertalet områden — bestämda krav för behörighet. De i förteckningen uppförda utbildningslinjerna ger möjlighet att inom ramen för 120 poäng uppnå behörighet för adjunktstjänst i de vanligaste ämneskombinationerna. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt vederbörande myndigheter att meddela erforderliga anvisningar till de studerande om vilka studiekurser som leder fram till behörighet för adjunktstjänst. Anvisningarna bör grundas på de bestämmelser om behörighet till lärartjänst som jag senare efter förslag från skolöverstyrelsen avser att föreslå Kungl. Maj:t. Universitetskanslersämbetet föreslår vidare bl. a. för utbildning av lärare i vissa skolämnena att särskilda studiekurser anordnas, innefattande kurser i flera hittillsvarande examensämnen. För egen del finner jag att studiekurser i biologi, filosofi, fysik, historia, religionskunskap, samhällskunskap och svenska bör komma till enligt ämbetets förslag.

Universitetskanslersämbetet har föreslagit en sammanslagning av examensämnena matematisk statistik och statistik. Enligt min mening är dock behovet av att utbildningens uppläggning differentieras för skilda studerandegrupper så stort, att denna sammanslagning inte bör komma till stånd.

Liksom universitetskanslersämbetet och skolöverstyrelsen anser jag att för lärarbehörighet i svenska bör för samtliga skolformer krävas tre terminers utbildning. Denna utbildning bör kunna ges i form av en studiekurs omfattande 60 poäng. Det

bör emellertid också vara möjligt för studerande med andra utbildningsmål att få utbildning i svenska inom en grundkurs om 40 poäng. Dessa studerande bör ges möjlighet att senare nå lärarbehörighet genom en påbyggnadskurs.

I förteckningen över utbildningslinjer tas upp bl. a. utbildningsvägar för ekonomutbildning och samhällsplanerarutbildning. Dessa utbildningslinjer stämmer i allt väsentligt överens med universitetskanslersämbetets förslag. Jag räknar med att den nya ekonomutbildningen skall komma till stånd vid samtliga universitet samt vid handelshögskolan i Göteborg med början läsåret 1969/70. Med anledning därav bör spärren till ekonomutbildningen vid universiteten i Lund och Umeå samt vid handelshögskolan i Göteborg tas bort. Jag räknar med att detta kan ske läsåret 1969/70 vid universiteten i Lund och Umeå samt läsåret 1970/71 vid handelshögskolan i Göteborg. Jag vill erinra om att inom universitetskanslersämbetet sakkunniga f. n. ser över gällande bestämmelser avseende den samhällsvetenskapliga utbildningen. Enligt vad jag erfarit kommer de sakkunniga att inom kort slutföra en utredning om bl. a. den organisatoriska ställningen för handelshögskolan i Göteborg. Det synes därför möjligt att under läsåret 1969/70 ta ställning till frågan om förenkling av den organisatoriska strukturen i Göteborg. Det bör uppdras åt universitetskanslersämbetet att undersöka förutsättningarna för att under läsåret 1969/70 öka antalet intagningsplatser vid handelshögskolan i Göteborg. I samband därmed bör bestämmelserna rörande tilldelning av lärarkrafter m. m. i ämnen inom filosofisk fakultet äga tillämpning även vid nämnda högskola. Jag räknar med att denna tekniska omläggning inte kommer att föra med sig några kostnadsökningar. Jag utgår vidare från att resurserna för ekonomutbildning vid universitetet och handelshögskolan i Göteborg under läsåret 1969/70 kan samordnas på institutionsnivå. Jag räknar även med att den föreslagna samhällsplanerarutbildningen skall kunna ges vid samtliga universitet med början läsåret 1969/70.

Universitetskanslersämbetet har föreslagit att en särskild utbildningslinje inrättas för dem som avser att tjänstgöra som biträdande psykologer. Jag finner att ämbetets förslag vad avser uppläggningsenheten av utbildningen i huvudsak bör genomföras. Psykologutbildningens tredje avdelning avses omfatta en påbyggnadskurs, i vilken skall ingå viss praktik. Inom närliggande utbildningsområden där praktik infogats i den teoretiska utbildningen har svårigheter uppstått när det gällt att finna lämpliga praktikplatser i tillräckligt antal. Med hänsyn härtill och till att frågan om organisationen av praktikförmedlingen kräver ytterligare övervägande är jag f. n. inte beredd att ta ställning till införande av praktiska moment i psykologutbildningen.

Universitetskanslersämbetet föreslår att viss utbildning, såsom ekonom- och samhällsplanerarutbildning läggs upp som integrerad utbildning, dvs. att kortare kurser från flera studiekurser inhämtas samtidigt och att utbildningen därigenom förs fram parallellt inom flera studiekurser. Då en sådan organisation av utbildningen kan medföra betydande pedagogiska fördelar, finner jag att ämbetets förslag i detta avseende bör genomföras i allt väsentligt.

Det kan i vissa fall vara önskvärt att en studiekurs ges alternativa utformningar med hänsyn till de skilda behov utbildningen har att tillgodose. Som exempel kan

nämnas de merkantilt-tekniskt inriktade alternativen inom utbildningen i moderna språk. En alltför omfattande differentiering och specialisering av grundkurserna kan å andra sidan leda till att den enskilde studeranden får begränsade valmöjligheter i de fortsatta studierna. Därför bör enligt min mening återhållsamhet iakttas i detta avseende och sådan specialisering och differentiering komma till stånd endast när starka pedagogiska och innehållsmässiga skäl talar för det. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt universitetskanslersämbetet att inom ramen för tillgängliga resurser fastställa de alternativ som skall förekomma.

I samband med att den nya utbildningsorganisationen införs bör utbildningsprogrammet vid universitetsfilialerna utvidgas. Det är enligt min mening angeläget att de studerande på filialorterna skall kunna erhålla fullständig utbildning på grundexamensnivå i så stor utsträckning som resurserna gör det möjligt. Kungl. Maj:t har genom beslut den 18 oktober 1968 bemyndigat universitetskanslersämbetet att under läsåret 1968/69 försöksvis anordna utbildning för betygsgraden Berömlig vid filialerna. Jag finner att påbyggnadskurser inom icke-laborativa ämnesområden bör successivt komma till vid universitetsfilialerna. Därigenom kommer de studerande att vid filialerna kunna gå igenom bl. a. ämneestetisk utbildning för adjunktstjänst även på det gymnasiala stadiet. Vidare bör studiekurser i sociologi kunna anordnas vid samtliga filialer fr. o. m. läsåret 1969/70. Så snart lärarfrågan kan lösas på ett tillfredsställande sätt, bör även studiekurser i informationsbehandling komma till vid filialerna. Genom samordning med institutionen för tillämpad matematik vid den tekniska utbildnings- och forskningsenheten i Linköping bör utbildning i informationsbehandling kunna anordnas vid universitetsfilialen i Linköping redan läsåret 1969/70. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att inrätta de lärartjänster som behövs för denna utvidgning av utbildningsprogrammet läsåret 1969/70 vid universitetsfilialerna.

Liksom f. n. kommer utbildning i samtliga studiekurser inte att kunna anordnas vid alla universitet. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att fastställa de studiekurser, i vilka utbildning bör kunna äga rum vid resp. universitet och universitetsfilial. Vidare avser jag att efter förslag av universitetskanslersämbetet föreslå Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i gällande indelning i institutioner m. m. som kan förändras av den ändrade utbildningsorganisationen.

5.3.3 Examenssystemet

Universitetskanslersämbetets arbetsgrupp för fasta studiegångar m. m. har föreslagit bl. a. att en enhetlig grundexamen, filosofie kandidatexamen, skall införas vid de filosofiska fakulteterna. Denna examen avses ersätta nuvarande filosofie kandidatexamen och filosofisk ämbetsexamen. Flera remissinstanser har anfört, att examenssystemet borde avskaffas helt. Man har hävdats bl. a. att examenssystemet inte fyller någon funktion, då examensbenämningarna endast ger en mycket allmän upplysning om utbildningens innehåll. I stället för examensbevis borde den studerande få bevis över den utbildning han genomgått.

Universitetskanslersämbetet har i sitt förslag redovisat olika skäl för och emot ett avskaffande av examenssystemet vid de filosofiska fakulteterna.

Som skäl för att behålla ett examenssystem har anförts bl. a. att såväl utformningen av behörighetsbestämmelser och liknande föreskrifter som bedömningen av olika arbetssökandes kvalifikationer och jämförelser mellan utbildning i olika länder underlättas genom förekomsten av examensbenämningar.

Som skäl för att avskaffa examenssystemet har framhållits bl. a. att förekomsten av examina hindrar en önskvärd anpassning av utbildningens omfång till dess syfte. Examenssystemet kan bl. a. föranleda många studerande att gå igenom en onödigt lång utbildning. Vidare skulle ett avskaffande av examenssystemet innebära en uppfordran till arbetsgivare att precisera fordringarna för olika yrkesområden. Därtill kommer att de studerande vid de filosofiska fakulteterna har varierande önskemål om utbildningens innehåll och omfattning.

Enligt min mening bör i det fortsatta utvecklingsarbetet de skäl, som anförts för att examenssystemet skall avskaffas, tillmätas stor vikt. Jag delar emellertid universitetskanslersämbetets uppfattning att examenssystemet inte lämpligen kan avskaffas enbart vid de filosofiska fakulteterna. Frågan bör därför prövas i ett vidare sammanhang.

Som ämbetet föreslagit bör meddelas regler för en ny grundexamen, filosofie kandidatexamen. För denna examen, som bör ersätta nuvarande filosofie kandidatexamen och filosofisk ämbetsexamen, bör fordras 120 poäng, dvs. normalt sex terminers studier. Behovet av variationer i fråga om utbildningens längd bör kunna tillgodoses inom utbildningsorganisationens ram. Jag kommer sålunda i det följande att förorda att studerande som inte önskar utbildning fram till examen skall kunna erhålla bevis över den utbildning han gått igenom, samt att studerande skall kunna bedriva ytterligare studier på grundexamensnivå efter avlagd examen.

Vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna bör man även kunna avlägga filosofisk-samhällsvetenskaplig examen i huvudsak enligt nu gällande bestämmelser. Vidare bör ekonomexamen kunna avläggas vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna och handelshögskolan i Göteborg.

I den nya utbildningsorganisationen bör, liksom i den nuvarande, viss del av utbildningen för filosofie kandidatexamen kunna genomgå vid annan fakultet än filosofisk, vilket gäller t. ex. blandad medicinsk och annan utbildning (jfr prop. 1968: 1 bil. 10 s. 243, SU 41, rskr 114). På motsvarande sätt bör studerande som följer andra utbildningsvägar än dem som leder fram till filosofisk examen kunna genomgå viss del av sin utbildning vid de filosofiska fakulteterna. Detta gäller t. ex. studier för juridisk-samhällsvetenskaplig examen.

Mina förslag innebär en förändring av utbildningsorganisationen i förhållande till gällande examensordningar vid de filosofiska fakulteterna. Ändringarna kommer att beröra även bl. a. stadgan angående juridiska och samhällsvetenskapliga examina. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att vidta de ändringar av gällande examensstadgor som behövs.

5.3.4 Särskilda utbildningslinjer m. m.

Den föreslagna utbildningsorganisationen kan väntas täcka större delen av de utbildningsbehov, som bör tillgodoses inom de filosofiska fakulteterna. Flertalet studerande bör sålunda kunna följa de föreslagna utbildningslinjerna. Jag räknar dock med att vissa studerande med speciell yrkes- eller intresseinriktning inte alltid kommer att kunna få sina önskemål tillgodosedda inom ramen för dessa utbildningslinjer. Eftersom ett huvudsyfte med den föreslagna organisationen av utbildningen är att vägleda de studerande genom studierna, bör studerande som har klart utformade studiemål medges att fritt kombinera studiekurser till en egen studiegång, s. k. särskild utbildningslinje. Studerande, som anmäler sin avsikt att följa en sådan utbildningslinje, bör informeras om de förkunskapskrav som ställs i de studiekurser han önskar genomgå. Han bör dessutom erhålla yrkesvägledning. I den mån den studerande uppfyller gällande förkunskapskrav och utbildningslinjen kan anordnas inom ramen för gällande studieplaner vid universitetet bör han ha rätt att följa särskild utbildningslinje.

Den studerande som anser sig ha valt fel studieinriktning bör ges möjlighet att byta. Sådant byte bör föregås av studierådgivning och yrkesvägledning och i regel göras endast i samband med att den studerande fullgjort utbildningen för en studiekurs. Studerande som med godkänt resultat fullföljt studiekurs i första avdelningen inom en utbildningslinje bör efter anmälan ha rätt att gå över till studier inom en annan utbildningslinje. I övriga fall bör byte kunna göras efter medgivande av vederbörande utbildningsnämnd.

Utbildningsorganisationen vid de filosofiska fakulteterna bör även ge möjlighet till studier för studerande som inte önskar fullständig utbildning fram till examen. Önskemål av detta slag torde komma att föras fram av såväl studerande, vilka för sin planerade yrkesverksamhet inte har behov av tre års studier, som yrkesverkamma, vilka önskar vidareutbilda sig. Jag finner det angeläget att även dessa gruppers önskemål tillgodoses. Den som avslutar sin utbildning innan han uppnått 120 poäng bör, i de fall han med godkänt resultat genomgått kurser om sammanlagt minst 20 poäng, kunna erhålla bevis häröver.

I sammanhanget vill jag nämna att kompetensutredningen lagt fram förslag om försöksverksamhet med generell dispens från vissa av de behörighetskrav som nu gäller för tillträde till studier i vissa ämnen vid filosofisk fakultet. Utredningen har föreslagit att denna försöksverksamhet skall gälla studier av begränsad omfattning — sammanlagt högst tre betygsenheter i högst tre ämnen. Remissbehandlingen av detta förslag har nyligen avslutats. Utredningen och remissinstanserna anför åtskilliga skäl som talar för en försöksverksamhet av detta slag. Som jag redovisat i årets statsverksproposition (bil. 10) avser jag att inom kort för Kungl. Maj:t lägga fram förslag till beslut i ärendet.

För att den studerande skall ges möjlighet att bredda, fördjupa eller i vissa fall avsluta sin utbildning bör möjlighet finnas till ytterligare några terminers studier

på grundexamensnivå efter avlagd examen. Sådana kompletterande studier efter examen bör kunna ske intill normalt 60 poäng.

En betydande grupp vid de filosofiska fakulteterna utgörs f. n. av studerande som bedriver studier på deltid. Möjligheterna till deltidstudier är för många en förutsättning för att de över huvud taget skall kunna studera. Jag syftar därvid närmast på personer som bedriver deltidstudier på grund av sjukdom, vissa handikappade studerande, studerande som vårdar barn i hemmet samt studerande med mer omfattande studentkårsuppdrag (motsv.). Härtill kommer de som för att vidareutbilda sig eller för att slutföra eller komplettera sina studier studerar parallellt med förvärvsarbete. Jag finner det angeläget att man genom särskilda åtgärder gör det möjligt för bl. a. dessa grupper att studera på deltid.

Den studerande bör, när han anmäler sitt val av utbildningslinje, ange om han avser att bedriva studier på heltid eller deltid. Det bör åligga universitetsmyndigheterna att sörja för att de deltidstuderande erhåller en lämpligt upplagd utbildning. Vid institutioner med stort studerandeantal bör detta liksom hittills kunna ske genom att särskilda undervisningsgrupper med reducerad studietakt inrättas. I andra fall kan det vara lämpligare att de studerande ges individuella studieprogram, kompletterade med handledning.

Centrala studiehjälsnämnden har i sitt remissvar över arbetsgruppens förslag diskuterat frågan om anpassningen av studiemedelssystemet till de deltidstuderandes speciella behov. Nämnden har särskilt erinrat om de kategorier som bedriver deltidstudier av andra orsaker än förvärvsarbete, t. ex. barntillsyn eller mer omfattande oavlönat studentkårsuppdrag. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade jag i maj 1968 sakkunniga för översyn av studiemedelssystemet (1968 års studiemedelsutredning). Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt de sakkunniga att behandla även vissa frågor rörande studiemedel åt deltidstuderande.

5.3.5 Undervisning, examination m. m.

Universitetskanslersämbetet har lagt fram vissa förslag rörande utformningen av undervisning och examination m. m. vid de filosofiska fakulteterna. I dessa frågor ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att vidta erforderliga åtgärder för att utbildningen skall kunna utformas enligt de riktlinjer som framgår av min fortsatta framställning.

Kunskapskontrollen sker f. n. i många fall i form av sluttentamina, vilka omfattar relativt stora avsnitt av studiekursen. Jag delar universitetskanslersämbetets uppfattning att examinationen bör avse mindre avsnitt eller i ökad utsträckning ingå som en integrerad del i undervisningen.

De studerande bör normalt delta i de prov som förekommer vid det första ordinarie tillfälle som erbjuds. Ytterligare provtillfällen bör erbjudas i nära anslutning till det första tillfället. Självfallet bör de studerande som har erforderliga förutsättningar tillåtas genomgå utbildningen i en snabbare takt. Obligatorisk undervisning bör förekomma endast i undantagsfall, t. ex. i vissa laborativa moment. Vederbö-

rande utbildningsnämnd bör närmare utforma de regler som skall gälla för deltagande i prov och undervisning.

Arbetsgruppen inom universitetskanslersämbetet har föreslagit bl. a. att en graderad betygsskala skall införas. Remissopinionen har i denna fråga varit splittrad. För egen del anser jag att nuvarande betygssystem bör behållas. Detta innebär att proven bör bedömas enligt skalan underkänd—godkänd samt att den studerande bör kunna erhålla vitsord för en särskilt god prestation på kurs eller studiekurs.

En vanlig orsak till de långa studietiderna och till de många studieavbrotten i den nuvarande utbildningsorganisationen är att de studerande innan de avslutat studierna i ett ämne inleder studier i ytterligare ämne. Med anledning härav finner jag att den studerande inte bör tillåtas gå över från en studiekurs till en annan innan han avslutat huvuddelen av den första studiekursen. Skulle den studerande ha fullföljt endast en mindre del av studiekursen, bör han i stället för att gå vidare till en ny studiekurs under följande termin inhämta de delar som återstår av studiekursen. Den studerande bör under denna termin inom ramen för tillgängliga resurser ges möjlighet till stödundervisning och provtillfällen för att kunna fullfölja utbildningen. Det bör åligga vederbörande utbildningsnämnd att avgöra om den studerande bör gå vidare till nästa studiekurs eller om han bör fullfölja sin utbildning i den förra studiekursen. Som riktpunkt för denna bedömning bör gälla att den studerande normalt skall ha inhämtat 3/4 av en studiekurs, innan han får gå vidare till nästa. Den studerande bör vidare normalt ha avslutat utbildningen inom grundkurs, innan han får gå över till påbyggnadskurs.

Det främsta syftet med den föreslagna utbildningsorganisationen är att underlätta för den studerande att nå sina studiemål. Jag kommer i det följande att förorda en förstärkning av resurserna för bl. a. studierådgivning vid de filosofiska fakulteterna. Jag räknar med att vad sålunda föreslås skall kunna leda till en väsentlig förbättring av studieresultaten. Trots dessa olika åtgärder kan vissa studerande komma att uppvisa klart otillfredsställande studieresultat. Från såväl individens som samhällets synpunkt kan det i sådana fall vara mest ändamålsenligt att den studerande går över till annan utbildning eller till yrkesverksamhet. Vederbörande utbildningsnämnd bör ha till uppgift att pröva de individuella studieresultaten. Utbildningsnämnd bör vid sin prövning ta hänsyn till särskilda omständigheter av studiesocial eller annan art i det enskilda fallet. Som riktpunkt vid denna prövning bör gälla att en heltidsstuderande som under den tredje terminens studier på samma studiekurs om 40 poäng inte lyckats avsluta studiekursen, normalt bör skiljas från undervisningen inom utbildningslinjen. Utbildningsnämnden har dock med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet att pröva huruvida och i så fall på vilka villkor den studerande bör få fortsatt undervisning inom utbildningslinjen. Den studerande bör under alla omständigheter ha rätt att delta i prov ytterligare högst fyra gånger. Motsvarande riktpunkter bör gälla för studiekurser om 20 poäng. För deltidstuderande bör gälla i princip motsvarande regler.

Utbildningsnämnd som handlägger frågor om rätt till fortsatta studier och stu-

diemedelsnämnd som behandlar frågor om rätt till ytterligare studiemedel bör självfallet nära samarbeta i syfte att så långt möjligt nå en gemensam bedömning. Det bör uppdras åt universitetskanslersämbetet och centrala studiehjälpsnämnden att följa detta samarbete och att efter viss tid till Kungl. Maj:t komma in med redogörelse för de erfarenheter som har vunnits.

Vissa riktlinjer bör finnas till ledning för bedömningen av studieresultat och studietider vid de filosofiska fakulteterna samt för en bedömning av om utbildningen är ändamålsenlig. I huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande regler (jfr prop. 1958: 104, s. 146, SU B 48, rskr B 76) bör studiekurserna för 40 poäng anpassas så att andelen inom ett läsår godkända studerande uppgår till minst 2/3 av antalet heltidsstuderande. Vidare bör minst 4/5 av antalet heltidsstuderande fullfölja studierna till 40 poäng inom tre terminer. Om de faktiska studietiderna inte skulle motsvara de angivna riktlinjerna, bör i första hand utbildningsnämnderna undersöka orsakerna och vidta åtgärder för att man skall komma till rätta med detta förhållande. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att genom särskilda bestämmelser fastställa nämnda riktlinjer.

5.3.6 Studieplaner m. m.

Det huvudsakliga utbildningsinnehållet i varje ämne vid resp. universitet bestäms f. n. genom studieplaner. I dessa anges fordringarna för varje betygsgrad samt de särskilda förkunskaper som krävs för studier i ämnet. Vidare lämnas i planerna anvisningar om det kunskapsstoff som den studerande bör tillgodogöra sig samt bestämmelser om examination m. m. Studieplanerna fastställs av universitetskanslersämbetet — vad gäller planer för filosofisk ämbetsexamen i samråd med skolöverstyrelsen — efter förslag från vederbörande fakultet (sektion).

Universitetskanslersämbetet har föreslagit bl. a. att studieplanerna i den nya utbildningsorganisationen skall ges en för samtliga universitet enhetlig utformning, dvs. att planerna skall bli riksgiltiga. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta i hithörande frågor. Med hänsyn till det allmänna intresse de kan ha i förevarande sammanhang vill jag närmare beröra några av dessa frågor.

Det finns enligt min mening starka skäl för att utbildningens allmänna inriktning och utformning fastställs av Kungl. Maj:t. Jag vill erinra om att statsmakterna f. n. beslutar om undervisningens utformning inom skolväsendet genom att fastställa centrala delar av läroplanerna för olika skolformer (jfr bl. a. prop. 1962: 54, SäU 1, rskr 328; prop. 1964: 171, SäU 1, rskr 407).

Det är vidare nödvändigt — bl. a. av rättviseskäl — att utbildningen i en studiekurs är likvärdig vid alla läroanstalter. Riksgiltiga studieplaner gör detta möjligt. Inom ramen för ett system med gemensamma studieplaner för hela landet underlättas byte av studieort. Vidare innebär sådana studieplaner ökade möjligheter till en för hela landet gemensam läromedelsproduktion. Å andra sidan finns starka skäl för att ansvaret för den konkreta uppläggnings av utbildningen i största

möjliga utsträckning läggs på lokala universitetsmyndigheter. Därigenom kan lokala initiativ i fråga om undervisningen lättare tas till vara.

Jag vill härvid erinra om vad jag inledningsvis anfört om vikten av ökad medbestämmanderätt för lärarna och de studerande i fråga om utbildningens utformning.

Mot bakgrund av vad jag anfört finner jag att Kungl. Maj:t bör fastställa mål och allmänna riktlinjer för utbildningen på grundexamensnivå inom filosofisk fakultet. Universitetskanslersämbetet bör fastställa normalstudieplan för varje studiekurs och alternativt utformad studiekurs. Normalstudieplan avseende lärarutbildning bör fastställas i samråd med skolöverstyrelsen. Planerna bör bestå av två avdelningar. I den första avdelningen bör anges studiekursens mål, kursernas inriktning och omfattning samt eventuella särskilda förkunskapskrav. Bestämmelserna i denna avdelning bör, med det undantag som anges i det följande, vara bindande för utformningen av utbildningen på lokal nivå.

Krav på särskilda förkunskaper bör ställas med största återhållsamhet. Tendenser att låta prestigesympunkter eller andra ovidkommande omständigheter påverka utformningen av förkunskapskrav måste självfallet motverkas. Endast sådana förkunskapskrav bör få ställas som är sakligt motiverade med hänsyn till utbildningen. Jag vill stryka under att det ofta är angeläget att man till utbildningen kan rekrytera personer med varierande förutbildning och erfarenheter. I avvaktan på kompetensutredningens kommande förslag bör, med undantag för vad som kan följa av ordningsföljden mellan studiekurser i olika utbildningslinjer, förkunskapskraven i regel ansluta till vad som nu gäller för vederbörande ämne. Starka skäl talar för att — i de fall särskilda förkunskaper anses nödvändiga i något visst ämne — kraven inte utformas som krav på visst minimibetyg i betyg från gymnasium (motsv.). I avvaktan på kompetensutredningens kommande förslag bör dock sådana krav på visst minimibetyg i enskilt ämne kunna få förekomma. Sådana krav bör dock inte vara högre än nu gällande krav för allmän behörighet.

Normalstudieplanens andra avdelning bör innefatta precisering av innehållet i kurserna samt de övriga anvisningar universitetskanslersämbetet finner lämpligt att meddela. Innehållet i denna avdelning bör tjäna till allmän vägledning för utbildningens uppläggning men inte ges bindande karaktär. Den närmare utformningen av utbildningen bör fastställas av de lokala universitetsmyndigheterna. Svaret för utbildningens organisation vid filosofisk fakultet bör flyttas över från fakultet till utbildningsnämnd. Jag har för avsikt att överväga om så bör ske även vid övriga fakulteter. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i denna fråga.

Utbildningsnämnden bör, efter förslag som utarbetats på institutionsnivå, fastställa kursernas innehåll samt kurslitteratur m. m. I de fall då utbildningsnämndens beslut innebär mer nämnvärda avvikelser från anvisningarna i normalstudieplanens andra avdelning bör detta anmälas till universitetskanslersämbetet i god tid innan studieplanen skall tillämpas. Utbildningsnämnd bör i begränsad utsträckning kunna besluta även om avvikelse från normalstudieplanens bestämmelser om kursernas omfattning. Även dessa beslut skall anmälas till universitetskanslersäm-

betet. Vid utformningen av utbildningen bör emellertid beaktas att en studerande vid byte av studieort skall kunna få tillgodoräkna sig de studiekurser och kurser han fullgjort på en tidigare studieort.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att låta vidta erforderliga åtgärder för att utbildningen skall kunna organiseras enligt de riktlinjer som jag nu redovisat.

5.3.7 Studierådgivning m. m.

Jag har tidigare framhållit att den eftersträvade förbättringen av utbildningssituationen vid de filosofiska fakulteterna inte kan uppnås genom enbart förändringar i utbildningens organisation. För att utbildningen skall kunna leda till avsedda resultat krävs även andra insatser.

Utbildningsnämnderna bör som jag tidigare anfört få en central ställning vid utformningen av utbildningen. Varje nämnd bör svara för studiekurserna inom sitt område. Det bör härutöver åligga utbildningsnämnderna att för varje studiekurs följa studietider och studieresultat samt på grundval av vunna erfarenheter ta initiativ till de förändringar som kan behövas i fråga om uppläggningsav studierna. För att nämnderna skall kunna fullgöra dessa uppgifter bör de förstärkas med ytterligare personal. I enlighet med universitetskanslersämbetets förslag bör en ny tjänstetyp, utbildningsledare, införas. Utbildningsledaren bör svara för frågor rörande samordningen mellan studiekurser inom en eller flera utbildningslinjer och granska utbildningen i relation till fastställda utbildningsmål. En central arbetsuppgift bör vara att följa studietider och studieresultat inom utbildningslinjerna. För förordnande som utbildningsledare bör normalt krävas tidigare tjänstgöring som lärare vid universitet eller högskola. Förordnandet bör vara tidsbegränsat. Jag räknar med att utbildningsledarna skall fungera som föredragande i utbildningsnämnderna inom sitt verksamhetsområde. De bör därför organisatoriskt knytas till utbildningsbyråerna (motsv.) vid förvaltningarna. Jag räknar vidare med att sammanlagt 24 heltidstjänster som utbildningsledare skall inrättas under budgetåret 1969/70. Sådan tjänst bör i vissa fall kunna ersättas av halvtidstjänster. I det följande tar jag upp medel för dessa tjänster.

Utöver den studietekniska handledning som de studerande erhåller av lärarpersonalen meddelas f. n. studievägledning vid institutionerna inom de filosofiska fakulteterna genom att assistent- och amanuenspersonal avdelas särskilt för denna uppgift. Vid förvaltningarna finns också viss personal för studierådgivning. Vidare finns vid universitetskanslersämbetet en tjänst med uppgift för innehavaren att samordna studierådgivningsfrågor. Ämbetet har för innevarande budgetår därutöver erhållit 600 000 kr. för bl. a. vissa punktinsatser på studierådgivningsområdet. Arbetsmarknadsverket svarar dessutom för viss information till de studerande.

Universitetskanslersämbetet har starkt betonat att behovet av studierådgivning kommer att öka i samband med att en ändrad utbildningsorganisation införs. Jag delar denna uppfattning och kommer i det följande att föreslå att såväl studierådgivningen vid förvaltningarna som studievägledningen på institutionsnivå byggs ut.

Jag finner universitetskanslersämbetets förslag att heltidstjänster för studievägledning skall inrättas vid institutionerna ändamålsenligt. Sådana tjänster för studievägledare bör inrättas med början under budgetåret 1969/70. Förordnandet bör vara tidsbegränsat. Studievägledarna bör i första hand svara för information till de studerande om studierna inom institutionen. De bör ha god kännedom om studiekursernas innehåll och undervisningens uppläggning samt vara väl insatta i de allmänna förhållandena vid institutionen. Studievägledarna bör vidare i nära kontakt med utbildningsnämnd, utbildningsledare och studierådgivare vid förvaltningen svara för den uppsökande studierådgivningen. Jag räknar med att ett 60-tal tjänster kommer att kunna inrättas under budgetåret 1969/70. Sådana tjänster bör i vissa fall kunna vara halvtidstjänster. Medel som innevarande budgetår avdelats för studierådgivning genom assistent- och amanuenspersonal bör i motsvarande omfattning hållas inne nästa budgetår. Jag beräknar vidare särskilda medel för utbildning av institutionernas studievägledare.

Antalet tjänster med studierådgivande uppgifter inom förvaltningarnas utbildningsbyråer (motsv.) bör ökas i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag. Jag beräknar därför medel för ytterligare sju tjänster, varav två vid vardera av universitetet i Göteborg och Stockholm samt en tjänst vid vart och ett av övriga universitet. Studierådgivarna vid förvaltningarna bör svara för allmän studierådgivning och rådgivning till sådana studerande som vill följa särskild utbildningslinje. De bör vidare samordna studievägledningen på institutionerna. De bör i nära kontakt med utbildningsnämnderna och utbildningsledarna svara för rådgivning i de fall där frågan om fortsatt deltagande i undervisning inom en utbildningslinje blir aktuell.

Utbyggnaden av studievägledningen och studierådgivningen medför ökade krav på samordnande insatser från universitetskanslersämbetets sida. Jag kommer därför att i det följande beräkna medel för ytterligare en tjänst som förste byråsekreterare vid ämbetet.

Övergången till en ny organisation av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna ställer stora krav också på information till de studerande. Särskilda medel bör i enlighet med ämbetets förslag anvisas för utgivning av broschyrer och annat tryckt material.

5.3.8 Vissa övriga frågor

För undervisning i läroämnena inom skolväsendet finns f. n. jämte lektors- och adjunktstjänster samt ämneslärtjänster för vidareutbildade folkskollärare m. fl. även vissa andra tjänster som ämneslärare. För behörighet till dessa senare tjänster krävs i dag en mindre omfattande teoretisk utbildning än för adjunktstjänsterna. Medan det för adjunktstjänst krävs filosofisk ämbetsexamen om minst sex betygsenheter fordras nämligen för dessa ämneslärtjänster antingen betyg från högre lärarinneseminariet i Stockholm (nedlagt år 1943) eller universitetsutbildning begränsad till fyra betygsenheter. Denna förkortade teoretiska utbildning om enbart

fyra betygsenheter torde för framtiden inte kunna anses utgöra tillräcklig grund för tjänst som lärare i läroämnena. Kravet på teoretisk utbildning för sådan tjänst bör inte understiga vad som nu gäller för adjunktstjänst. Chefen för utbildningsdepartementet kommer därför att senare föreslå Kungl. Maj:t att avskaffa ifrågavarande ämneslärartjänster inom skolväsendet. Detta bör ske successivt i den meningen att personer som före utgången av år 1969 förvärvat fullständig behörighet till denna typ av ämneslärartjänst alltjämt skall kunna få sådana tjänster på hittills gällande villkor. Dessa tjänster som ämneslärare kommer alltså att finnas kvar under en betydande övergångstid. Någon nyrekrytering av personal till ifrågavarande tjänster som ämneslärare kommer däremot inte att ske efter utgången av år 1969.

Brister i den tidsmässiga samordningen mellan militär grund- och repetitionsutbildning och civil utbildning medför f. n. vissa problem för värnpliktiga studerande inom flera eftergymnasiala utbildningsvägar. En ändrad organisation av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna kan komma att öka svårigheterna för vissa studerande i detta avseende. Ett sätt att minska de här aktuella problemen kan vara en övergång till ett annat terminssystem vid universiteten. Denna fråga utreds f. n. inom universitetskanslersämbetet på grundval av ett uppdrag från Kungl. Maj:t år 1966. I avvaktan på resultatet av utredningen bör det ankomma på berörda myndigheter att med uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område i syfte att olägenheterna för den enskilde studeranden skall reduceras.

Det nuvarande systemet för resurstilldelning vid de filosofiska fakulteterna, enligt reglerna för universitetsautomatiken, bygger på principen att den studerande skall garanteras viss undervisningsvolym. Kungl. Maj:t har av riksdagen bemyndigats att inom vissa kostnadsramar fastställa organisationsplaner för de olika ämnena (prop. 1958: 104 s. 130, SU B 48, rskr B 76). Universitetskanslersämbetet kan inom den ram organisationsplanen drar upp tilldela extra lärarkrafter med hänsyn till dels det förväntade antalet aktivt studerande, dels tillgången på ordinarie och extra ordinarie personal. Jag räknar med att detta system tills vidare skall kunna tillämpas för tilldelning av lärarkrafter även i den nya utbildningsorganisationen.

I det föregående har jag framhållit värdet av att beslut om den närmare utformningen av utbildningen fattas på lokal nivå. I linje därmed bör besluten om användningen av de ekonomiska resurserna för utbildningen i större utsträckning än hittills kunna fattas av organ vid universiteten. En decentralisering av beslutanderätten bör kunna stimulera till lokala initiativ i fråga om utbildningens uppläggning och pedagogisk försöksverksamhet. Vidare bör det administrativa förfarandet vid resurstilldelningen kunna förenklas.

Jag räknar med att tilldelning av lärarkrafter m. m. för utbildning vid de filosofiska fakulteterna efter andra grunder än de nuvarande skall kunna prövas på försök vid vissa institutioner med början den 1 juli 1969. Försöksverksamheten bör avse ett system omfattande resurstilldelning för utbildning på alla nivåer och utformas så att Kungl. Maj:t för studiekurs eller grupper av studiekurser fastställer kostnadsramar uttryckta i ett belopp per studerande och utbildningsnivå.

Kostnadsram bör avse lönekostnader för lärar-, assistent- och amanuenspersonal för undervisning, examination och övriga uppgifter i samband med utbildningen. Det bör vidare vara möjligt att för dessa medel i viss omfattning bestrida även andra kostnader för utbildningen, t. ex. kostnader för biträdespersonal och materiel m. m. Försöksverksamheten bör kombineras med en kontroll av utbildningsresultaten.

Jag räknar med att försöksverksamheten inte skall behöva medföra ökade medelsanvisningar jämfört med vad motsvarande verksamhet inom ramen för nuvarande system kostar vid oförändrat studerandeantal. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa den närmare utformningen av försöksverksamheten. Jag avser att senare lägga fram förslag för Kungl. Maj:t i denna fråga.

En förutsättning för att den föreslagna utbildningsorganisationen skall kunna fungera tillfredsställande är att berörda myndigheter har tillgång till vissa uppgifter om de studerande. Särskilt den uppföljande verksamheten i form av studietidsbevakning och studierådgivning är i hög grad beroende av ett fungerande registreringssystem. Ett sådant system bör bygga bl. a. på att den studerande anmäler sitt val av utbildningslinje och därvid anger om han kommer att studera på heltid eller deltid. Statistiska centralbyrån har kommit in med förslag till ett system för registrering m. m. av studerande och studieresultat vid införande av ny studieordning vid filosofisk fakultet. Jag avser att senare återkomma till Kungl. Maj:t med förslag i denna fråga.

5.3.9 Organisationens genomförande

Den föreslagna organisationen för utbildning vid de filosofiska fakulteterna bör träda i kraft den 1 juli 1969 och avse studerande som skrivs in vid dessa fakulteter efter utgången av april 1969. Det bör även vara möjligt för studerande som börjat sina studier inom den hittillsvarande studieordningen att efter anmälan gå över till det nya utbildningssystemet. Jag finner det angeläget att de studerande under den tid de båda organisationsformerna fungerar parallellt erbjuds undervisning och ställs inför kunskapskrav, som i största möjliga utsträckning är likvärdiga, oberoende av vilken studieordning de följer. Detta bör kunna förverkligas genom att man, allt eftersom de för den nya organisationen avsedda studieplanerna blir färdiga, övergångsvis fastställer dem även inom ramen för nuvarande examensstadgor. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser som skall gälla för övergången till den nya studieordningen. Jag avser att senare lägga fram förslag till Kungl. Maj:t om de resurser som under budgetåret 1968/69 bör anvisas i samband med övergången till den nya studieordningen. Det ankommer vidare på Kungl. Maj:t att fastställa den tidpunkt intill vilken examen skall kunna avläggas enligt hittills gällande bestämmelser.

5.4 Anslagsberäkningar för budgetåret 1969/70

Det särskilda medelsbehovet under budgetåret 1969/70 för de ändamål som redovisats i det föregående kan sammanfattas på följande sätt.

För samordning av studierådgivning och studievägledning på universitetsnivå beräknar jag medel för ytterligare en tjänst som förste byråsekreterare vid universitetskanslersämbetet. För informationsverksamhet genom universitetskanslersämbetets försorg beräknar jag därjämte 60 000 kr.

Vidare bör universitetsförvaltningarna få förstärkta resurser. Jag beräknar ett sammanlagt belopp av 2,4 milj. kr. för utvidgning av studierådgivningen vid förvaltningarna och för 24 heltidstjänster som utbildningsledare. Härtill kommer de medel av 600 000 kr. som innevarande budgetår anvisats för bl. a. vissa punktinsatser på studierådgivningsområdet. Inom den angivna medelsramen har jag beräknat medel för utbildning av institutionernas studievägledare och för informationsverksamhet genom förvaltningarnas försorg.

Jag förordar att i riksstaten för nästa budgetår förs upp ett förslagsanslag av 2,5 milj. kr., benämnt *Vissa kostnader för utbildningen vid filosofisk fakultet m. m.* Av praktiska skäl bör emellertid kostnaderna för avlöningar och övriga driftkostnader bestridas från resp. anslagen *Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader och Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor*, som härigenom kommer att belastas med högre belopp än som beräknats i riksstatförslaget. Det av mig nu förordade anslaget kommer sålunda att fungera som s. k. täckningsanslag för riksstaten.

5.5 Hemställan

Under åberopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna de av mig förordade riktlinjerna för organisationen av utbildningen vid filosofisk fakultet m. m.,
- b) till *Vissa kostnader för utbildningen vid filosofisk fakultet m. m.* för budgetåret 1969/70 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Andersson

Utredningens förslag till förteckning över utbildningslinjer

Utbildnings- linje	Första avdelningens studiekurser	Andra avdelningens studiekurser ¹
1	Matematik 40 + Fysik 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Matematik Fysik och/eller <i>Grundkurser i</i> Astronomi Geografi Geovetenskap Hydrologi Idé- och lärdomshistoria Informationsbehandling Kemi Meteorologi Oceanografi Radiofysik Statistik Teoretisk filosofi
2	Matematik 40 + Kemi 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Matematik Kemi och/eller <i>Grundkurser i</i> Biologi Fysik Geografi Geovetenskap Idé- och lärdomshistoria Informationsbehandling Oceanografi Radiofysik Statistik

¹ Förutom de i förteckningen angivna studiekurserna kan — tills vidare endast vid universitetet i Göteborg — studiekurs i vetenskapsteori medtagas i andra avdelningen av samtliga utbildningslinjer.

3	Matematik 20 + Fysik 40 + Kemi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> i Fysik Kemi och/eller <i>Grundkurser</i> i Astronomi Geovetenskap Hydrologi Informationsbehandling Meteorologi Oceanografi Radiofysik Statistik
----------	--	--

4	Kemi 40 + Biologi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> i Kemi Biologi och/eller <i>Grundkurser</i> i Fysik Geografi Geovetenskap Hydrologi Idé- och lärdoms historia Matematik Psykologi Radiofysik Statistik
----------	-----------------------------	---

5	Matematik 20 + Fysik 20 + Kemi 20 + Geovetenskap 20	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Fysik Geovetenskap och/eller <i>Grundkurser</i> i Biologi Hydrologi Informationsbehandling Meteorologi Oceanografi Radiofysik Statistik
----------	--	---

¹ Här avses även studiekurser som kompletterar i första avdelningen ingående 20-poängskurser upp till 40-poängsnivån.

- 6**   **Matematik 40 + Statistik 20 +
Informationsbehandling 20**
- Påbyggnadskurser*¹ i
Matematik
Statistik
Informationsbehandling
- och/eller
- Grundkurser* i
Fysik
Företagsekonomi
Kemi
Nationalekonomi
Optimeringslära
Teoretisk filosofi

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

- 7**   **Matematik 40 +
Informationsbehandling 40**
- Påbyggnadskurser* i
Matematik
Informationsbehandling
- och/eller
- Grundkurser* i
Företagsekonomi
Nationalekonomi
Optimeringslära
Statistik
-

- 8**   **Matematik 40 + Statistik 40**
- Påbyggnadskurser* i
Matematik
Statistik
- och/eller
- Grundkurser* i
Företagsekonomi
Informationsbehandling
Nationalekonomi
Optimeringslära
Pedagogik
Psykologi
Sociologi

9	Matematik 40 + Samhällskunskap 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Matematik Samhällskunskap och/eller <i>Grundkurser i</i> Geografi Idé- och lärdoms historia Informationsbehandling Pedagogik Praktisk filosofi Statistik Teoretisk filosofi
<hr/>		
10	Psykologi 40 + Samhällskunskap 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Psykologi Samhällskunskap och/eller <i>Grundkurser i</i> Idé- och lärdoms historia Pedagogik Praktisk filosofi Sociologi Statistik Teoretisk filosofi
<hr/>		
11	Samhällskunskap 40 + Företagsekonomi 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Samhällskunskap Företagsekonomi och/eller <i>Grundkurser i</i> Geografi Idé- och lärdoms historia Informationsbehandling Pedagogik Praktisk filosofi Socialantropologi Sociologi Statistik

12	Psykologi 40 + Sociologi 20 + Pedagogik 20	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Pedagogik Psykologi Sociologi och/eller <i>Grundkurser</i> i Informationsbehandling Statistik
-----------	---	---

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

13	Pedagogik 40 + Sociologi 20	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Pedagogik Sociologi och/eller <i>Grundkurser</i> i Företagsekonomi Informationsbehandling Kulturgeografi Litteraturvetenskap Nationalekonomi Praktisk filosofi Psykologi Religionshistoria Rättssociologi Socialantropologi Statistik Statskunskap Teoretisk filosofi
-----------	------------------------------------	---

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

14	Statistik 20 + Statskunskap 20 (alt. Ekonomisk historia 20) + Sociologi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Statistik Statskunskap/(alt. Ekonomisk historia) Sociologi och/eller <i>Grundkurser</i> i Företagsekonomi Informationsbehandling Kulturgeografi Matematik Nationalekonomi Pedagogik Praktisk filosofi Psykologi Rättssociologi Socialantropologi Teoretisk filosofi
----	--	---

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

15	Statistik 20 + Statskunskap 20 + Nationalekonomi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Nationalekonomi Statistik Statskunskap och/eller <i>Grundkurser</i> i Ekonomisk historia Företagsekonomi Historia Informationsbehandling Kulturgeografi Matematik Pedagogik Psykologi Rättssociologi Sociologi Översiktskurs i juridik ²
----	--	--

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

² Endast i fil.-pol. mag.-examen

16	Ekonomisk orienteringskurs 4 + Handelsrätt 6 + Statistik 20 + Nationalekonomi 20 + Företagsekonomi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Företagsekonomi Handelsrätt Nationalekonomi Statistik och/eller <i>Grundkurser</i> i Ekonomisk historia Informationsbehandling Kulturgeografi/Ekonomisk geografi Matematik Psykologi Sociologi
-----------	--	---

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

17	Ekonomisk orienteringskurs 4 + Handelsrätt 6 + Statistik 20 + Nationalekonomi 20 + Företagsekonomi 10 + Kulturgeografi 40	<i>Påbyggnadskurser</i> ¹ i Företagsekonomi Kulturgeografi Nationalekonomi Statistik och/eller <i>Grundkurser</i> i Informationsbehandling Sociologi Statskunskap
-----------	--	---

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

18	Engelska 40 + Svenska 40	<i>Påbyggnadskurser</i> i Engelska Svenska och/eller <i>Grundkurser</i> i Allmän språkvetenskap Finsk-ugriska språk Fonetik Franska Historia Idé- och lärdomshistoria Praktisk filosofi Samhällskunskap Teatervetenskap Teoretisk filosofi Tyska
-----------	---------------------------------	---

Tyska

Svenska

och/eller

Grundkurser i

Allmän språkvetenskap

Engelska

Finsk-ugriska språk

Fonetik

Franska

Historia

Idé- och lärdomshistoria

Nederländska

Praktisk filosofi

Samhällskunskap

Teatervetenskap

Teoretisk filosofi

Franska

Svenska

och/eller

Grundkurser i

Allmän språkvetenskap

Engelska

Fonetik

Historia

Idé- och lärdomshistoria

Italienska

Portugisiska

Praktisk filosofi

Samhällskunskap

Spanska

Teatervetenskap

Teoretisk filosofi

Tyska

21	Engelska 40 + Tyska 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Engelska Tyska och/eller <i>Grundkurser i</i> Allmän språkvetenskap Finsk-ugriska språk Fonetik Franska Historia Litteraturvetenskap Nederländska Samhällskunskap Svenska
-----------	------------------------	--

22	Engelska 40 + Franska 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Engelska Franska och/eller <i>Grundkurser i</i> Allmän språkvetenskap Fonetik Historia Italienska Kulturgeografi Litteraturvetenskap Portugisiska Religionshistoria Samhällskunskap Semitiska språk Socialantropologi Spanska Svenska Tyska
-----------	--------------------------	---

Engelska

Ryska

och/eller

Allmän språkvetenskap

Finsk-ugriska språk

Fonetik

Franska

Historia

Japanska

Kinesiska

Litteraturvetenskap

Polska

Serbokroatiska

Spanska

Statskunskap

Tjeckiska

Tyska

Engelska

Spanska

och/eller

Allmän språkvetenskap

Ekonomisk historia

Fonetik

Franska

Italienska

Japanska

Kinesiska

Kulturgeografi

Litteraturvetenskap

Portugisiska

Religionshistoria

Ryska

Socialantropologi

Tyska

25	Franska 40 + Spanska 40	<p><i>Påbyggnadskurser i</i></p> <p>Franska Spanska</p> <p>och/eller</p> <p><i>Grundkurser i</i></p> <p>Allmän språkvetenskap Engelska Fonetik Italienska Litteraturvetenskap Portugisiska</p>
<hr/>		
26	Allmän språkvetenskap 40 + Fonetik 20	<p><i>Påbyggnadskurser¹ i</i></p> <p>Allmän språkvetenskap Fonetik</p> <p>och/eller</p> <p><i>Grundkurser i</i></p> <p>Engelska Finsk-ugriska språk Franska Grekiska Indologi Informationsbehandling Italienska Japanska Kinesiska Latin Matematik Nederländska Polska Portugisiska Psykologi Ryska Semitiska språk Serbokroatiska Sociologi Spanska Statistik Teoretisk filosofi Tjeckiska Tyska</p>

¹ Se utbildningslinje 5, not 1.

Latin 40 + Engelska 40

Påbyggnadskurser i

Latin

Engelska

och/eller

Grundkurser i

Allmän språkkunskap

Allmän språkvetenskap

Egyptologi

Fonetik

Franska

Grekiska

Jämförande språkforskning, särskilt in-
doeuropeisk/Sanskrit med jämföran-
de indoeuropeisk språkforskning

Klassisk fornkunskap

Litteraturvetenskap

Filosofi 40 + Svenska 40

Påbyggnadskurser i

Filosofi

Svenska

och/eller

Grundkurser i

Estetik

Historia

Idé- och lärdoms historia

Konstvetenskap

Matematik

Socialantropologi

Teatervetenskap

29	Historia 40 + Samhällskunskap 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Historia Samhällskunskap och/eller <i>Grundkurser i</i> Engelska Geografi Idé- och lärdomshistoria Konstvetenskap Litteraturvetenskap Musikvetenskap Pedagogik Praktisk filosofi Religionshistoria Religionskunskap Sociologi Svenska Teoretisk filosofi
----	---	---

30	Historia 40 + Svenska 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Historia Svenska och/eller <i>Grundkurser i</i> Engelska Finsk-ugriska språk Franska Geografi Idé- och lärdomshistoria Konstvetenskap Musikvetenskap Praktisk filosofi Religionshistoria Religionskunskap Samhällskunskap Teatervetenskap Teoretisk filosofi Tyska
----	---------------------------------	--

31	Historia 40 + Religionskunskap 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Historia Religionskunskap och/eller <i>Grundkurser i</i> Engelska Folklivsforskning Idé- och lärdoms historia Klassisk fornkunskap Konstvetenskap Litteraturvetenskap Musikvetenskap Nordisk och jämförande fornkunskap Samhällskunskap Semitiska språk Socialantropologi Svenska
<hr/>		
32	Religionskunskap 40 + Svenska 40	<i>Påbyggnadskurser i</i> Religionskunskap Svenska och/eller <i>Grundkurser i</i> Engelska Folklivsforskning Historia Idé- och lärdoms historia Konstvetenskap Musikvetenskap Praktisk filosofi Samhällskunskap Semitiska språk Teatervetenskap Teoretisk filosofi

- 33 **Nordisk och jämförande fornkunskap / Folklivsforskning / Konstvetenskap 40 + 40¹**
- Påbyggnadskurser i*
 Nordisk och jämförande fornkunskap/
 alt.
 Folklivsforskning/alt.
 Konstvetenskap
- och/eller
- Grundkurser² i*
 Geovetenskaplig kurs (med kvartärgeologisk inriktning)
 Historia
 Klassisk fornkunskap
 Kulturgeografi
 Nordiska språk
 Religionshistoria
 Socialantropologi
 Museiteknik

¹ Två studiekurser skall väljas. Om studiekurs i konstvetenskap medtas, skall denna förläggas till andra studieåret.

² Förutom angivna grundkurser kan även grundkurs, som ej medtagits i första avdelningen, ingå här.

- 34 **Konstvetenskap/ Litteraturvetenskap/ Sociologi 40 + 40¹**
- Påbyggnadskurser i*
 Konstvetenskap/alt.
 Litteraturvetenskap/alt.
 Sociologi
- och/eller
- Grundkurser² i*
 Egyptologi
 Estetik
 Folklivsforskning
 Historia
 Idé- och lärdoms historia
 Klassisk fornkunskap
 Musikvetenskap
 Nordisk och jämförande fornkunskap
 Praktisk filosofi
 Religionshistoria
 Socialantropologi
 Teatervetenskap
 Teoretisk filosofi
 Museiteknik

¹ Två studiekurser skall väljas. Om studiekurs i litteraturvetenskap medtas, skall denna förläggas till andra studieåret.

² Förutom angivna grundkurser kan även grundkurs, som ej medtagits i första avdelningen, ingå här.

INNEHÅLL

	Sid.
1. Inledning	4
2. Utredningen	5
3. Remissyttrandena	9
3.1 Allmänna synpunkter	10
3.1.1 Direktiven och utredningsarbetets bedrivande	10
3.1.2 Målsättningen	11
3.1.3 Principen om fasta studiegångar	12
3.1.4 Avnämarenkäten	17
3.1.5 Relationen mellan lärarutbildning och annan utbildning	18
3.1.6 Anknytningen mellan grundutbildning och forskarutbildning ..	18
3.2 Utbildningens organisation	19
3.2.1 Allmänt	19
3.2.2 Modul- och creditsystem	20
3.2.3 Gemensam utbildning — differentiering	21
3.2.4 Tillströmningen till påbyggnadskurser m. m.	22
3.2.5 Examensbegreppet och utbildningens omfattning	23
3.3 Poängsystemet	25
3.4 Anpassningen till värnpliktssystemet	25
3.5 Särskilda utbildningslinjer och partiell utbildning	27
3.6 Yrkesinriktande kurser	28
3.7 Deltidsstuderande	29
3.8 Undervisningen	31
3.9 Proven	32
3.10 Betygsättningen	33
3.11 Åtgärder för förbättring av genomströmningen	34
3.11.1 Obligatorieläggande av proven	34
3.11.2 Repetitorier sommartid	36
3.11.3 Trösklar	36
3.11.4 Kvarsittningstermin	36
3.11.5 Studierektorer	37
3.12 Riktpunkter för genomströmning	38
3.13 Regler för rätten till fortsatta studier	40
3.14 Studieplaner	41
3.15 Ökat behov av studierådgivning	43
3.16 Kontinuerlig översyn av utbildnings- och studieplanerna	45
3.17 Övergångsanordningar	46
3.18 Allmänt om blockämnena	47

3.19	Matematisk statistik och statistik — försäkringsmatematik	50
3.20	Ekonomutbildningen	50
3.21	Utbildningen vid universitetsfilialerna	54
3.22	Vissa övriga synpunkter	55
3.23	Resurser	56
4.	Universitetskanslersämbetet	58
5.	Föredraganden	64
5.1	Inledning	64
5.2	Utbildningens mål	65
5.3	Utbildningens organisation	67
5.3.1	Studiekurser m. m.	67
5.3.2	Utbildningslinjer m. m.	68
5.3.3	Examenssystemet	73
5.3.4	Särskilda utbildningslinjer m. m.	75
5.3.5	Undervisning, examination m. m.	76
5.3.6	Studieplaner m. m.	78
5.3.7	Studierådgivning m. m.	80
5.3.8	Vissa övriga frågor	81
5.3.9	Organisationens genomförande	83
5.4	Anslagsberäkningar för budgetåret 1969/70	84
5.5	Hemställen	84
	<i>Bilaga. Utredningens förslag till förteckning över utbildningslinjer . . . . .</i>	85